

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС  
«ЛІТЕРАТУРА»  
(ПОЛЬСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА)**

**ПРОГРАМА**  
для загальноосвітніх навчальних закладів  
з навчанням польською мовою

**5 –9 класи**

2017

## Пояснювальна записка

Вивчення літератури – це система навчання, яка допомагає учням у формуванні цілісного світоглядного бачення і загальнолюдських цінностей шляхом пізнання культурної спадщини свого народу, у розширенні культурно-пізнавальних зацікавленостей, у вихованні естетичних цінностей і потреб.

Література як шкільний предмет займає вагоме місце у процесі навчання у загальноосвітній школі, є одним з найбагатших духовних джерел, морально-естетичних і культурно-історичних цінностей; впливає на формування особливості учня, його світогляду, погляду на сучасне життя.

Інтегрована програма навчання польської та зарубіжної літератур для шкіл з польською мовою навчання опрацьована згідно з Державним Стандартом, який містить чотири навчальні лінії, що вказують на обов'язковий рівень вивчення літератури учнями.

Першою навчальною лінією є **емоційно-ціннісна**, яка забезпечує пізнання гуманітарного потенціалу і естетичних цінностей творів польської та зарубіжної літератур, формує світогляд учнів, почуття власної гідності, їх громадянську свідомість, привчає до конструктивного керування своїми емоціями і використання особистого потенціалу, формує компетентності й активність у демократичному суспільстві.

Другою навчальною лінією є **літературознавча**, яка збагачує горизонти пізнання художніх творів, що презентують різноманітність культур; передбачає і конкретизує список і форму творів, вивчення та використання літературних понять, застосування їх у процесі аналізу й інтерпретації літератури. У контексті літературного процесу звернено увагу на жанрово- стилістичні особливості твору, принципи літературного перекладу.

Третьою навчальною лінією є **культурологічна**, яка передбачає усвідомлення учнями, що література є видом мистецтва, ознайомлює із літературними цінностями, висвітлює зв'язок літератури з філософією, міфологією, фольклором, звичаями і повір'ями, традиціями культур різних народів. За посередництва привабливих історично-культурних інформацій соціально-культурного характеру, ця лінія дає змогу оцінити вагомі мистецькі явища як невід'ємну частину культури, пізнати глибше літературні твори. Розширює ерудицію учня, виховує культуру та повагу до народних та світових традицій, толерантне ставлення до представників різних культур,

віросповідань, рас і походження. Підкреслює значення і вартість культурної спадщини для людини і суспільства. Привчає свідомо цінувати багатство і різноманітність світової культури.

Четвертою навчальною лінією є **компаративна**, яка забезпечує порівняння літературних творів, їх компонентів (тема, мотив, поетичні образи, художні засоби та ін.), явищ та фактів, які належать до різних літературних жанрів. Порівнює і встановлює зв'язок між творами польської та зарубіжної літератур під кутом традиційної тематики, змісту, мотивів; демонструє лексичне багатство і невичерпні стилістичні можливості літератури.

У програмі важливе місце займає вивчення польської літератури у взаємозв'язку з літературою інших народів, що дає змогу учням досконало вивчити загальнолюдський сенс буття і громадську оригінальність у літературних творах. Твори визначені програмою також опрацьовані у широкому контексті з іншими видами мистецтва – музикою, кіно, театром, скульптурою. Щоденно підростаюче покоління попадає під вплив засобів масової інформації, а отже не може бути осторонь культури. Програма спонукає учнів задуматися над межами високої і низької, елітарної і популярної культур. Ініціює конкретні життєві проблеми, вказує на способи їх розв'язання у сучасному житті. Вказує шляхи сучасного успіху та креативності.

При підборі художніх творів враховано вікові особливості учнів, новаторство і традицію.

**Основним завданням вивчення літератури** є звернення уваги на розвиток особистості учнів, опанування ними загальнолюдських, духовних і мистецьких цінностей польської та зарубіжної літератур, зацікавлення і заохочення до читання, а також ознайомлення з найкращими взірцями літературного слова, вивчення учнями розвитку польської літератури в контексті світового літературного процесу від найдавніших часів до сучасності, збагачення і розширення творів для читання, виховання культурного читача, який відчуває потребу і зацікавленість читанням, здійснює внутрішній діалог з 3 прочитаною книжкою, отримує у процесі пізнання художньої літератури естетичне задоволення, збагачує свої знання.

**Структура вивчення літератури** визначається логічною послідовністю складності навчального матеріалу, збагаченні літературних знань, розвитку умінь і навичок учнів.

Відповідно до вікових особливостей учнів вивчення літератури у школі поділяється на три етапи (початкова школа, основна школа, середня школа).

Вивчення літератури у 5-9 класах поділяється на два етапи:

I етап: 5-7 класи – формування мотивації до читання (згідно з проблемно-тематичними принципами);

II етап: 8-9 класи – читання на підставі конкретної системи (згідно з історично-літературними принципами, звертаючи увагу на види і жанри літератури).

**Головні завдання навчання літератури в основній школі:**

- формування стійкої мотивації до вивчення польської та зарубіжної літератур;
- розвиток зацікавленості учнів до читання і пізнання творів відомих польських і світових митців, виховання свідомого і активного читача, навчання загально читацької та мовної культури;

- розвиток творчих здібностей учнів, звертання уваги на культуру полеміки, навчання критичного мислення, а також самостійний аналіз і оцінка прочитаного твору;

- виявлення духовного та художнього потенціалу у творах польської та зарубіжної літератур, загальнолюдські цінності уподобань, ідеалів, сприяння у тому, щоб вони стали взірцями для учнів;

- вивчення літературних творів як мистецтва слова, розуміння їх художнього світу, неповторності індивідуального стилю автора, підкреслюючи народну оригінальність і загальнолюдське значення;

- формування в учнів уміння аналізувати та інтерпретувати вивчені твори, створювати сприятливі психологічно-педагогічні умови для самостійної відповіді учнів у процесі роботи над художнім текстом, сприяння прояву особистісного ставлення учня до прочитаного твору та до самостійної оцінки; формування креативності й активності в творчому процесі.

- активізація художньо-творчої потреби учнів, систематична реалізація роботи над розвитком їх самостійної діяльності, усної і письмової відповіді, допомога у визначенні індивідуальних здібностей учнів;

- навчання активного виявлення особистісного ставлення до опрацьованого твору, культура мовлення під час ведення діалогу, спілкування у культурному суспільстві; формування власної позиції, взаєморозуміння у процесі обговорення та розв'язування проблем у групі.

- пізнання літературних творів як мистецтва слова, розуміння їх художнього світу, неповторності індивідуального стилю автора, підкреслюючи народну оригінальність і загальнолюдське значення; підкреслення важливості знання іноземних мов як у повсякденному житті, так і для пізнання художніх творів та інших творів мистецтва.

- самоусвідомлення національної приналежності, формування зв'язків що базуються на історичній, культурній і територіальній спільноті.

Осучаснення програми передбачає вирішення наступних завдань:

- імплементація компетентнісного підходу;
- активізація міжпредметних зв'язків;
- доцільність та вироблення ключових компетентностей.

Запровадження компетентнісного підходу здійснюватиметься через методику наскрізних тем, що є соціально значущими і важливими як в освітньому процесі, так і в сучасному суспільстві:

- здоров'я і безпека;
- громадянська відповідальність;
- підприємливість і фінансова грамотність;
- сталий розвиток та екологічна грамотність.

Слід зазначити, що елементи цих наскрізних тем уже були наявні у змісті даної програми, тому осучаснення торкається лише окремих конкретних аспектів.

### **Структура програми**

Зміст програми для 5-9 класів визначається згідно з зацікавленнями учнів і загальних завдань, збагачення їх життєвого та читацького досвіду на основі вибраних творів польських та світових письменників. Ці твори включають фольклор та літературу, висвітлюють тематику добра і зла, кохання та ненависті, людської гідності, краси природи, людського життя.

В анотаціях до опрацьованих тем сконцентровано увагу на актуальних для сучасного читача питаннях та проблемах, які дають можливість сприймати літературний твір у контексті сучасного життя. Програма скерована на формування в учнів різноманітних умінь роботи з текстом, у тому числі вміння давати позитивну характеристику героям і обґрунтовувати її, обговорювати фрагменти твору, аналізувати його компоненти за допомогою діалогу на тему даної проблеми. У цьому випадку учням дається можливість висловити свою точку зору у відповіді. Особливостями даної програми є інтеграція програми навчання польської та зарубіжної літератур. У 5-7 класах вона більш реалізована на тематично-хронологічній основі, звертається увага на специфічні властивості літератури. Навчальний матеріал зінтегрований на підставі головних, відповідних літературі понять, засвоєння яких становить характеристику

оволодіння літературою та розвитком молоді. Так ось, згідно з розділами програми у 5 класі учні ознайомлюються з поняттями і термінами: автор, тематика і головний герой твору, а також з дитячою і природничою літературами. Програма для 6 класу розширює і поглиблює знання учнів про літературний твір, його компоненти, що розкрито у конкретних розділах (автор, головний герой, зміст та композиція твору). У 7 класі навчальний матеріал поєднується у розділи, які дозволяють учням не тільки ознайомитись з творами польської та зарубіжної літератур, а й з теоретично-літературними поняттями. Такий підхід дає більші можливості для інтеграції навчального матеріалу, зосередженню уваги на спільних для всіх літератур властивостях творів. Одночасно запропоновані твори у програмі скомпоновані за хронологічним принципом. Завдяки цьому учні 5-7 класів ознайомлюються з найкращими творами польської та зарубіжної літератур, з такими поняттями як: автор і його творчість, художній текст і його компоненти та інше. Програма передбачає систематичну роботу над засвоєнням і закріпленням літературних понять, збагачення знань про них, від теми до теми і від класу до класу. Наприклад, поняття авторського ставлення до героїв у творі в 5 класі засвоюється спочатку тільки практично, потім учні мають ознайомитися зі способами вираження ставлення до героїв автором. Далі це поняття закріплюється. Аналогічно учні ознайомлюються з іншими поняттями та літературними термінами вказаними у наступних розділах. Запропонований хронологічно-тематичний принцип ознайомлення з матеріалом навчання взаємопов'язаний: з одного боку учні вчать розуміти твір і значення його компонентів, а з іншого розуміти його сприйняття через засвоєння відповідних знань і умінь. У 8-9 класах програма навчання є перехідною від пропедевтичної до систематичної, використовує хронологічний принцип інтеграції навчального матеріалу, який поєднаний у розділах за послідовністю епох, робити підсумки про особливості розвитку літератури на кожному конкретному етапі. Починаючи з 8 класу, навчальний матеріал базується на історично-літературній основі, тому польська та зарубіжна літератури є представлені у програмі за допомогою блоків навчання. Кожний блок поєднує письменників польської та зарубіжної літератур даної історичної епохи (від античності до відродження включно). Такий підхід дозволяє ознайомитися з польською літературою у контексті до зарубіжної літератури. У цій програмі є нова рубрика «Контекст навчання», в якій конкретний твір пропонується опрацювати у поєднанні з іншими творами вивченими на уроках (твори польських та інших письменників). Ця рубрика дає більші можливості у реалізації як внутрішніх так і міжлітературних

зв'язків, розширює читацькі горизонти учнів, дозволяє формувати у них компаративні уміння – порівнювати дії та поведінку героїв, події і обставини в літературних творах різних народів. Крім того, учні засвоюють знання культурологічного характеру, приділяючи особливу увагу історичним фактам і географічним знанням, способам буття, устрою що представлений у творах. Це дозволяє учням розширити і збагатити свої знання про світ і людей, створити образ про існування літератури різних народів. Культурологічний аспект цієї рубрики має більше значення, тому що пізнавальний матеріал можна порівнювати не тільки з іншими літературними творами, але і з іншими видами мистецтва – музикою, театром, кіно, образотворчим мистецтвом.

Як відомо, завданням роботи вчителя є зацікавлення учнів вивченим матеріалом, літературним твором та їх відповіді на тему, а також ставлення до прочитаного твору та його оцінка. Тому особливу увагу слід приділяти розвитку творчої діяльності і відповідям учнів у процесі опрацювання літературного твору. Таку роботу потрібно проводити систематично, на кожному уроці. Також у програмі є опрацьована рубрика «Розвиток творчої діяльності і висловлювання», в якій передбачено спеціальні уроки з різними способами навчання. На цих уроках вчитель має можливість звернути особливу увагу на формування вже перевірених методично умінь опрацювання текстів, а також тих яких вимагає сучасність. Наприклад, вміння вести діалог, читати і коментувати конкретний текст, самостійно аналізувати літературні твори у відношенні до поставленого завдання. Існуюче у програмі правило варіативності дає можливість вчителю в окремих випадках вибирати твори для текстового навчання. Це застосовується в опрацюванні казок, міфів, байок, ліричних віршів, а також інших творів польської та зарубіжної літератур.

У розділі «Державні вимоги, що стосуються загальношкільного рівня підготовки учня» є конкретизовані вимоги до знань і умінь учнів, засвоєних на кожному етапі навчання та які учні повинні засвоїти протягом року. Передбачені результати враховують також зміст анотації певної теми. Це дасть змогу учителеві реально оцінити результати навченості учнів, постійно фіксувати їх рівень у здобуванні знань і формуванні навичок, а також правильно і у відповідній послідовності викладати складність завдань і контролювати їх виконання.

Виконанню завдань літературного досвіду і розвитку учнів буде сприяти робота вчителя у творчій співпраці з учнями і послідовним доступом їх до більшої самостійності. Це дозволяє глибше засвоїти духовне і морально-естетичне багатство вивчених творів, розвивати їх читацькі навички і художньо-творчі здібності. У

сучасному суспільстві освічена людина – це відповідальний громадянин, патріот, новатор, що вміє критично мислити і реалізувати свої цілі у прагненні до успіху. Мета літературної освіти передбачає вплив сучасних поглядів на формування особистості учня, який у процесі навчання отримує відповідні знання, необхідні в повсякденному житті.

У програмі подано орієнтовні години на вивчення певних тем та творів. Учитель в разі потреби може вносити свої корективи.



## ZAŁOŻENIA PROGRAMU

**Kształcenie literackie** – to system nauczania literatury, który pomaga uczniom w formowaniu całościowych światopoglądowych wyobrażeń i ogólnoludzkich wartości drogą włączenia przez utwór literacki do kulturowych nagromadzeń swego narodu i ludzkości, w rozszerzeniu kulturalno-poznawczych zainteresowań, w wychowaniu estetycznych wartości i potrzeb.

**Literatura jako szkolny przedmiot** zajmuje szczególne miejsce w procesie ogólnokształcącego nauczania szkoły, jest jednym z najbogatszych źródeł duchowych, moralno-estetycznych i kulturalno-historycznych wartości. Wpływa na kształtowanie postawy ucznia, jego światopoglądu dotyczącego współczesnego życia. Literatura ukazuje wzorce, które są godne do naśladowania jako przykłady głębokiego patriotyzmu, godnej postawy obywatelskiej i przyszłego specjalisty, człowieka sukcesu.

**Integrowany program nauczania literatury polskiej i powszechnej** dla szkół z polskim językiem wykładowym jest opracowany zgodnie z **Państwowym Standardem**, który wytycza **cztery ścieżki edukacyjne** (linie) ukazujące obowiązkowy poziom literackiego przygotowania uczniów w warunkach jedenastoletnich ogólnokształcącej szkoły.

**Pierwszą ścieżką edukacyjną jest linia emocjonalno-estetycznych wartości**, która zabezpiecza poznanie humanistycznego potencjału i estetycznych wartości utworów polskiej i światowej literatury, formuje światopogląd uczniów, ich narodową świadomość, kształtuje w uczniach poczucie godności własnej i poszanowania cudzego, kształtuje obywatelską postawę, wdraża do konstruktywnego kierowania swymi emocjami i wykorzystania własnego potencjału inteligencji, uczy kompetentności i aktywności w demokratycznym społeczeństwie.

**Drugą ścieżką edukacyjną jest linia literaturoznawcza** - w nauczaniu literatury przewiduje i konkretyzuje treść i formę utworów literackich, zapoznanie i posługiwanie się podstawowymi pojęciami literackimi, zastosowanie ich w procesie analizy i interpretacji literatury pięknej. W kontekście literackiego procesu zwraca uwagę ucznia na specyfikę przerabianego literackiego utworu pod względem gatunkowo-stylistycznych osobliwości, zapoznaje z podstawowymi zasadami literackiego przekładu. Wzbogaca horyzonty poznawania utworów literackich przedstawiających różnorodność kultur.

**Trzecią ścieżką edukacyjną jest linia kulturologiczna** - przewiduje uświadomienie uczniom, że literatura piękna jest jedną z dziedzin sztuki, zapoznaje uczniów z podstawowymi wartościami literatury pięknej, wyświeśla związek literatury z filozofią,

mitologią, folklorem, zwyczajami i wierzeniami, tradycjami kulturalnymi różnych narodów. Zabezpiecza ona przez pośrednictwo przyciągających przy nauce programowych utworów, informacji historyczno-kulturalnego i socjologiczno-kulturalnego charakteru, które pozwalają uczniom głębiej poznać zachodzące w literaturze zmiany, ocenić wybitne artystyczne zjawiska jako nieodosobnioną część kultury w całości. Rozszerza erudycję ucznia, wychowuje w ogólnej kulturze i powadze do narodowych i światowych tradycji, tolerancyjnego stosunku do przedstawicieli różnych kultur, wiary, ras i narodowości. Podkreśla znaczenie i cenę spadku kulturalnego dla każdego człowieka i społeczeństwa. Wdraża świadomość szacunku do bogactwa i różnorodności światowej kultury.

**Czwartą ścieżką edukacyjną jest linia komparatywna**, która zabezpiecza porównanie literackich utworów, ich komponentów (tematyka, motyw, obrazy poetyckie, środki artystyczne i inne), zjawisk i faktów, które należą do różnych gatunków literackich. Porównuje i ustanawia związek między utworami polskiej literatury i światowej pod względem tradycyjnej tematyki, fabuły, motywów; demonstruje leksykalne bogactwo i niewyczerpane stylistyczne możliwości literatury.

W programie uwzględnia się znaczące miejsce dla nauki polskiej literatury z wzajemnym powiązaniem z literaturą innych narodów, co pozwoli uczniom z powodzeniem opanować ogólnoludzki sens i narodową oryginalność poznawanych pozycji literackich. Utwory wyznaczone przez program, opracowywane są także w szerokim kontekście z innymi dziedzinami sztuki – muzyką, kinem, teatrem, sztukami plastycznymi.

Na co dzień młody człowiek żyje w strefie wpływów mass mediów toteż nie można uciec od kultury masowej. Program prowokuje uczniów do refleksji nad granicą między kulturą wysoką i niską, elitarną i popularną. Inicjuje konkretne problemy życiowe, ukazuje możliwości ich rozwiązywania we współczesnym życiu. Wskazuje drogę do nowoczesnych osiągnięć i kreatywności.

Przy doborze tekstów literackich bierze się pod uwagę wiekowe osobliwości uczniów, nowatorstwo i tradycję.

**Głównym celem kształcenia literackiego jest zwrócenie uwagi na rozwój osobowości uczniów**, opanowanie przez nich ogólnoludzkich duchowych i artystycznych wartości polskiej i światowej literatury, zaciekawienie ich i zachęcenie do czytania oraz zapoznania się z najlepszymi wzorcami literackiego słowa, przyswojenie przez uczniów wiedzy o rozwoju polskiej literatury w kontekście światowego literackiego procesu od najdawniejszych czasów do współczesności, wzbogacenie i rozszerzenie czytelniczego horyzontu, wychowanie kulturalnego czytelnika, który odczuwa potrzebę i zainteresowanie czytelnicze, prowadzi

wewnętrzny dialog z czytaną książką, otrzymuje w procesie poznawania literatury pięknej estetyczne zadowolenie, rozszerza swoją czytelniczą wiedzę.

**Struktura kształcenia literackiego** odznacza się logiczną kolejnością stopniowania trudności w opanowaniu materiału nauczania, wzbogacaniu literackiej wiedzy, rozwoju umiejętności i nawyków uczniów.

Odpowiednio do wiekowych osobliwości uczniów kształcenie literackie w szkołach w Ukrainie dzieli się na III etapy (początkowa, podstawowa i średnia szkoła).

Kształcenie literackie w podstawowej szkole (od 5-9 klasy) dzieli się na II etapy:

I etap: od 5-7 klasy – formowanie potrzeby czytelniczej (według zasady problemowo-tematycznej);

II etap: od 8-9 klasy – czytanie według określonego systemu (według zasady historyczno-literackiej przy uwzględnieniu rodzaju i gatunku literackiego).

Treść językowych i literackich komponentów w podstawowej szkole skierowana jest: na osiągnięcie odpowiedniego poziomu uformowania umiejętności korzystania z zasobów językowych; na czytanie ze zrozumieniem przeczytanego; na zainteresowanie literaturą piękną i czytanie jej według pewnego systemu; na odkrycie, przy pomocy zasobów językowych i literatury, narodowych i ogólnoludzkich wartości; na formowanie humanistycznego światopoglądu uczniów; na rozszerzenie kulturalno-poznawczych zainteresowań; na wychowanie u uczniów miłości i powagi do tradycji polskiego narodu i tolerancyjnego stosunku do kulturowych tradycji innych narodów.

#### **Główne zadania kształcenia literackiego w szkole podstawowej:**

- formowanie stałej motywacji do nauki literatury polskiej i światowej;
- rozwijanie u uczniów zainteresowania do czytania i poznania utworów wybitnych pisarzy polskich i światowych, wychowywanie aktywnego i świadomego czytelnika, uczenie ogólnej czytelniczej i językowej kultury;
- rozwijanie twórczych zdolności uczniów, zwracanie uwagi na kulturę polemiki, uczenie krytycznego myślenia oraz samodzielnej analizy i oceny przeczytanego utworu;
- ujawnianie duchowego i artystycznego potencjału utworów polskiej i światowej literatury, wartości jej ogólnoludzkich upodobanych ideałów, sprzyjanie temu, żeby one stawały się przykładami dla uczniów;
- uczenie literackich utworów jako sztuki słowa, uczenie zrozumienia ich artystycznego świata, niepowtarzalności ich indywidualnego stylu autora, zaznaczając narodową oryginalność i ogólnoludzkie znaczenie;

- formowanie u uczniów umiejętności analizy i interpretacji poznanych utworów, stwarzanie sprzyjających psychologiczno-pedagogicznych warunków dla samodzielnych wypowiedzi uczniów w procesie pracy nad artystycznym tekstem, sprzyjanie przejawianiu się osobistego stosunku ucznia do przeczytanego utworu i do samodzielnej jego oceny, wyrabianie kreatywności i aktywności w procesie twórczym;
- aktywizowanie artystyczno-twórczej potrzeby uczniów, systematyczne realizowanie pracy nad rozwojem ich samodzielnej twórczej działalności, ustnej i pisemnej wypowiedzi, pomaganie w ujawnieniu indywidualnych zdolności uczniów;
- uczenie aktywnego wykazania osobistego stosunku do omawianego utworu, opanowania kultury podczas prowadzenia dialogu, obcowania w kulturalnym społeczeństwie, formowanie własnej pozycji, wzajemnego zrozumienia podczas omawiania i rozwiązywania problemów w grupie;
- poznawanie literackich utworów jako sztuki słowa, zrozumienie ich artystycznego świata, niepowtarzalności ich indywidualnego stylu autora, zaznaczając narodową oryginalność i ogólnoludzkie znaczenie, podkreślenie rangi znajomości innych języków w życiu codziennym i w poznawaniu utworów literackich i innych dzieł sztuki;
- postrzeganie świadomości własnej tożsamości narodowej, kształtowanie więzi opartych na wspólnocie historycznej, kulturowej i terytorialnej;

### **Struktura programu**

Zawartość programu dla klas 5-9 wyznacza się według zainteresowań uczniów i ogólnych zadań wzbogacenia ich życiowego i czytelniczego doświadczenia na podstawie wybranych utworów polskich i światowych pisarzy. Utwory te włączają folklor i literaturę piękną, poruszają problemy dobra i zła, miłości i cierpienia, ludzkiej godności, wspaniałości natury, ludzkiego życia. W adnotacjach do przerabianych tematów uwagę koncentruje się na aktualnych dla współczesnego czytelnika pytaniach i problemach, które dają możliwość traktowania utworu literackiego w kontekście współczesnego życia.

Program skierowany jest na formowanie u uczniów różnorodnych umiejętności pracy z tekstem, w tym także umiejętności dawania pozytywnej charakterystyki bohaterów i uzasadniania jej, na umiejętności komentowania fragmentów utworu, analizowania jego komponentów, na braniu udziału w dialogu na temat poruszanego problemu. W tym wypadku uczniom daje się możliwość do większej samodzielnej wypowiedzi ze swojego punktu widzenia.

Adnotacje do przerabianych tematów ułożone są w ten sposób, żeby nauczyciel mógł orientować się w materiale, „rozstawiać” w nim potrzebne akcenty podczas przygotowania się do lekcji i dobrania najbardziej właściwej metodyki ich przeprowadzenia.

Osobliwością danego programu jest integracja programu nauczania literatury polskiej i światowej. W klasach 5-7 ona jest realizowana na podstawie zasady tematyczno-chronologicznej, przyciągają w niej uwagę specyficzne właściwości literatury. Materiał nauczania integruje się na podstawie głównych, odpowiadających literaturze pojęć, których opanowanie stanowi określenie literackiego wykształcenia i rozwoju młodzieży.

Tak, więc zgodnie z rozdziałami programu w 5 klasie uczeń zapoznaje się z pojęciami i zagadnieniami: autor, tematyka i bohater utworu oraz tematyka dziecięca i przyrodnicza w literaturze pięknej.

Program 6 klasy rozszerza i pogłębia wiadomości uczniów o literackim utworze, jego komponentach, co jest ukazane w poszczególnych rozdziałach ( autor, bohater, fabuła i kompozycja utworu).

W 7 klasie materiał nauczania łączy się w rozdziały, które pozwalają uczniom nie tylko zaznajomić się z nowymi utworami polskiej i światowej literatury, ale z teoretyczno-literackimi pojęciami.

Takie podejście daje więcej możliwości dla integracji materiału nauczania zawartego w programie, skoncentrowanie uwagi na wspólnych dla wszystkich literatur właściwościach utworów literackich. Równocześnie zaproponowane utwory w programie są skomponowane tak, że pryncypialnie chronologia ich opanowania nie narusza się. Dzięki temu uczniowie 5-7 klas zapoznają się z najlepszymi utworami polskiej i światowej literatury, z takimi pojęciami jak: autor i jego twórczość, artystyczny tekst i jego komponenty i inne. Program przewiduje dokładną i następującą po sobie pracę dotyczącą opanowania, utrwaleniem tych pojęć, wzbogacenia wiadomości o nich, od tematu do tematu i od klasy do klasy. Na przykład pojęcie autorskiego stosunku do przedstawionych bohaterów w 5 klasie przyswaja się z początku tylko praktycznie, następnie uczniowie powinni zapoznać się ze sposobami wyrażania stosunku do bohaterów przez autora, później to pojęcie się utrwala. Analogicznie w ten sposób zapoznają się z innymi pojęciami i terminami literackimi ukazanymi w podanych rozdziałach. W ten sposób zaproponowana tematycznie-chronologiczna zasada przedstawienia materiału nauczania ma w programie ciągłe i wzajemnie powiązane działanie: z jednej strony, uczniowie uczą się zrozumieć poznany utwór i znaczenie komponentów literackiego tekstu, a z drugiej strony pojąć, jak odbiera go czytelnik, który już opanował niezbędne wiadomości i umiejętności.

W klasach 8-9 okazuje się program nauczania przejściowym od propedeutycznego do systematycznego, wykorzystuje się chronologiczną zasadę integracji materiału nauczania, który jest zjednoczony w rozdziałach według epok literackich kolejno po sobie następujących. Pozwala to uczniom korygować poznawane utwory z określoną historyczną i literacką epoką, dokonywać podsumowań o osobliwościach rozwoju literatury na każdym konkretnym etapie.

Zaczynając od 8 klasy, materiał nauczania integruje się na podstawie historyczno-literackiej, dlatego polska i światowa literatura jest przedstawiona w programie za pomocą bloków nauczania. Każdy z nich jednoczy utwory pisarzy polskiej i światowej literatury określonej historycznej epoki. Następnio przedstawionych bloków każdej z literatur określa się zmianą epok w światowym literackim procesie (od Antyku do Oświecenia włącznie). Takie podejście pozwala poznać polską literaturę w kontekście światowej literatury.

Dany program zawiera rubrykę „Kontekst nauczania”, w której konkretny utwór proponuje się opracować w zestawieniu z innym wcześniej poznanym na lekcjach

(utwory polskich i pisarzy innych krajów). Ta rubryka daje więcej możliwości w realizacji jak wewnątrz literackich jak i między literackich związków, rozszerza czytelniczy horyzont uczniów, pozwala formować u nich komparatywne umiejętności – porównuje postępy i zachowanie bohaterów, zdarzenia i okoliczności w utworach literackich różnych narodów. Oprócz tego uczniowie przyswajają wiadomości kulturologicznego charakteru, udzielając osobliwej uwagi historycznym faktom i geograficznym wiadomościom, właściwościom bytu, narodowego ustroju, opisanych w utworach. To pozwala uczniom rozszerzyć i wzbogacić swoje wiadomości o świecie i ludziach, uzyskać obraz o narodowym samoistnieniu literatur różnych narodów. Kulturologiczny aspekt tej rubryki ma większe jeszcze znaczenie w związku z tym, że poznawany materiał nauczania można rozpatrywać nie tylko w porównaniu z innymi literackimi utworami, ale i z innymi dziedzinami sztuki – muzyką, teatrem, kinem sztukami plastycznymi.

Wiadomo, że wskaźnikiem owocnej pracy nauczyciela jest zainteresowanie uczniów poznawaniem materiałem, utworem literackim, są ich wypowiedzi na temat osobistego stosunku do przeczytanego utworu i oceny jego. W związku z tym szczególną uwagę należy udzielać rozwojowi twórczej działalności i wypowiedzi uczniów w procesie opracowywania tekstu literackiego utworu. Taka praca powinna się przeprowadzać systematycznie na każdej lekcji.

Ponadto w programie jest opracowana rubryka „Rozwój twórczej działalności i wypowiedzi”, w której przewidziane są specjalne lekcje nauczania różnymi sposobami opracowywania tekstu literackiego i są określone przykładowe ich tematy. Na tych lekcjach

nauczyciel ma możliwość zwrócić szczególną uwagę na formowanie już sprawdzonych w metodyce umiejętności opracowywania tekstów jak również i tych podyktowanych potrzebą czasu. Na przykład, nauka umiejętności prowadzenia dialogu, czytania i komentowania określonego tekstu, samodzielnego analizowania literackich tekstów w stosunku do postawionego zadania.

Istniejąca w programie zasada wariantowości umożliwi nauczycielowi w poszczególnych wypadkach wybierać utwory dla tekstowego nauczania. To dotyczy w wypadku opracowywania bajek, mitów, baśni, lirycznych wierszy, a także większych utworów polskiej i światowej literatury.

W rozdziale „Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia” są konkretyzowane wiadomości i umiejętności uczniów, przyswajane przez nich na każdym etapie nauki. Przewidziane rezultaty uwzględniają treść adnotacji do poznawanego tematu, jak i wymagania do wiadomości i umiejętności uczniów, które powinni opanować w ciągu roku szkolnego. To pozwoli nauczycielowi realnie ocenić (diagnozować) rezultaty w nauce uczniów, stale fiksować stopień ich przedłużenia w zdobywaniu wiadomości i formować umiejętności, a także prawidłowo i w należytej kolejności dozować utrudnienie zadań i kontrolować ich wypełnianie.

Zrealizowaniu zadań literackiego kształcenia i rozwoju uczniów będzie sprzyjać praca nauczyciela w twórczej współpracy z uczniami i stopniowym udostępnianiu im coraz większej samodzielności. To pozwoli uczniom głębiej przyswoić duchowe i moralno-estetyczne bogactwo poznawanych utworów, rozwijać ich czytelnicze umiejętności i artystyczno-twórcze zdolności.

W nowoczesnym społeczeństwie wykształcony człowiek to odpowiedzialny obywatel, patriota, który jest nowatorem, umie krytycznie myśleć a jednocześnie realizować swoje cele, dążąc do sukcesu. Zadania literackiego kształcenia uwzględniają rolę współczesnego poglądu na kształtowanie osobowości ucznia, który powinien w szkole otrzymać wiedzę potrzebną do zaistnienia we współczesnym społeczeństwie.

Program podaje orientacyjny plan godzin. Nauczyciel w razie potrzeby ma prawo wносить korektę.

**5 K L A S A**  
**( 2 godziny tygodniowo — rocznie 70 godzin,**  
**czas rezerwowany — 4 godziny)**

Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia	Ilość godzin	Treść materiału nauczania
<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>Wyróżnia</b> rolę książki i czytelnictwa w kulturalnym życiu człowieka;  <b>zna i rozumie</b> pojęcie: ustna ludowa twórczość i utwór literacki;  <b>porównuje</b> utwory ludowego folkloru z utworem literackim;  <b>nazywa</b> komponenty książki.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>rozumie</b> relację autor-czytelnik. Dostrzega w tekście osobę opowiadającą (narratora);  <b>zna</b> treść poznanej baśni;  <b>objaśnia</b> osobliwości budowy baśni; <b>odróżnia</b> ją od innych poznanych rodzajów literackich;  <b>ocenia</b> zachowanie baśniowych bohaterów i <b>wyraża</b> osobisty stosunek do nich.  <b>kształtuje</b> postawy szacunku dla ludzi postępujących szlachetnie.</p> <p><b>zna</b> treść poznanego opowiadania o treści podobnej do baśni;  <b>porównuje</b> język bohaterów, odróżnia pierwiastek ludowy;  <b>przeciwstawia</b> dobro — złu, ludzkość — egoizmowi;  <b>wyszukuje</b> postaci fantastyczne i rzeczywiste,  <b>wyraża</b> swój stosunek do nich;  <b>układa</b> plan wydarzeń;  <b>charakteryzuje</b> główną bohaterkę Marysię;  <b>nazywa</b> małe formy ustnej ludowej twórczości;</p>	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">13</p> <p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">3</p>	<p><b>Wstęp</b>  Literatura jako rodzaj sztuki – sztuka słowa.  Rola książki w życiu człowieka.  Zapoznanie z podręcznikiem.</p> <p><b>Wiadomości teoretyczne</b>  Pojęcie utworu literackiego, słowo jako sposób obrazowania.  Książka i jej komponenty (okładka, tytuł, spis treści, twórcy książki-autor, ilustrator, redaktor, korektor, zecer).</p> <p><b>Rozdział I</b></p> <p><b>Baśnie polskie i obce</b></p> <p>Ewa Szelburg-Zarembina  <i><b>Baśń o kocie w butach</b></i></p> <p>Maria Konopnicka  <i><b>O sierotce Marysi</b></i>  (fragmenty)</p>



<p><b>zna na pamięć</b> przysłowia na tematy: przyrodnicze, pracy, ojczyzny, stosunków między ludźmi;</p> <p><b>wyodrębia</b> w przysłowiu bezpośrednią i przenośną wymowę, mądrość ludową;</p> <p><b>odróżnia</b> przysłowia od powiedzenia (złotej myśli);</p> <p><b>rozwiązuje</b> zagadki i <b>zauważa</b> w nich twórczą fantazję, doświadczenie i ludowość;</p> <p><b>wyraźnie czyta</b> utwory małych form folklorystycznych;</p> <p><b>określa</b> znaczenie przysłów, zagadek i przypowieści;</p> <p><b>objaśnia</b> specyfikę ich jako osobnego gatunku twórczości ludowej (budowa, sposoby tworzenia, osobliwości językowe);</p> <p><b>znajduje</b> wspólne i różniące cechy między przysłowiami i przypowieściami;</p> <p><b>objaśnia</b> znaczenie pojęć „rytm”, „rym”;</p> <p><b>podaje</b> przykłady rymu i rytmu.</p> <p><b>znajduje</b> podobieństwo w zagadkach, przysłowiach i powiedzeniach polskich i innych narodów</p> <p><b>wskazuje</b> realistyczne i fantastyczne elementy świata przedstawionego baśni;</p> <p><b>porządkuje</b> wydarzenia zgodnie z chronologią. ustnie <b>opisuje</b> postać literacką, <b>omawia</b> postępowanie bohaterów, <b>stosuje</b> słownictwo związane z określoną tematyką baśni;</p> <p><b>wymyśla</b> inne zakończenia baśni;</p> <p><b>porównuje</b> treść baśni z podobnymi, wcześniej poznanymi baśniami;</p> <p><b>wyszukuje</b> w treści urywki, które mówią o życiu i wyglądzie Hansa Christiana Andersena;</p> <p><b>opowiada</b> o życiu autora;</p> <p><b>przedstawia</b> treść innych baśni H.Ch.Andersena;</p> <p><b>zna</b> pojęcie <i>usobienie</i>, wyszukuje je w treści baśni;</p> <p><b>odzwierciedla</b> świat realny i fantastyczny;</p> <p><b>gromadzi</b> odpowiednie słownictwo dla charakterystyki baśniowego słowika;</p> <p><b>formułuje</b> prawdy baśniowe jako pouczenia wpływające z treści;</p> <p><b>uczy się</b> przyjaznego odnoszenia się do zwierząt i roślin oraz przyswajanie zasad ochrony przyrody</p> <p><b>podaje przykłady</b> postaci i zdarzeń fantastycznych, które nie mają odpowiednika w</p>	<p>3</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p><b>Ludowe przysłowia, zagadki, powiedzenia.</b> Dziecięca twórczość ludowa (wyliczniki, rymowanki).</p> <p>Józef Ignacy Kraszewski <b><i>Kwiat paproci</i></b></p> <p>Jarosław Iwaszkiewicz <b><i>Andersen</i></b></p>
--	----------------------------	---

<p>rzeczywistości;  <b>nazywa</b> pouczenie wynikające z treści baśni;  <b>zestawia</b> różne epizody, fragmenty baśni z ilustracjami, kadrami obejrzanego filmu;</p> <p><b>analizuje</b> tytuł baśni;  <b>wyszukuje</b> słowa grzecznościowe i <b>określa</b> ich rolę w baśni;  <b>wie</b>, co to jest motyw baśniowy i <b>nazywa</b> go;  <b> tłumaczy</b> zakończenie baśni i <b>proponuje</b> inne;</p> <p><b>zapoznaje się</b> z treścią nowych baśni nie przerabianych na lekcjach;  <b>twórczo pracuje</b> nad swoją wypowiedzią (opowiada wyraziście, odpowiednio moduluje głos i tempo mówienia);  <b>odgaduje</b> fragmenty charakterystyczne dla poszczególnych baśni;  swoją wypowiedź <b>formuluje</b> w pierwszej osobie, jakby brał udział w epizodzie danego utworu (może być przebrany w charakterystyczny kostium);  <b>uczestniczy</b> w konkursie, <b>zachowuje się</b> wobec kolegi uczciwie i sprawiedliwie;  <b>wypowiada się</b> na temat wystąpienia swoich kolegów życzliwie, z szacunkiem.</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  Bierze udział w konkursie <i>Opowiadamy baśnie</i>.  Pracuje twórczo nad swoją wypowiedzią. Dąży do doskonałości i zajęcia wysokiej lokaty w konkursie.</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>Hans Christian Andersen  <b>Słowik</b></p> <p>Jakub i Wilhelm Grimmowie  <b>Śnieżka</b></p> <p>Charles Perrault  <b>Wróżki</b></p> <p>Opowiadamy baśnie – <i>ustny rozwój mowy</i> – konkurs.</p> <p><b>Teoretyczne wiadomości:</b>  Pojęcie określające baśń, motyw baśniowy, uosobienie, osobliwości budowy baśni i języka jej bohaterów.  Dialog jako sposób wyrażania myśli, uczuć i nastrojów bohaterów.  Pojęcie rytmu i rymu.  <b>Kontekst opracowania tematu:</b>  Porównywanie treści poznawanych baśni i już znanych, wyszukiwanie motywów baśniowych i mądrości ludowych, gdzie</p>
---	-------------------------------------	---

<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>zna</b> treść fragmentu noweli  <b>odróżnia</b> narratora, postaci, główny wątek i wydarzenia;  <b>układa plan</b> (dzieli tekst na części i nadaje im tytuły);  <b>określa</b> nastrój utworu i <b>wyszukuje</b> w utworze fragmenty najbardziej wzruszające czytelnika;  <b>wypowiada się</b> na podstawie własnych przeżyć na temat miłości do psa;  <b>układa</b> opowiadanie o swoim psie;</p> <p><b>wskazuje</b> w noweli: opis, dialog, opowiadanie.  <b>wyodrębnia</b> ciąg zdarzeń, postaci (wyszukuje wyrazy i wyrażenia nazywające postaci).  <b>rozdziela</b> literacki portret bohatera (utalentowane wiejskie dziecko);  <b>analizuje i tłumaczy</b> tytuł noweli;  <b>porównuje</b> życie i przyszłość utalentowanego dziecka w utworze i obecnie;  <b>układa</b> inne zakończenie noweli;</p> <p><b>opowiada</b> o życiu Marii Konopnickiej;  <b>wyróżnia</b> w utworze postaci i wydarzenia fikcyjne;  <b>porównuje</b> zabawę dzieci poetki i ich zachowanie do swoich zabaw w dzieciństwie;  <b>przedstawia</b> genezę powstania utworu <i>A jak poszedł król na wojnę</i>;  <b>wyraźnie czyta</b> tekst ze zrozumieniem treści;  <b>używa</b> właściwej intonacji zaznaczając modulacją</p>	<p>9</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>2</p> <p>1</p>	<p>zwycięża dobro nad złem.  Obrazy i ekranizacja baśni.  Znaczenie twórczości ludowej w życiu człowieka (przysłowia, przypowieści zagadki).  Odzwierciedlenie spostrzegawczości, mądrości, twórczej fantazji w zagadkach, przysłowiach i przypowieściach.  Rozwój dziecięcej działalności twórczej, tworzenia wypowiedzi ustnych z elementami rozumowania.</p> <p>Rozdział II</p> <p><b>Utwory literackie związane ze światem dziecka.</b></p> <p>Bolesław Prus  <i>Anielka</i></p> <p>Henryk Sienkiewicz  <i>Janko Muzykant</i></p> <p>Stanisław Ryszard Dobrowolski  <i>A jak poszedł król na wojnę</i></p>
--	--	--

<p>dźwięku nastroj utworu;  <b>określa</b> co to jest epitet i przenośnia;  <b>wyszukuje</b> w wierszu epitety i przenośnie;  kształtowanie uczuć patriotycznych.</p> <p><b>opowiada</b> treść opowiadania z uwzględnieniem chronologii wydarzeń;  <b>wyszukuje</b> fragmenty opisujące głównego bohatera i jego cechy charakteru;  na podstawie poznanego utworu <b>wypowiada się</b> na temat warunków życia dzieci sierot po I wojnie światowej;  <b>ustosunkowuje się</b> do głównego bohatera;  <b>wdraża się</b> do zgodnego współżycia w grupie rówieśniczej, w atmosferze wzajemnej uczynności, życzliwości i właściwie rozumianego koleżeństwa;</p> <p><b>wyszukuje</b> dialogi bohaterów i <b>porównuje</b> ich język wypowiedzi do swojego;  <b>charakteryzuje</b> bohaterów i ich stosunek do czytanych baśni;  <b>wypowiada się</b> na temat czytania książek przez współczesną młodzież i określa swój stosunek do czytania lektur;</p> <p><b>nazywa</b> narratora, bohatera tytułowego i bohatera głównego;  <b>ocenia</b> zachowanie bohatera opowiadania;  <b>wypowiada</b> pouczenie wypływające z treści opowiadania;  samodzielnie <b>ustosunkowuje się</b> do postępowania głównego bohatera;</p> <p><b>analizuje</b> treść reprodukcji wybranej przez nauczyciela;  w swych wypowiedziach <b>stosuje słownictwo</b> związane z malarstwem (pejzaż, portret, faktura, płótno, farba, kolorystyka itp.);  na podstawie obrazu <b>opisuje</b> postać i jej nastrój oraz elementy decydujące o nastroju;  <b>Praca twórcza ucznia.</b>  Przygotowuje materiał do dyskusji na temat: <i>Fantastyczny świat dziecka.</i></p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>Maria Konopnicka  <i>A jak poszedł król na wojnę</i></p> <p>Maria Dąbrowska  <i>Olek</i></p> <p>Janusz Korczak  <i>Na polance</i>  (fragment książki <i>Józki, Jaśki i Franki</i>)</p> <p>Edmund de Amicis  <i>W domu zranionego</i>  (fragment książki <i>Serce</i>)</p> <p>Integracja literatury z malarstwem.  Obrazy dzieci w malarstwie polskim i światowym</p> <p><b>Teoretyczne wiadomości:</b>  Wyróżnia pojęcia: narrator, główny wątek, wydarzenia, bohaterowie i wydarzenia rzeczywiste i fikcyjne, bohater tytułowy i główny, opis, opowiadanie, dialog,</p>
--	----------------------------	---

<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>opisuje</b> okoliczności i genezę powstania hymnu Polski;</p> <p>w opowiadaniu <b>odróżnia</b> fikcję od rzeczywistości;</p> <p><b>wskazuje</b> na sposób w jaki autor powiązał w opowiadaniu wydarzenia współczesne i dawne;</p> <p><b>pogłębia</b> uczucie narodowe, <b>poznaje</b> treść hymn, <b>tworzy</b> własny system wartości, postawę patriotyczną.</p> <p><b>objaśnia</b>, jaki utwór nazywamy hymnem;</p> <p><b>uczy się</b> hymnu na pamięć;</p> <p><b>zna</b> również słowa hymnu Ukrainy;</p> <p><b>opowiada</b> o symbolach państwowych Ukrainy i Polski;</p> <p><b>wie</b>, jak ma się zachować podczas brzmienia hymnu;</p> <p><b>objaśnia</b>, co to jest refren.</p> <p><b>odróżnia</b> gatunki literackie: opowiadanie, wiersz.</p> <p><b>zna</b> pojęcia: autor, pisarz, poeta, czytelnik, tytuł.</p> <p><b>analizuje</b> wiersz pod względem budowy i treści;</p> <p><b>określa</b>, w jaki sposób poeta opisuje położenie Polski;</p> <p>kształtowanie uczuć patriotycznych.</p> <p><b>zna</b> znaczenie i posługuje się pojęciami: zwrotka (strofa), wers, rym;</p> <p><b>wypowiada się</b> na temat, czym jest dla niego polska mowa;</p> <p><b>uczy się</b> wiersza na pamięć;</p> <p><b>nazywa</b> uczucia wyrażone w wierszu;</p> <p><b>opowiada</b> o stolicy Polski - Warszawie oraz o Kijowie – stolicy Ukrainy;</p>	<p>4</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>przenośnia, epitet. Słownictwo związane z sztuką malarską.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu.</b> Przybliżenie problemów wieku dziecięcego na przełomie XIX/XX stulecia, porównanie życia dzieci dawniej i dziś. Ukazanie tematyki dziecięcej nie tylko w literaturze ale i w malarstwie.</p> <p>Rozdział III</p> <p><b>Ojczysta ziemia i mowa.</b></p> <p>Jan Kopczewski <i>Stary wiarus z Reggio</i></p> <p>Józef Wybicki <i>Mazurek Dąbrowskiego</i></p> <p>Antoni Słonimski <i>Polska</i></p> <p>Władysław Broniewski <i>Polska mowa</i> <i>Miasto kochane</i></p>
---	---	---

<p><b>Praca twórcza ucznia.</b> Bierze udział w konkursie wiedzy o stolicy Ukrainy i Polski. Gromadzi materiały, przygotowuje pytania i odpowiedzi na temat Kijowa i Warszawy.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>opowiada</b> o życiu i twórczości Adama Mickiewicza; <b>czyta</b> wyraźnie, <b>przekazuje</b> nastrój utworu; <b>odtworza</b> artystyczny obraz poznanego utworu, opisuje zachód i wschód słońca na podstawie fragmentów utworu; <b>porównuje</b> zachód i wschód słońca przedstawiony na obrazie z opisem w fragmencie utworu; <b>wyodrębnia</b> obrazy w tekście lirycznym; <b>rozpoznaje</b> porównanie poetyckie i język codzienny na podstawie połączenia „jak”; <b>wyjaśnia</b> znaczenia podstawowe i symboliczne porównania i ich funkcje; <b>dostrzega</b> poetycką funkcję porównania i epitetu; Przez wyraźne czytanie tekstu <b>ożywia</b> go, wzbogaca, oddaje odpowiedni nastrój; <b>naśladuje</b> głosy przyrody i wyszukuje w wierszu wyrazy dźwiękonaśladowcze; <b>opowiada</b> o życiu i twórczości Juliusza Słowackiego; <b>odróżnia</b> nadawcę w wierszu, opowiada o nim na podstawie jego słów.</p>	<p>10</p> <p>6</p>	<p><b>Teoretyczne wiadomości:</b> Odróżnia prozę od wiersza, zna i posługuje się pojęciami: autor, pisarz, poeta, czytelnik, tytuł; zwrotka (strofa), wers, rym. Zna słowa hymnu Polski i Ukrainy, porównuje emblematykę państwową; odnosi się do symboli z szacunkiem i powagą, umie zachować się podczas brzmienia hymnu państwowego.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu.</b> Pogłębienie uczuć narodowych, tworzenie własnego systemu wartości patriotycznych poprzez szacunek do symboli państwowych i hymnu.</p> <p><b>Rozdział IV</b> <b>Najwięksi polscy poeci</b></p> <p>Adam Mickiewicz <i>Zachód słońca</i> <i>Poranek</i> <i>Zosia wśród ptactwa</i> (fragmenty <i>Pana Tadeusza</i>)</p> <p>Reprodukcje malarskie ukazujące zachód i wschód słońca – do wyboru przez nauczyciela (integracja ze sztuką plastyczną).</p>
---	--------------------	--

<p><b>interpretuje</b> treść wiersza;  <b>wyróżnia</b> cechy języka poetyckiego;  <b>uczy się</b> wiersza na pamięć;</p> <p>na podstawie poznanego fragmentu <b>opisuje</b> pejzaż;  wyszukuje epitety i porównania;  <b>dostrzega</b> nawiązanie treści do tematyki ludowej;  <b>wyodrębnia</b> obrazy poetyckie przedstawiające piękno przyrody;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  Na podstawie swoich przeżyć maluje słownie zachód słońca – forma wypowiedzi dowolna.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>dzieli</b> wyraz na sylaby, określa ilość sylab w wyrazie, <b>rozpoznaje</b> linijkę wiersza jako wers, <b>postrzega</b> zwrotkę jako graficznie wydzieloną część wiersza, <b>posługuje się</b> terminami: zwrotka, refren, rym (utrwalenie);  <b>wyróżnia</b> rym jako współbrzmienie zakończeń wyrazów w wersie;  <b>analizuje</b> treść wiersza;  <b>wskazuje</b> wyrazy brzmiące identycznie i podobnie;  <b>uświadamia</b> na czym polega samotność w rodzinie, w szkole, na podwórku itd.  <b>wyszukuje</b> sposoby na przezwycięzenie samotności</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>10</p> <p>2</p>	<p>Juliusz Słowacki  <i>W pamiętniku Zofii Bobrówny</i></p> <p>Juliusz Słowacki  <i>Wróżka Goplana</i>  (fragment <i>Balladyny</i>)</p> <p><b>Teoretyczne wiadomości:</b>  Biograficzne fakty z życiorysów klasyków polskich.  Zna i posługuje się pojęciami: porównanie poetyckie, wyrazy dźwiękonaśladowcze, epitety, obrazy poetyckie.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu.</b>  Podkreślenie znaczenia twórczości Adama Mickiewicza i Juliusza Słowackiego dla narodu polskiego.  Porównanie obrazu poetyckiego z obrazem w malarstwie.</p> <p>Rozdział V</p> <p><b>Współcześni poeci — dzieciom.</b></p> <p>Kazimiera Iłakowiczówna  <i>Samotność,</i>  <i>Zatkane uszy</i></p>
---	--------------------------------------	--

<p><b>oznacza</b> literowo wersy rymujące się; wyraźnie <b>czyta</b> wiersz z intonacją; <b>analizuje</b> treść wiersza; <b>wskazuje</b> na osobę mówiącą w wierszu;</p> <p><b>określa</b> osobę mówiącą w wierszu; <b>opisuje</b> drogę księżycy i sposób jego przesuwania się; <b>uczy się</b> na pamięć; <b>wyszukuje</b> wyrazy dźwiękonaśladowcze; <b>określa</b> nastrój w wierszu; <b>analizuje</b> budowę wiersza; <b>zastosowuje</b> uosobienia i ożywienia w przykładach, korzystając z treści wiersza. <b>opisuje</b> poetycki obraz liter; <b>określa</b> swoje uczucia wywołane po przeczytaniu wiersza;</p> <p>na podstawie treści wiersza <b>opisuje</b> poetycki obraz przyrody; <b>układa</b> treść listu w imieniu opadającego liścia; <b>analizuje</b> budowę wiersza; <b>wyszukuje</b> wyrazy, w których ukryło się słowo <i>lew</i>; <b>układa</b> rymowanki stosując grę słów;</p> <p><b>podaje przykłady</b> rymu dokładnego i niedokładnego, <b>oznacza</b> go przy pomocy umownych znaków. <b>opowiada</b> treść wiersza cytując odpowiednie fragmenty; <b>wyszczególnia</b> w wierszu ilość strof, wersów w strofie, rymy;</p> <p><b>analizuje</b> treść wiersza; <b>wyszukuje</b> w wierszu uosobienia, epitety, wyrazy dźwiękonaśladowcze; <b>opisuje</b> poetyckie obrazy; <b>uczy się</b> na pamięć pięknej recytacji wiersza;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b> Przygotowuje piękną recytację wybranego wiersza.</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p>Hanna Januszewska <i>Lwy</i></p> <p>Joanna Kulmowa <i>Księżyc, Litery i żonkile</i></p> <p>Józef Ratajczak <i>Liście jak listy, Szukanie lwa</i></p> <p>Czesław Miłosz <i>Droga</i></p> <p>Julian Tuwim <i>Dwa wiatry</i></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości:</b> Cechy liryki. Zwrotka, refren, rym (utrwalenie). Rymy dokładne i niedokładne. Uosobienie, ożywienie.</p>
---	--	---



<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>analizuje</b> treść wiersza;  <b>wypowiada się</b> na temat otrzymywania prezentów od św. Mikołaja;  <b>zna</b> historię danego święta;</p> <p><b>układa</b> plan opowiadania;  <b>wypowiada się</b> na podstawie własnych przeżyć o Wigili w swoim domu;  porównuje tradycje rodzinne z tradycjami Bożego Narodzenia w domach kolegów;  <b>wyszukuje</b> w tekście epitety i porównania;  <b>wymienia</b> postaci i wydarzenia rzeczywiste i fantastyczne;</p> <p><b>zna</b> treść kolęd na pamięć;  <b>bierze czynny udział</b> w kolędowaniu w klasie i w domu;  <b>wypowiada się</b> na temat tradycji kolędowania w swojej rodzinie, miejscowości, w której mieszka, kraju;</p> <p><b>opowiada</b> o tradycji święcenia palm;  <b>opisuje</b> dawne tradycje i dzisiejsze związane z Palmową Niedzielą;</p> <p><b>analizuje</b> treść wiersza;  <b>wypowiada się</b> na temat symboliki Świąt Wielkanocnych;  <b>wylicza</b> zwyczaje związane z Wielkanocą;</p> <p><b>analizuje</b> treść wierszy, wyodrębnia w nich osobę mówiącą i bohatera;  <b>rozumie</b> rolę tradycji w życiu rodziny i narodu;</p> <p>opowiada o swojej rodzinie;  <b>zna</b> pojęcia: ród, przodek, dynastia, pokolenie, drzewo genealogiczne;  <b>wybiera</b> jeden z wierszy i <b>uczy się</b> na pamięć;</p>	<p>7</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p><b>Kontekst opracowania tematu.</b>  Obrazy z dziecięcego życia przedstawione w sposób poetycki przez znanych pisarzy-poetów.  Głęboki liryzm, osobliwości poetyckiego języka.</p> <p><b>Rozdział VI</b>  <b>Tradycje w życiu dziecka</b></p> <p>Dorota Gellner  <i>Mikołajki</i></p> <p>Selma Lagerlöf  <i>Święta noc</i>  (fragment książki  <i>Legendy Chrystusowe</i> )</p> <p>Kolędy.  <i>Gdy się Chrystus rodzi...</i>  <i>Cicha noc...</i>  <i>Mizerna cicha...</i></p> <p>Józef Szczypka  <i>W Palmową Niedzielę</i></p> <p>Jan Lechoń  <i>Wielkanoc</i></p> <p>Ja i moja rodzina tworzymy historię  Irena Landau  <i>Piosenka o mamie</i>  <i>Piosenka o tacie</i></p>
---	---	--

<p><b>Praca twórcza ucznia.</b> Przygotowuje drzewo genealogiczne swojej rodziny, umie opisać wzajemne powiązania rodzinne, zna historię swojego rodu. Opowiada o pamiątkach rodzinnych.</p> <p><b>Uczeń:</b> <b>wie</b>, co to jest opowiadanie biograficzne; <b>opisuje</b> na podstawie opowiadania drogę wielkiego malarza do sławy; <b>wymienia</b> poszczególne czynności związane z pracą malarza; <b>wzbogaca</b> słownictwo dotyczące sztuk plastycznych; <b>nazywa</b> tytuły prac malarskich Jana Matejki; <b>argumentuje</b> wypowiedź: <i>Jan Matejko jest malarzem narodowym</i>; <b>odczytuje</b> treść dowolnej reprodukcji obrazu Jana Matejki; <b>poznaje</b> świat struktur społecznych i kultury</p> <p>na podstawie treści <b>opowiadania wymienia</b> epizody z życia Wojciecha Bogusławskiego – ojca polskiego teatru narodowego; <b>tworzy</b> ustną zwięzłą wypowiedź na temat historii teatru; <b>zna</b> słownictwo związane ze sztuką teatralną; <b>rozdziela</b> rodzaje teatru – lalkowy, aktorski;</p> <p><b>nazywa</b> głównego bohatera opowiadania; <b>opisuje</b> wydarzenie związane z pierwszym seansem filmowym; <b>porównuje</b> pierwsze rochome obrazy ze współczesnym filmem; <b>objaśnia</b> pochodzenie i znaczenie wyrazów: kinematograf i kinematografia;</p>	<p><b>Teoretyczne wiadomości:</b> Pojęcie tradycji i obyczaju. Tradycja świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy w domu, szkole i środowisku. Tradycja rodzinna i związane z nią pojęcia: ród, przodek, dynastia, pokolenie, drzewo genealogiczne.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu.</b> Porównanie dawniejszych tradycji świątecznych z dzisiejszymi. Tradycja jako jeden z elementów kultury narodowej.</p> <p>Rozdział VII</p> <p>8 <b>W muzeum, na scenie i na ekranie</b></p> <p>2 Bohdan Grzegorzewski <b><i>Przed obrazami Jana Matejki</i></b></p> <p>2 Janusz Uhma <b><i>Tajemnice Wojciecha Bogusławskiego</i></b></p> <p>1 Witold Bobiński <b><i>Panie, panowie!</i></b> <b><i>Kinematograf Lumière'a!</i></b> (fragment książki <i>Idę do kina!</i>)</p>	<p><b>Teoretyczne wiadomości:</b> Pojęcie tradycji i obyczaju. Tradycja świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy w domu, szkole i środowisku. Tradycja rodzinna i związane z nią pojęcia: ród, przodek, dynastia, pokolenie, drzewo genealogiczne.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu.</b> Porównanie dawniejszych tradycji świątecznych z dzisiejszymi. Tradycja jako jeden z elementów kultury narodowej.</p> <p>Rozdział VII</p> <p>8 <b>W muzeum, na scenie i na ekranie</b></p> <p>2 Bohdan Grzegorzewski <b><i>Przed obrazami Jana Matejki</i></b></p> <p>2 Janusz Uhma <b><i>Tajemnice Wojciecha Bogusławskiego</i></b></p> <p>1 Witold Bobiński <b><i>Panie, panowie!</i></b> <b><i>Kinematograf Lumière'a!</i></b> (fragment książki <i>Idę do kina!</i>)</p>
---	---	---

<p><b>porównuje</b> literacką i filmową wersję <i>W pustyni i w puszczy</i>;  <b>ustala</b>, jaki jest stosunek reżysera filmu do tekstu literackiego;  <b>podaje</b> nazwiska najważniejszych twórców filmu <i>W pustyni i w puszczy</i>;  na podstawie odpowiednich fragmentów tekstu  <b>opowiada</b>, na czym polega współpraca aktorów z reżyserem;</p> <p><b>opowiada</b> treść według ułożonego planu, <b>ocenia</b> postępowanie głównej bohaterki i jej rodziców;  <b>wylicza</b> zasady poprawnego korzystania z telewizora;  <b>argumentuje</b> stwierdzenia; <i>Telewizja jest dobrodziejstwem dla ludzi. Telewizja jest źródłem wielu zagrożeń.</i></p> <p><b>rozdziela</b> rodzaje audycji radiowych (informacyjna, rozrywkowa);  na podstawie tekstu <b>opisuje</b> pracę realizatora akustycznego;  <b>wyjaśnia</b>, dlaczego bardzo ważne są efekty dźwiękowe i głos postaci w słuchowisku radiowym;  <b>zna</b> słownictwo związane z nagrywaniem słuchowiska radiowego;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  Recenzja na temat obejrzanego filmu <i>W pustyni i w puszczy</i>.  Przedstawienie w klasie własnej oceny filmowej adaptacji powieści Henryka Sienkiewicza <i>W pustyni i w puszczy</i> – zachowanie kulturalnej dyskusji.</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>4</p>	<p>Bogdan Sobieszek  <b>Z planu filmowego</b>  Film <i>W pustyni i w puszczy</i></p> <p>Ewa Nowak  <b>Telewizor z kłódką</b></p> <p>Maciej Kwiatkowski  <b>„W krainie radiowych czarów”</b></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości:</b>  Słownictwo związane z teatrem, kinem, filmem, telewizją, radiem.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu.</b>  Porównuje dziedziny sztuki, ich związek między sobą, posługuje się terminami.  Porównuje dzieło literackie z filmem.  Wielka rola środków przekazu w życiu człowieka</p> <p>Rozdział VIII  <b>Opracowanie lektury obowiązkowej, wybranej przez nauczyciela.</b></p>
---	-------------------------------------	---

<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>opowiada</b> treść utworu;  <b>wyodrębnia</b> główny wątek, bohaterów i miejsce akcji;  <b>opisuje</b> wygląd fantastycznego bohatera Pinokio i jego cechy charakteru;  <b>ustosunkowuje się</b> do drugoplanowych postaci (Wróżki, lisa i kota), <b>ocenia</b> ich postępowanie; streszcza treść utworu;  <b>buduje</b> pozytywny swój obraz w relacji z innymi ludźmi</p> <p><b>zna</b> treść utworu;  <b>wyodrębnia</b> główny i poboczny wątek, bohaterów i miejsce akcji;  <b>opowiada</b> treść według napisanego planu;  <b>gromadzi</b> słownictwo dotyczące opisu bohatera lub wydarzenia;  <b>wyszukuje</b> bohatera o cechach dodatnich;  <b>wskazuje</b> bohatera którego chce naśladować;  <b>dokonuje prezentacji</b> lektury i <b>wyraża</b> swoją opinię;  <b>zwraca uwagę</b> na estetykę swej wypowiedzi;  <b>zaznacza</b> odpowiednie fragmenty, <b>cytuje</b>, <b>komentuje</b>;  <b>prowadzi</b> dyskusję ze świadomym zastosowaniem wyrazów i zwrotów uwydatniających stanowisko dyskutanta.</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Wypracowanie na temat: Fantastyczne przygody Pinokio.</li> <li>Streszczenie jednego z rozdziałów powieści <i>W pustyni i w puszczy</i>.</li> </ol>	<p>2</p> <p>2</p>	<p>Carlo Collodi  <b><i>Pinokio</i></b></p> <p>Henryk Sienkiewicz  <b><i>W pustyni i w puszczy</i></b></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości:</b>  Powieść - utwór epicki.  Narrator, główny i poboczny wątek, główny bohater i drugoplanowe postaci.  Opis i charakterystyka postaci.  Plan, wypracowanie, streszczenie.  Dyskusja, estetyka wypowiedzi.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu.</b>  Porównuje zachowanie głównego bohatera do bohaterów już poznanych w innych utworach, wyszukuje dodatnie jego cechy, które chciałby naśladować.</p>
---	-------------------	---

### **Literatura przeznaczona dla opanowania pamięciowego**

Józef Wybicki — *Mazurek Dąbrowskiego*  
Władysław Broniewski — *Polska mowa*  
Juliusz Słowacki — *W pamiętniku Zofii Bobrówny*  
Joanna Kulmowa — *Księżyc*  
Julian Tuwim — *Dwa wiatry*  
Kolęda – *Gdy się Chrystus rodzi...*  
Jan Lechoń - *Wielkanoc*  
Irena Landau – *Piosenka o mamie*

### **Literatura uzupełniająca**

**(utwory przeznaczone dla samodzielnego czytania przez uczniów)**

Ludwik Jerzy Kern — *Ferdynand Wspaniały*  
Janusz Korczak — *Król Maciuś Pierwszy*  
Maria Krüger — *Ucho, dynia, sto dwadzieścia pięć*  
Jacob i Wilhelm Grimmowie — *Wybór baśni*  
Sat-Okh — *Biały mustang*  
Wojciech Żurkowski — *Porwanie w Tiutiurlistanie*  
E. Burnett — *Tajemniczy ogród*  
A. Lingren — *Rasmus i włóczęga*  
M. Twain — *Przygody Hucka*  
L.C. Carroll — *Alicja w Krainie Czarów*  
Maria Kownacka – *Rogaś z doliny Rostoki*

### **Podstawowe wymagania dotyczące wiedzy i umiejętności uczniów 5 klasy**

#### **Uczeń zna:**

- autora, tytuł i treść przerabianego utworu: głównych bohaterów, kolejność i związek wydarzeń;
- teksty, proponowane przez program dla nauki na pamięć;
- podstawowe pojęcia: epitet, porównanie, uosobienie, pejzaż opowiadanie, temat, literacki bohater, fabuła utworu;
- podstawowe elementy logicznej wyrazistości (pauza, akcent).

#### **Uczeń potrafi:**

- świadomie, biegle, wyraźnie czytać głośno znane literackie i naukowe teksty ( przykładowe tempo czytania 100–110 słów na minutę);
- wydzielać epizody, ustalać tymczasowy i przyczynowo-skutkowy związek między wydarzeniami w przerabianym utworze;
- znajdować w utworze epitety, porównania, uosobienia i objaśniać ich rolę w kontekście;
- opowiadać ustnie i pisemnie (w formie streszczenia) epizod (lub kilka epizodów), układać plan niewielkiego epickiego opowiadania;
- dawać zwięzłą ustną odpowiedź na pytania nauczyciela i podręcznika;
- wypowiadać się na temat własnego stosunku do bohatera literackiego utworu;
- określać stosunek autora do bohaterów na podstawie przedstawienia ich postępowania i zachowania;
- określać miejsce logicznego akcentu i logicznej pauzy w oddzielnych fragmentach;
- podczas czytania dialogu z podziałem na role przekazywać szczegóły nastroju postaci;
- umiejętnie korzystać: z informacji zawartej w podręczniku, w przeczytanych książkach i ze słowników.

## 6 K L A S A

(2 godziny tygodniowo — rocznie 70 godzin,  
czas rezerwowy — 4 godziny)

Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia	Ilość godzin	Treść materiału nauczania
<p><b>Uczeń:</b>  <b>nazywa</b> główne pozytywne właściwości literatury pięknej — ukazanie rzeczywistości w obrazach sztuki literackiej;  <b>objaśnia</b> – jaki wpływ na czytelnika ma sztuka słowa, jaką rolę pełnią książki w życiu człowieka;  <b>nazywa</b> ulubionych pisarzy polskich i światowych oraz bohaterów ich książek;</p>	1	<p><b>Wstęp</b>            Książka jest moim przyjacielem            Literatura piękna i jej wpływ na czytelnika.            Wpływ czytelnictwa na kulturalny rozwój społeczeństwa.</p>
<p><b>Uczeń:</b>  <b>formuluje</b> refleksje wywołane treścią wiersza;  <b>rozumie</b> przenośnie i umie je wyodrębnić;  <b>wyodrębnia</b> postać mówiącą w wierszu (postać fikcyjna, poeta itp.);  <b>porównuje</b> wakacyjne przeżycia osoby mówiącej w wierszu ze swoimi;  <b>czyta</b> głośno wiersz oddając jego żartobliwy charakter przez odpowiednią modulację głosu;</p>	10	<p><b>Rozdział I</b>  <b>Po wakacjach – już w szkole</b></p>
<p><b>rozumie</b> funkcję opisu w poezji i codziennym języku;  <b>dzieli</b> wers na sylaby, <b>robi</b> pauzy głosowe (wewnątrz wersu krótszą, na końcu dłuższą);  <b>uzasadnia</b> tytuł utworu;  <b>wyszukuje</b> obrazy poetyckie przedstawiające późne lato;  <b>określa</b> nastrój wiersza;</p>	1	<p>Konstanty Ildefons Gałczyński  <i>Moje wakacje</i></p>
<p><b>opowiada</b> treść przeczytanego fragmentu na podstawie ułożonego planu;  <b>wyróżnia</b> postacie, wydarzenia, czas i miejsce akcji;  <b>nazywa</b> uczucia dzieci i <b>podaje</b> ich przyczyny;</p>	1	<p>Julian Tuwim  <i>Strofy o późnym lecie</i></p>
<p><b>analizuje</b> wiersz pod względem budowy (zwrotki, wersy, rymy);  <b>głośno czyta</b> wersy, które wywołują</p>	1	<p>Maria Dąbrowska  <i>Odjazd</i>            (fragment książki  <i>Uśmiech dzieciństwa</i>)</p>
	1	<p>Jan Brzechwa  <i>Globus</i></p>

<p>wesołość czytelnika;  <b>czyta</b> dwie pierwsze strofy wiersza, zachowując na końcach wersów pauzę –  <b>wyszukuje</b> zgodność intonacji wiersza z intonacją zdania;  <b>określa</b> jaki sposób czytania wiersza narzuca jego treść;  <b>objaśnia</b>, co to jest intonacja wierszowa;</p> <p><b>układa</b> plan opowiadania;  <b>ustosunkowuje się</b> do słów narratora;  <b>porównuje</b> sytuację szkolną przedstawioną w utworze ze swoimi szkolnymi doświadczeniami;  <b>opowiada</b> epizody z życia autora opowiadania;  <b>wyjaśnia</b> sens ostatniego zdania;  <b>buduje</b> swój pozytywny obraz w relacji z innymi ludźmi</p> <p><b>nazywa</b> postać mówiącą w wierszu;  <b>wyszukuje</b> fragmenty , które potwierdzają tezę, że osoba wypowiadająca się w wierszu nie lubi chodzić do szkoły;  wyszukuje uosobienia i określa ich rolę w poezji;  <b>uczy się</b> wiersza na pamięć</p> <p><b>wyszukuje</b> fragmenty w tekście opisujące pierwsze wrażenia czytelnicze autora wspomnień i porównuje je ze swoimi;  <b>opowiada</b> o swoim pierwszym kontakcie z biblioteką;  <b>umie</b> bibliograficznie opisać książkę.  <b>wypowiada się</b> o działalności biblioteki w szkole;  <b>wyraża</b> swój stosunek do czytania książek i <b>uzasadnia</b> swą wypowiedź;</p> <p><b>opowiada</b> treść według planu;  <b>przedstawia</b> sytuację, w której znalazł się bohater utworu;  <b>objaśnia</b> termin <i>asertywność</i> i <b>wyjaśnia</b>, której z postaci brakowało asertywności;  <b>ocenia</b> postępowanie i decyzje Serka i Piotrka;  <b>wypowiada się</b> na podstawie własnego doświadczenia, jak sobie radzi w trudnych sytuacjach, czy umie stanowczo mówić – nie!;</p>	<p>2</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p>Janusz Korczak  <i>Szkola</i>  (fragmenty)</p> <p>Joanna Kulmowa  <i>Marzenia</i></p> <p>Stanisław Ryszard Dobrowolski  <i>Moja pierwsza czytelnia</i></p> <p>Teresa Mencina, Justyna Święcicka  <i>Dzieciaki z osiedla</i>  (fragment książki <i>Sekret</i>)</p>
---	-------------------------------------	--

<p><b>wdraża się</b> do zgodnego współżycia w grupie rówieśniczej;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1 Krótka ustna lub pisemna wypowiedź na temat <i>Wakacyjne wspomnienia</i>.  2. Bierze udział w przygotowaniu wystawy <i>Jesień w poezji i malarstwie</i> (wiersze; prace pisemne – opisy, opowiadania; obrazy plastyczne wykonane różną techniką malarską, muzyka przypominająca jesienną porę)</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>zna</b> pojęcie mitologii i mitu.  <b>nazywa</b> najważniejszych bogów na Olimpie;  <b>tworzy</b> samodzielnie kilkudzaniową wypowiedź na temat wierzeń Greków dotyczących różnych zjawisk przyrody.  <b>opowiada</b> treść mitu o Dedalu i Ikarze;  <b>wypowiada się</b> na temat pouczenia i przestrogi wynikającej z zakończenia mitu;</p> <p><b>analizuje</b> treść wiersza;  na podstawie swoich doświadczeń <b>opowiada</b> o marzeniach o locie balonem lub lotnią;  uczy się wiersza na pamięć;</p> <p><b>opowiada</b> treść mitu;  <b>uzasadnia</b>, dlaczego Prometeusza nazwano dobroczyńcą ludzkości;  <b>charakteryzuje</b> postać Prometeusza jako śmiałego, twórczego bohatera mitologicznego;</p>	<p>10</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p><b>Teoretyczne wiadomości:</b>  Postać mówiąca w wierszu.  Intonacja wierszowa.  Funkcja opisu w poezji.  Nadawca i adresat w wierszu.  Rola biblioteki w szkole.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu.</b>  Emocjonalno-estetyczne ustosunkowanie się do poezji o tematyce jesienniej.  Integracja literatury z innymi dziedzinami sztuki (malarstwo, muzyka).  Porównywanie zachowań uczniów w szkole na podstawie poznanych utworów i swego doświadczenia.  Biblioteka jest ważnym miejscem dla ucznia – zwrócenie uwagi na zainteresowanie się książką.</p> <p><b>Rozdział II</b>  <b>W świecie mitów</b></p> <p>Jan Parandowski  <i>O mitach greckich</i>  <i>Dedal i Ikar</i></p> <p>Stanisław Grochowiak  <i>Lotnie</i></p> <p>Robert Graves  <i>Prometeusz</i>  (fragment książki <i>Mity greckie</i>)</p>
---	--------------------------------------	--



<p><b>objaśnia</b> pojęcie <i>prometejski</i> i wie w jakim kontekście można je używać;</p> <p><b>opowiada</b> o dziejach Syzyfa;  <b>wymienia</b> postaci występujące w micie,  <b>określa</b> ich pozycję w mitologii;  <b>uzasadnia</b> więź przyczynowo — skutkową na podstawie wydarzeń;  <b>objaśnia</b>, jaka kara spotkała Syzyfa za podstępne działanie;  <b>wie</b>, co to jest epitet i <b>wyszukuje</b> go w tekście;  <b>objaśnia</b>, co znaczy wyrażenie <i>syzyfowa praca</i>;</p> <p><b>przedstawia</b> treść mitu na podstawie ułożonego planu;  <b>ocenia</b> cechy osobowości występujących postaci;  <b>wyszukuje</b> fragmenty mówiące o uczuciach matki spowodowanych utratą córki;  <b>objaśnia</b>, jak Grecy wyjaśniali zmiany pór roku;  <b>wymienia</b> poznane ważne postaci Olimpu, <b>ustosunkowuje się</b> do nich;</p> <p><b>opowiada</b> treść mitu;  <b>umie</b> na podstawie tekstu wyjaśnić sposób wpływu mitologii na nasz język (frazologizmy)  <b>rozumie</b> przynależność do kultury europejskiej, <b>poszerza</b> słownictwo.  <b>objaśnia</b> pojęcie <i>frazologizm</i> albo <i>związek frazeologiczny</i>;  <b> tłumaczy znaczenie</b> frazeologizmów we współczesnym języku (<i>nić Ariadny, praca Herkulesa, stajnia Augiasza, paniczny strach, olimpijski spokój</i>);</p> <p><b>objaśnia</b> pojęcie <i>planu ramowego i szczegółowego</i>;  <b>układa</b> plan ramowy i szczegółowy mitu;  <b>opowiada</b> o Romulusie i Remusie, którzy według legendy byli założycielami Rzymu;  <b>analizuje</b> wiersz pod względem treści;  <b>potwierdza</b> wpływ literatury greckiej na literaturę polską;  <b>wie</b> co to jest rytm wiersza (głosowa pauza wewnątrz wersu i na końcu), starannie <b>wymawia</b> wyrazy rymujące się, właściwie</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>Wanda Markowska  <b>Syzyf</b></p> <p>Wanda Markowska  <b>Demeter i Kora</b>  (fragmenty z książki  <i>Mity Greków i Rzymian</i>)</p> <p>Paweł i Witold Cienkowski  <b>Po nitce Ariadny do stajni Augiasza</b></p> <p>Cland-Catherine Ragache,  France Philips  <b>Dar rzeki</b>  (fragment książki  <i>Wilki, Mity i legendy</i>)</p> <p>Kornel Ujejski  <b>Maraton</b></p>
--	--	--

<p><b>moduluje, przestrzega</b> tempo i siłę głosu. na podstawie treści wiersza <b>przedstawia</b> przyczynę wojny między Grekami i Persami; <b>nazywa</b> cechy każdej z walczących stron; <b>objaśnia</b>, jaką dyscyplinę sportową współcześnie nazywamy biegiem maratońskim; <b>uczy się</b> fragmentu wiersza na pamięć;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Rozprawka na temat <i>Starożytna Grecja w języku polskim.</i></li> <li>2. Bierze udział w konkursie na temat: <i>Kto najlepiej poznał mity?</i></li> </ol> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>wie</b>, co to jest legenda (podanie); <b>odróżnia</b> świat fantastyczny od faktów rzeczywistych — historycznych; <b>wyszukuje</b> fragmenty w tekście, które opowiadają o wydarzeniach i postaciach fantastycznych; <b>opisuje</b> wygląd syrenki; <b>wyszukuje</b> i nazywa wydarzenia rzeczywiste; <b>opowiada</b> legendę o powstaniu Warszawy;</p> <p><b>umie</b> opisać herb Warszawy; <b>opowiada</b>, jak kolejnie zmieniał się wizerunek herbu Warszawy od najdawniejszych czasów; <b>potwierdza</b> popularność herbowej syreny – wymienia miejsca, które noszą jej nazwę, pomniki; kształtowanie uczuć patriotycznych.</p> <p><b>umie</b> opisać herb Kijowa; <b>opowiada</b>, jak kolejnie zmieniał się wizerunek herbu Kijowa od najdawniejszych</p>	<p>11</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p><b>Teoretyczne wiadomości:</b>  Pojęcie mitu i mitologii.  Odróżnienie mitu od baśni.  Frazeologizmy pochodzące ze starożytnej Grecji.  Plan ramowy i szczegółowy.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu.</b>  Cechy wspólne i różnice w mitach różnych narodów na temat powstania świata i człowieka.  Wpływ mitologii na język polski – rola frazeologizmów pochodzenia greckiego.</p> <p>Rozdział III  <b>Pieśni i legendy</b></p> <p>Artur Oppman  <i>Syrena</i></p> <p>Stefan Krzysztof Kuczyński  <i>Herb Warszawy</i>  (fragment )</p> <p>Oprac. Regina Lebień  <i>Historia herbu Kijowa</i></p>
--	--------------------------------------	--

<p>czasów;  <b>uzasadnia</b> swoją myśl na temat: <i>Dlaczego powrócono do historycznego wizerunku herbu Kijowa?</i>  kształtowanie uczuć patriotycznych.</p> <p><b>opowiada</b> treść legend;  <b>wzbogaca</b> treść legendy swoim komentarzem związanym z historią Kijowa;  <b>opowiada</b> inne legendy, już znane;</p> <p><b>opowiada</b> legendę na podstawie ułożonego planu szczegółowego;  <b>wyszukuje</b> w tekście postaci niezwykle, cudowne, historyczne;</p> <p><b>porównuje i uzasadnia</b>, że opowieść o Piaście jest legendą, a nie baśnią;</p> <p><b>opowiada</b> wydarzenia w chronologicznym porządku;  <b>wyszukuje</b> fragmenty tekstu mówiące o bogach i wierzeniach z czasów przedhistorycznych;  <b>opisuje</b> posąg Światowida;  <b>analizuje</b> tytuł legendy;  <b>wie</b>, co to jest motyw wędrowny;</p> <p><b>ukazuje</b> związek legendy z historią kraju;  <b>wymienia</b> cechy charakteru głównej bohaterki Zofki;  <b>wskazuje</b> fragmenty mówiące o bohaterstwie mieszkańców Sandomierza;  <b>znajduje</b> różnicę między baśnią, legendą i mitem;</p> <p><b>opowiada</b> genezę powstania państwa czeskiego;  <b>opisuje</b> dawne czeskie zwyczaje;  <b>porównuje</b> tekst z legendą o powstaniu państwa polskiego;</p> <p><b>wyjaśnia</b> funkcję jaką spełniały pieśni w życiu dawnych ludzi;  <b>ustosunkowuje się</b> do stwierdzenia, że <i>kolebką poezji polskiej była pieśń ludowa</i>;</p> <p><b>wie</b>, co to jest pieśń ludowa, refren, wyszukuje strofy zbudowane na zasadzie kontrastu (smutek — radość, nadmiar —</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p>W. Woźniak  <b>Legendy o powstaniu Kijowa</b></p> <p>Cecylia Niewiadomska  <b>Piast</b>  (fragment książki <i>Dzieje Polski w obrazach, legendach, podaniach</i>)</p> <p>Izabela Koniusz  <b>Dwie rzeki</b>  (fragment książki <i>Legendy znad Odry</i>)</p> <p>Krzysztof Seliga  <b>Zofka z Sandomierza</b></p> <p>Alojzy Jirasek  <b>O Czechu</b>  (fragment z książki <i>Stare podania czeskie</i>)</p> <p>Anna Kamińska  <b>O pieśniach ludowych</b>  (fragment książki <i>Złote litery</i>)</p> <p>Julian Przyboś  (z antologii polskiej pieśni ludowej  <i>Jabloneczka</i> -fragmenty)</p>
---	--	---

<p>brak);  <b>nazywa</b> uczucia wyrażone w pieśni;  <b>analizuje</b> budowę strof, <b>omawia</b> ich zgodność z intonacją składniową, <b>wskazuje</b> powtórzenia wyrazowe i ich miejsce w wersie;  <b>wymienia</b> cechy pieśni ludowej;  <b>rozdziela</b> pieśni obrzędowe, miłosne, wojskowe, pasterskie, rolnicze itp.;  <b>wybiera</b> dowolną pieśń i <b>uczy się</b> na pamięć;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  <i>Podania i legendy naszego regionu</i> – przygotowuje się do opowiedzenia legendy związanej ze swoją okolicą, miastem; pracuje nad barwną, żywą, ciekawą wypowiedzią. (<i>ustny rozwój mowy</i>).</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>zna</b> epizody z życia Ignacego Krasickiego;  <b>wymienia</b> nazwiska osób, które brały udział w królewskim czwartkowym obiedzie;  <b>opisuje</b> postaci i <b>umiejscawia</b> je w epoce historycznej;  <b>ustosunkowuje się</b> do najświetniejszego poety obiadów czwartkowych  <b>wie</b>, co to jest bajka i wynikający z niej morał;  <b>wskazuje</b> bohaterów bajek i wady ich charakterów;  <b>wyjaśnia</b>, na czym polega zwięzłość bajek, ile postaci i motywów mają poszczególne bajki;  <b>uzasadnia</b> budowę bajki na zasadzie kontrastu;  <b>opowiada</b> swoimi słowami treść bajki;</p>	<p>10</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p><i>Zachodźże, słoneczko</i>  <i>Plon niesiemy, plon</i>  <i>Zakukała kukuleczka</i>  <i>Idzie żołnierz borem, lasem</i></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości</b>  Legenda i podanie. Motyw wędrowny.  Świat fantastyczny i fakty historyczne.  Różnica między baśnią, legendą i mitem.  Pieśń ludowa, refren, kontrast.  Uosobienia. Intonacja składniowa.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Zrozumienie genezy legendy i jej znaczenia dla kształtowania postaw odbiorcy, funkcji odrealniania faktów historycznych. Porównywanie legend dotyczących powstawania grodów – miast.</p> <p>Rozdział IV</p> <p><b>Świat bajki</b>  Zofia Kossak-Szczucka  <i>Krasicki na obiedzie czwartkowym</i></p> <p>Ignacy Krasicki — bajki</p> <p><i>Wół i mrówka</i>  <i>Żółw i mysz</i>  <i>Lis i wilk</i></p> <p><i>Wilczki</i></p>
---	-----------------------------	---

<p>formułuje morał bajki;  <b>analizuje</b> budowę bajki (zgodność wersu z budową zdania, miejsce przerw intonacyjnych, funkcję wersów krótkich);  <b>uczy się</b> bajki na pamięć;</p>	1	<i>Przyjaciele</i>
<p><b>nazywa</b> cechy bohaterów bajki na podstawie zachowania ich wobec zajączka;  <b>analizuje</b> budowę bajki;  <b>czyta</b> wyraźnie z odpowiednią intonacją;  <b>podkreśla</b> głosem wyrazy najważniejsze dla treści;  <b>wyjaśnia</b>, jakie powinno być postępowanie godne miana przyjaźni;  <b>wypowiada się</b> na temat przyjaźni bohaterów w odniesieniu do tytułu utworu;  <b>próbuje</b> ustosunkować się do zdania kolegów.</p>	1	
<p><b>opowiada</b> treść bajki swoimi słowami;  <b>nazywa</b> morał bajki;  <b>wyszukuje</b> wśród poznanych przysłów takie, które będzie pasowało do morału tej bajki;  <b>czyta</b> bajkę z podziałem na role.  <b>wymienia</b> cechy charakteru czapli i ryb;  <b>wyszukuje</b> różnice i podobieństwa między poznanymi bajkami Ignacego Krasickiego;</p>	1	Adam Mickiewicz <i>Lis i kozieł</i>
<p><b>układa</b> plan do treści bajki;  <b>rozwija</b> motyw chytrego lisa i <b>określa</b> morał bajki;  <b>opowiada</b> treść bajki swoimi słowami;  <b>analizuje</b> postępowanie chytrego lisa;</p>	1	Leonardo da Vinci <i>Figowiec</i>
<p><b>określa</b> morał bajki;  <b>próbuje wyrażać</b> własne opinie i oceny dotyczące dobra i zła;  <b>objaśnia</b> pojęcie bajki i alegorii.</p>	1	Jean de La Fontaine <i>Konik polny i mrówka</i>
<p><b>określa</b> cechy charakteru konika polnego i mrówki;  <b>wypowiada się</b> na temat: <i>Którego z bohaterów autor potępił?</i>;  <b>uzasadnia</b>, że morał bajki może odnosić się do współczesnych ludzi;</p>	1	Jan Brzechwa <i>Lis i jaskółka</i>
<p><b>opowiada</b> treść bajki i <b>objaśnia</b> morał;  <b>określa</b> motyw w bajce;  <b>analizuje</b> budowę bajki;  <b>uczy się</b> bajki na pamięć;</p>	1	<b>Teoretyczne wiadomości</b> Bajka i morał bajki jako

<p><b>Praca twórcza ucznia.</b> Przygotowuje się do sprawdzianu na temat: Z zabawy – nauka – sprawdzian wiadomości o bajkach. Układa opowiadanie na podstawie bajki <i>Czapla, ryby i rak</i> stosując trzyczęściową budowę wypowiedzi.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>analizuje</b> wiersz pod względem treści; <b>opowiada</b> o <i>święcie 1 listopada</i> – święcie zmarłych, wspomina osoby kochane, które odeszły; <b>wypowiada się</b> na temat pamięci narodowej;</p> <p><b>opowiada</b> o wydarzeniach historycznych związanych z zakończeniem I wojny światowej i odzyskaniu przez Polskę niepodległości; <b>analizuje</b> słowa melodii ludowej, popularnej piosenki żołnierskiej z 1918 roku; <b>objaśnia</b>, dlaczego ten dzień stał się Dniem Niepodległości Polski; <b>wypowiada się</b> na temat obchodzenia tej uroczystości w szkole i w Polsce; <b>wie</b>, kiedy obchodzimy Dzień Niepodległości Ukrainy; kształtowanie uczuć patriotycznych.</p> <p><b>opowiada</b> treść wspomnień autorki; <b>uzasadnia</b> stwierdzenie, że narrator nie opowiada o jednym wybranym Bożym Narodzeniu, ale o wielokrotnych zdarzeniach i przeżyciach związanych z tym świętem; <b>wymienia</b> oznaki zbliżających się świąt; porównuje zwyczaje świąteczne przedstawione przez pisarkę ze zwyczajami obchodzonym w swoim domu; <b>wyodrębnia</b> w opowiadaniu fragmenty, które mówią o tradycji bożonarodzeniowej, przekazywanej z pokolenia na pokolenie;</p>	<p>8</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>pouczenie, narodowa mądrość. Bajka jako gatunek literacki. Alegoria.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b> Przedstawienie bajek jako gatunku literackiego. Mądrość narodowa w bajkach pisarzy polskich i światowych.</p> <p>Rozdział V <b>Pod urokiem świąt i tradycji</b></p> <p>Ryszard Marek Groński <i>Bardzo trudne pytania</i></p> <p>Tadeusz Oster-Ostrowski <i>Pierwsza kadrowa</i></p> <p>Maria Dąbrowska <i>Boże Narodzenie</i></p>
--	-------------------------------------	--

<p><b>analizuje</b> treść i budowę wiersza;  <b>nazywa</b> osobę mówiącą w wierszu;  <b>uczy się</b> wiersza na pamięć;</p> <p>na podstawie tekstu <b>opowiada</b> o starodawnych zwyczajach wielkanocnych i <b>porównuje</b> je do zwyczajów w różnych regionach kraju;  <b>objaśnia</b> symbole związane ze świętami wielkanocnymi (inne niż w klasie 5);  wymienia potrawy przygotowywane na stół wielkanocny;  uzasadnia skąd się wziął zwyczaj śmigus-dyngus;</p> <p><b>wylicza</b> nazwy jajek wielkanocnych i <b>podaje</b> sposób ich barwienia;  <b>wyszukuje</b> fragmenty mówiące o znaczeniu kolorystyki jajek;  <b>opowiada</b>, jak zdobi się jajka w swoim domu i w okolicy;  <b>wypowiada się</b> o sztuce malowania jajek i o muzum pisanek w Kołomyi;  <b>rozumie</b> rolę tradycji w życiu rodziny i narodu;</p> <p><b>rozdrażnia</b> adresata wiersza;  <b>argumentuje</b> swoje wypowiedzi przy pomocy fragmentów wiersza;  <b>wiąże</b> tematykę świąt wielkanocnych z nadejściem wiosny i przebudzeniem się przyrody;  <b>opisuje</b> obraz poetycki przedstawiony w wierszu;</p> <p><b>czyta</b> tekst z podziałem na role, z odpowiednią modulacją głosu;  <b>opowiada</b> treść zdarzenia na Placu Zamkowym w Warszawie w dniu 3 maja 1791 roku;  <b>uzasadnia</b>, dlaczego ten dzień wybrano na Dzień Konstytucji w Polsce;  <b>wie</b>, kiedy obchodzimy Dzień Konstytucji w Ukrainie;  kształtowanie uczuć patriotycznych.</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  Układa sprawozdanie na temat</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>Tadeusz Borowski  <i><b>Kolęda zatroskana</b></i></p> <p>Tomasz Chłudziński  <i><b>Zdrowia, szczęścia winszujemy</b></i></p> <p>Maria Ziółkowska  <i><b>Kraszanki, pisanki</b></i></p> <p>Konstanty Idelfons Gałczyński  <i><b>Wróbla Wielkanoc</b></i></p> <p>Anna Swirszczyńska  <i><b>W dniu 3 maja</b></i>  (inscenizacja)</p> <p><b>Teoretyczne wiadomości</b>  Historia tradycji narodowych i rodzinnych. Dzień Konstytucji i Dzień Niepodległości w Polsce i</p>
--	---	--

<p>uczestnictwa w obchodach związanych z wybranym zwyczajem wielkanocnym.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>wyszukuje</b> w balladzie fragment, w którym jest przedstawione opowiadanie kobiety wyłowionej z jeziora i zapisuje w punktach kolejne wydarzenia;</p> <p><b>ocenia</b> postępowanie córki Mendoga;</p> <p><b>wie</b>, co to jest ballada;</p> <p><b>wskazuje</b> w balladzie <i>motywy wędrownie</i>, fragmenty grozy;</p> <p><b>rozdziela</b> wydarzenia historyczne i fantastyczne;</p> <p><b>wie</b>, co to jest <i>przerzutnia</i> – zaznacza w balladzie przykłady zakłócenia zgodności intonacji wiersza z intonacją zdania;</p> <p><b>wymienia</b> postaci i wydarzenia historyczne w wierszu;</p> <p><b>wyszukuje</b> fragmenty <i>fikcji literackiej</i>;</p> <p><b>opisuje</b> okoliczności śmierci bohatera;</p> <p><b>wypisuje</b> z wiersza epitety i porównania, <b>określa</b>, jak one wpływają na wyobraźnię;</p> <p><b>analizuje</b> budowę dwóch ostatnich strof wiersza i <b>uzasadnia</b>, czy odrębność ich ma wpływ na treść utworu;</p> <p><b>analizuje</b> tytuł utworu;</p> <p><b>określa</b> osobę mówiącą w wierszu;</p> <p><b>wie</b>, co to jest <i>dialog i monolog</i>;</p> <p><b>opowiada</b> treść wiersza swoimi słowami;</p> <p><b>tworzy</b> odpowiedź na pytanie kończące wiersz;</p> <p><b>wie</b>, co to jest <i>wiersz biały</i>;</p> <p><b>opisuje</b> okoliczności śmierci generała Sowińskiego;</p> <p><b>charakteryzuje</b> postać generała jako</p>	<p>7</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>w Ukrainie.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b> Tradycje ludowe w życiu rodzinnym każdego człowieka i narodu. Porównywanie zwyczajów i obrzędów związanych z tradycjami świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy.</p> <p>Rozdział VI</p> <p><b>Świat lirycznego słowa</b></p> <p>Adam Mickiewicz <i>Świtez</i></p> <p>Adam Mickiewicz <i>Śmierć Pułkownika</i></p> <p>Wanda Chotomska <i>Rozmowa z panem Mickiewiczem</i></p> <p>Juliusz Słowacki <i>Sowiński w okopach Woli</i></p>
---	--	---



<p>żołnierza i Polaka;  <b>określa</b>, do kogo generał swoje słowa wypowiada wprost, a do kogo pośrednio;  <b>ustosunkowuje się</b> do bohatera utworu;</p> <p><b>wyszukuje</b> momenty humorystyczne w treści wiersza;  <b>określa</b> stosunek poety do swych wierszy;  na podstawie listów Juliusza Słowackiego do matki <b>opisuje</b> uczucia poety skierowane do matki;  <b>wypisuje</b> ważne wydarzenia z życia autora listów;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Pisze wypracowanie na temat: <i>Rola uosobienia w poezji i w naszym życiu potocznym.</i>  2. Redaguje list do matki.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>czyta</b> wiersz z podziałem na role;  <b>opowiada</b> treść utworu;  <b>zna</b> epizody z życia Stanisława Moniuszki i Wojciecha Bogusławskiego;  <b>uczy się</b> fragmentu wiersza na pamięć;</p> <p><b>nazywa</b> narratora opowiadania;  <b>wyszczególnia</b> postaci główne i drugoplanowe;  <b>czyta</b> tekst z podziałem na role;  <b>wypowiada się</b> na temat ćwiczeń aktorskich opisanych w tekście i <b>uzasadnia</b> ich cel;  <b>ocenia</b> postępowanie uczniów;  <b>odpowiada</b> na pytanie: <i>dlaczego profesor Zelwerowicz nie był zadowolony z ćwiczenia młodego aktora?</i>;</p> <p><b>wie</b>, co to jest opowiadanie biograficzne;  <b>opowiada</b> tekst według szczegółowego</p>	<p>2</p> <p>7</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>Juliusz Słowacki  <i>Bo mnie matka moja miła...</i>  <i>Listy do matki</i></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości</b>  Ballada jako gatunek literacki.  Motyw wędrowny w balladzie.  Fikcja literacka i prawda historyczna.  Wiersz biały. Przerzutnia.  Dialog i monolog.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Ukazanie pięknych utworów klasyki literackiej, zwrócenie uwagi na fakty historyczne i fikcję literacką.  Emocjonalność i estetyka uczuć w odbiorze utworu lirycznego.</p> <p>Rozdział VII  <b>W kręgu kultury</b></p> <p>Wanda Chotomska  <i>Dwaj panowie przed teatrem</i></p> <p>Jan Kreczmar  <i>Co to było za zwierzę?</i>  (fragment książki <i>Notatnik aktora</i>)</p> <p>Eugeniusz Szermentowski  <i>Własna droga</i>  (fragment książki <i>Młodość, talent, animusz</i>)</p>
---	--	--

<p>planu;  <b>wyszukuje</b> fragmenty dotyczące życiorysu Józefa Chełmońskiego;</p> <p><b>zapisuje</b> w punktach przebieg prac nad przygotowaniem programu telewizyjnego;  <b>wyszukuje</b> fragmenty mówiące o różnicy między widowiskiem teatralnym a programem telewizyjnym;  <b>wypisuje</b> terminy związane z telewizją i <b>objaśnia</b> je;</p> <p>na podstawie wybranych cytatów <b>określa</b> czas i miejsce zdarzeń;  <b>podaje definicję</b> wyrazów: <i>introligator, kopista, iluminator</i>;  <b>wymienia</b> cechy i umiejętności, którymi się musiał wykazać mnich pracujący nad księgą;  <b>opisuje</b> proces powstawania średniowiecznej książki;  <b>wrasta</b> w świat struktur społecznych i kultury.</p> <p><b>opowiada</b> tekst według planu;  <b>wypisuje</b> wyrazy pochodzenia obcego związane z książką, <b>układa</b> według alfabetu i <b> tłumaczy</b> przy pomocy słownika;  <b>omawia</b> budowę zewnętrzną i wewnętrzną podręcznika;  <b>tworzy opis</b> bibliograficzny dowolnej książki;</p> <p><b>wyjaśnia</b> sens tytułu artykułu;  <b>formuluje</b> własny pogląd na zadania książki w życiu młodzieży;  <b>określa</b> znaczenie słownictwa dotyczącego wydawania książek: poligrafia, matryca, offset, bestseller, kolportaż;</p> <p><b>wyjaśnia</b> słownictwo tekstu;  <b>uzasadnia</b>, które cechy osobowości człowieka może rozwinąć komputer;  <b>wylicza</b> pozytywne i negatywne cechy korzystania z komputera;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  Wypracowanie na temat: <i>Zadanie książki we współczesnym życiu.</i>  Sprawozdanie z obejrzonej sztuki w teatrze.</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>Jan Edward Kucharski  <i>Przed szklanym ekranem</i></p> <p>Umberto Eco  <i>W pracowni</i>  (fragment książki <i>Imię róży</i>)</p> <p>Danuta Jadłowska  <i>Papirusy, papierki, gryzipiórki</i></p> <p>Roman Antonowicz  <i>Gutenberg do lamusa</i>  (fragmenty)</p> <p>Marcin Przasnyski  <i>Komputerowy nałóg</i></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości</b>  Dialog, opowiadanie, opis (utrwalenie). Opowiadanie biograficzne.  Zawód aktora i słownik teatralny.  Słownictwo związane z pracą nad przygotowaniem programu</p>
---	--	---

<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>nazywa</b> postaci czas i miejsce akcji;  <b>określa</b> główny wątek utworu;  <b>opisuje</b> perypetie życiowe Tomka, głównego bohatera i jego kolegów;  <b>wyszczególnia</b> pozytywne i negatywne cechy charakteru głównego bohatera;  <b>porównuje</b> treść książki z filmem;  <b>nazywa</b> postaci czas i miejsce akcji;</p> <p><b>przedstawia</b> problematykę utworu;  <b>charakteryzuje</b> bohaterkę noweli;  <b>wypowiada się</b> na temat kompozycji utworu;  <b>streszcza</b> treść utworu według planu ramowego.  <b>układa</b> zakończenie dalszych losów bohaterów</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Charakterystyka Tomka Sawyera.  2. Wypracowanie na temat: <i>Pan Tomasz pomaga niewidomej dziewczynce.</i></p>	<p>4</p> <p>2</p> <p>2</p>	<p>telewizyjnego, z pracą dotyczącą wydawania książek, z informatyką.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Przekaz słowa literackiego poprzez telewizję, teatr, radio.  Znaczenie książki w życiu człowieka. Informatyka i jej zadanie w nowej cywilizacji.</p> <p><b>Rozdział VIII</b>  <b>Opracowanie lektury obowiązkowej</b>  (wybranej przez nauczyciela).</p> <p>Mark Twain  <i>Przygody Tomka Sawyera</i></p> <p>Bolesław Prus  <i>Katarynka</i></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b>  Dyskusja na temat problematyki utworów.</p> <p>Zasady kulturalnej rozmowy i dyskusji.  Charakterystyka postaci.  <b>Kontekst opracowania lektury.</b>  Zapoznanie z obowiązkową lekturą dostosowaną do wieku i zainteresowań uczniów.</p>
---	----------------------------	--

### Literatura przeznaczona dla opanowania pamięciowego

Joanna Kulmowa — *Marzenia*

Stanisław Grochowiak — *Lotnie*

Kornel Ujejski — *Maraton* (fragment)  
Pieśń ludowa — *Zachodzące słońce* (do wyboru)  
Ignacy Krasicki — *Wilczki*  
Jan Brzechwa - *Lis i jaskółka*  
Tadeusz Borowski – *Kołęda zatroskana*  
Wanda Chotomska - *Dwaj panowie przed teatrem* (fragment)

**Literatura uzupełniająca**  
**(utwory przeznaczone dla samodzielnego czytania przez uczniów)**

Gustaw Morcinek — *Łysek z pokładu Idy*  
Janusz Domagalik — *Pięć przygód detektywa Konopki*  
Eliza Orzeszkowa — *Dobra Pani, A.B.C.*  
Zygmunt Nowakowski — *Przylądek Dobrej Nadziei*  
Halina Rudnicka — *Uczniowie Spartakusa*  
Seweryna Szmaglewska — *Czarne stopy*  
Maria Dąbrowska — *Pies, Ptaki*  
Maria Konopnicka — *Dym, Nasza szkapa, Urbanowa*  
James Oliver Curwood — *Łowcy wilków*  
Janatan Swift — *Podróże Guliwera*  
Adolf Gjems-Selmer — *Nad dalekim cichym fiordem*  
Ferenc Molnar – *Chłopcy z Placu Broni*

**Podstawowe wymagania dotyczące wiedzy i umiejętności uczniów 6 klasy**

**Uczeń zna:**

- tytuły i autorów przerobionych utworów;
- akcję utworu (fabułę) i bohaterów poznanych utworów;
- teksty, proponowane przez program dla nauki na pamięć;
- podstawowe pojęcia: portret, pejzaż, alegoria, uosobienie, epitet, przerzutnia, motyw wędrowny, morał bajki, plan ramowy i szczegółowy, frazeologizm, postać mówiąca w wierszu, intonacja wierszowa i składniowa, temat, fabuła i kompozycja literackiego utworu, sposoby wyrażenia autorskiego stosunku do bohaterów,
- gatunki literackie: bajka, legenda, podanie, ballada, mit, wiersz biały;
- słownictwo związane z teatrem, kinem, telewizją;

**Uczeń potrafi:**

- przedstawić w wyobraźni artystyczne obrazy narysowane przez pisarzy i słownie ich objaśniać;
- wydzielać epizody w przerabianym utworze i określać ich znaczenie dla charakterystyki ich bohaterów;
- wydzielać podstawowe epizody w literackim utworze i komentować je;
- znajdować w tekście przerabianego utworu środki artystyczne i objaśniać ich rolę w kontekście;
- dokonać charakterystyki bohatera przerabianego utworu wyrażając własny stosunek do niego;
- prawidłowo, biegle i głośno czytać literackie, naukowo-popularne i publicystyczne teksty;
- wyraźnie czytać literackie utwory;
- czytać monolog postaci, przejawiając swój stosunek do niej.

**7 K L A S A**  
**(2 godziny tygodniowo — rocznie 70 godzin,**  
**czas rezerwowany — 4 godziny)**

Państwowe wymagania dotyczące poziomu gólnokształcącego przygotowania ucznia	Ilość godzin	Treść materiału nauczania
<p>Opierając się na wiadomościach zdobytych na lekcjach literatury w poprzednich klasach, <b>objaśnia</b>, że główną postacią przedstawianą w literackim utworze jest człowiek; z nim związane są wydarzenia, przedmioty, przyroda; <b>podaje</b> przykłady stosunku autora do przedstawionych przez niego bohaterów (z utworów poznanych w klasach 5–6).</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>rozumie</b> pojęcia: rzeczywistość, prawdopodobieństwo, fikcja, wskazuje cechy narratora i formy narracji.  <b>nazywa</b> narratora i bohatera;  <b>wypowiada</b> się na temat, jak narrator przedstawił swoją rodzinę;  <b>wymienia</b> cechy charakteru głównego bohatera Piotra, <b>określa</b> jego stosunek do matki, <b>porównuje</b> go ze swoimi uczuciami do matki;  <b>objaśnia</b>, co zapowiadają w tekście wyrażenia: <i>zdumiewająca historia, zaskakująca przygoda, fatalna miłość</i>;</p> <p><b>objaśnia</b> słowo rzeczywistość, dystans;  <b>wyróżnia</b> narratora, postać literacką;  <b>wie</b>, co nazywamy zdarzeniem rzeczywistym;  <b>wyszukuje</b> zdarzenia rzeczywiste i uzasadnia swoją wypowiedź;</p> <p><b>odszukuje</b> dialogi w tekście i <b>określa</b> cel rozmowy i stosunek do siebie rozmówców;  <b>czyta</b> dialogi z podziałem na role zwracając uwagę na właściwą modulację głosu;  <b>układa</b> dialog na temat związany z letnimi wakacjami;</p>	<p style="text-align: center;"><b>1</b></p> <p style="text-align: center;"><b>8</b></p> <p style="text-align: center;"><b>2</b></p> <p style="text-align: center;"><b>1</b></p> <p style="text-align: center;"><b>1</b></p>	<p><b>Wstęp</b>  Człowiek jako główna postać przedstawiona w literaturze pięknej. Osobowość autora, jego trud, rozumienie świata i odnoszenie się do przedstawionych bohaterów.</p> <p><b>Rozdział I</b>  <b>Świat rzeczywisty</b></p> <p><b>Tadeusz Konwicki</b>  <i>Piorun rzeczywistości</i>  (fragmenty)</p> <p>Truman Capote  <i>Tamta gwiazdka</i>  (fragmenty)</p> <p>Edward Stachura  <i>Jasny pobyt nadrzeczny</i>  (fragmenty)</p>

<p>na podstawie tekstu <b>wymienia</b> warunki konieczne do osiągnięcia sukcesu;  <b>wyszczególnia</b> cechy charakteru, które warunkują osiągnięcie sukcesu;  <b>analizuje</b> tytuł tekstu, <b>zmienia</b> go,  <b>uzasadnia</b> swoją decyzję;  <b>objaśnia</b> słowo <i>kompleks</i> i <b>wymienia</b> kompleksy, które mogą przeszkadzać w osiągnięciu sukcesu;  <b>wie</b>, co to jest dyskusja i <b>wymienia</b> cechy dobrej dyskusji (zwięzłość, rzeczowość, trafne argumentowanie, celna polemika);  <b>prowadzi</b> dyskusję w sposób kulturalny,  <b>stosuje</b> modalne słownictwo;  <b>buduje</b> pozytywny obraz siebie w relacji z innymi ludźmi</p> <p><b>rozzóżnia</b> pojęcia: dziennik, pamiętnik, wspomnienia;  na podstawie tekstu <b>określa</b> cechy wypowiedzi jaką jest dziennik;  <b>wie</b>, co to jest dziennik intymny i dziennik podróży;</p> <p><b>opowiada</b> treść bez użycia dialogu;  <b>nazywa</b> narratora i określa sposób jego wypowiedzi;  <b>ocenia</b> zachowanie chłopca wobec swej siostry;  <b>wypowiada</b> na podstawie własnego doświadczenia porady, które mogą pomóc rówieśnikom w nawiązywaniu rozmowy, odnowieniu znajomości lub jej zapoczątkowaniu;</p> <p><b>porównuje</b> zachowanie się Adama i jego odczucia w różnych momentach spotkania się z Ewą;  <b>zaznacza</b> w tekście fragmenty żartobliwe i zabawne;  <b>określa</b>, na czym polega humor w utworze;  <b>czyta</b> pamiętnik z podziałem na role uwzględniając humor tekstu;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Przygotowuje się do dyskusji na temat:  <i>Szczęście jest jedyną rzeczą, która się mnoży, jeżeli ją dzielimy (A.Schweitzer)</i></p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>Andrzej Błazej  <b><i>Dziwna lekcja</i></b>  (fragmenty)</p> <p>Stanisław Kowalewski  <b><i>Dziennik Bogusi R.;</i></b>  (fragmenty)</p> <p>Bolesław Prus  <b><i>Grzechy dzieciństwa</i></b>  (fragmenty)</p> <p>Mark Twain  <b><i>Pamiętnik Adama i Ewy</i></b>  (fragmenty)</p> <p><b>Wiadomości teoretyczne</b>  Narrator, forma narracji, fikcja</p>
---	-------------------------------------	---

<p>2. Uczy się pisać dziennik – w ciągu tygodnia notuje swoje myśli, uczucia, przeżycia.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>rozumie</b> rolę wyobraźni w twórczości literackiej, <b>umie</b> uruchomić własną wyobraźnię;</p> <p><b>wypowiada się</b> na temat: jaką rolę odgrywa wyobraźnia w jego życiu, a jaką w twórczości poety;</p> <p><b>analizuje</b> wiersz pod względem budowy i treści;</p> <p><b>poznaje</b> pracę twórców radiowych, swoistość języka słuchowiska radiowego.</p> <p><b>zwiększa</b> swoją wyobraźnię jako słuchacz; na podstawie tekstu <b>wyjaśnia</b> dlaczego wyobraźnia słuchacza jest bardziej czynna od wyobraźni widza;</p> <p><b>przypomina</b> sobie z poprzedniej klasy słownictwo związane ze sztuką radiową;</p> <p>świat chłopięcej kieszeni <b>porównuje</b> ze swoją kieszenią i <b>opisuje</b> ją.</p> <p><b>nazywa</b> bohatera wiersza;</p> <p><b>określa</b> uczucia i myśli, które wyraża postać mówiąca w wierszu;</p> <p><b>analizuje</b> budowę wiersza;</p> <p><b>wie</b>, co to są rymy okalające i rymy parzyste;</p> <p><b>uczy się</b> wiersza na pamięć;</p> <p><b>układa</b> plan opowiadania;</p> <p><b>wyszukuje</b> w tekście fragmenty charakterystyki bezpośredniej i pośredniej; ze względu na przedmiot opisu <b>wyróżnia</b> charakterystykę indywidualną (opis jednej</p>	<p>7</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p>(utrwalenie).          Pojęcie rzeczywistości i dystansu.          Dziennik, pamiętnik, wspomnienia.          Dialog (utrwalenie).          Dyskusja. Cechy i kultura dyskusji.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>          Zdarzenia rzeczywiste oraz fikcyjne, prawdopodobne, które mogłyby mieć odpowiedniki w rzeczywistości.          Podkreślenie roli pracy jako warunku dojścia do sukcesu i kształtowania własnej osobowości.</p> <p>Rozdział II</p> <p><b>Świat wyobraźni</b></p> <p>Zbigniew Herbert  <i>Pudełko zwane wyobraźnią</i></p> <p>Maciej Kwiatkowski  <i>Teatr wyobraźni</i>          (fragment książki <i>Kulisy radia</i>)</p> <p>Leopold Staff  <i>Kieszeń</i></p> <p>William Wharton  <i>Modig, czyli dzielny</i></p>
---	--	---

<p>postaci), zbiorową (opis grupy ludzi), porównawczą (zestawienie dwóch postaci), autocharakterystykę (opis własnej postaci); <b>opisuje</b> głównego bohatera opowiadania Sture'a;</p> <p><b>układa</b> plan tego fragmentu powieści; ustnie <b>streszcza</b> treść według planu; <b>argumentuje</b> tezę, że opowieści Tolkiena zawierają ukrytą prawdę o świecie; <b>wymienia</b> cechy literatury fantasy; <b>objaśnia</b>, dlaczego coraz więcej czytelników sięga po tego typu lekturę;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Charakterystyka: najlepszego kolegi, człowieka, którego darzy szacunkiem, bohatera przeczytanego utworu (do wyboru).  2. Opisuje wybrany przedmiot uwzględniając części opisu, tak aby był on logiczny i uporządkowany.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>zapoznaje się</b> z wyrazami i wyrażeniami nazywającymi składniki epiki;  <b>wyróżnia</b> gatunki epickie;  <b>wymienia</b> elementy tworzące świat przedstawiony w epice;  <b>wie</b>, co to jest narrator konkretny, abstrakcyjny, komentarz narratora;  <b>opowiada</b>, co składa się na fabułę utworu;  <b>wskazuje</b> na postać główną i przeciwstawną jej grupę ludzi;  <b>wyodrębnia</b> zdarzenia składające się na dwa wątki opowiadania;  <b>opisuje</b> wygląd głównego bohatera i jego osobowość;</p>	<p>2</p> <p>11</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>John Ronald R. Tolkien  <b>Władca pierścieni</b>  (fragmenty)</p> <p><b>Wiadomości teoretyczne</b>  Język radia.  Rymy parzyste i okalające.  Charakterystyka pośrednia i bezpośrednia.  Charakterystykę indywidualną (opis jednej postaci), zbiorową (opis grupy ludzi), porównawczą (zestawienie dwóch postaci), autocharakterystyka (opis własnej postaci). Cechy literatury fantasy.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Podkreślenie roli wyobraźni w pracy twórczej ucznia.  Twórcy radiowi i oddziaływanie swoistego języka audycji radiowej na słuchacza.</p> <p>Rozdział III  <b>Świat epiki</b></p> <p>Bożena Chrzastowska, Seweryna Wyslouch  <b>Epika: Narrator, świat przedstawiony, fabuła, akcja, wątek, czytelnik</b>  (fragmenty książki <i>Poetyka stosowana</i>)</p> <p>Henryk Sienkiewicz  <b>Sachem</b></p>
---	--------------------------------------	--



<p><b>proponuje</b> inne rozwiązanie akcji;  <b>wie</b>, co to jest powieść obyczajowa albo społeczna;  <b>objaśnia</b> pojęcia literackie: <i>retrospekcja</i>, <i>punkt kulminacyjny w utworze literackim</i>, <i>nowela</i>;  <b>zna</b> powody konfliktów pomiędzy białymi a czerwonoskórymi;  <b>potrafi</b> określić swoje nastawienie do odpowiednich zachowań kolonizatorów.</p> <p><b>zapisuje</b> w formie punktów kolejne zdarzenia zawarte w fabule;  <b>wyszukuje</b> fragmenty w tekście informujące o miejscu i czasie zdarzeń;  <b>wymienia</b> postaci utworu i <b>określa</b> ich zachowanie;  <b>nazywa</b> narratora;  <b>wie</b>, co to jest powieść podróżnicza;</p> <p><b>opowiada</b> treść fragmentu utworu, <b>określa</b> fabułę;  <b>porównuje</b> sytuację wyjściową z końcową,  <b>opisuje</b> przyczynę wymiany ról między napastnikami i ich ofiarą;  <b>objaśnia</b>, kto jest wrogiem Indianina, a kto jego przyjacielem, po czyjej stronie stoi narrator;  wyjaśnia przyczynę konfliktu między białymi osadnikami a Indianami;  rozbudzanie poczucia sprawiedliwości oraz rozróżniania dobrych i złych czynów</p> <p><b>określa</b> temat opowiadania i <b>uzasadnia</b> swoją wypowiedź przykładami z tekstu;  <b>objaśnia</b>, co w utworze jest faktem historycznym, a co fikcją literacką;  <b>wie</b>, co to jest powieść historyczna;</p> <p><b>nazywa</b> głównego bohatera i <b>ustosunkowuje się</b> do jego marzeń;  <b>opowiada</b> treść i <b>uzasadnia</b> postępowanie bohatera;  <b>wyszukuje</b> w tekście fragmenty opisujące postać Leonida Teligi;</p> <p><b>zna</b> epizody z życia autora;  <b>nazywa</b> cechy osobowości głównych bohaterów i uzasadnia, które z nich należałoby potępić;</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p>Jules Verne  <i>Tajemnicza wyspa</i>  (pierwszy rozdział książki)</p> <p>Karol May  <i>Syn Łowcy Niedźwiedzi</i>  (fragment)</p> <p>Zofia Kossak-Szczucka  <i>Hołd pruski</i></p> <p>Wojciech Żukrowski  <i>Samotny rejs</i></p> <p>Stanisław Lem  <i>Wielkie lanie</i>  (fragmenty)</p>
---	--	---

<p><b>wymienia</b> fantastyczne wynalazki opisane w tekście;  <b>wyjaśnia</b>, na czym polega osobliwość świata przedstawionego;  <b>wie</b>, co to jest powieść fantastyczno-naukowa;</p> <p><b>określa</b> miejsce i czas wydarzeń;  <b>objaśnia</b> fakty historyczne, z którymi łączy się treść utworu;  <b>zna</b> epizody z życia autora opowiadania;</p> <p><b>układa</b> plan opowiadania;  <b>wyszukuje</b> fragmenty tekstu, które opisują postać głównego bohatera Niggle'a;  <b>porównuje</b> Niggle'a z innymi bohaterami książek R.Tolkiena;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Wypracowanie na temat: Bezradność i bezsilność człowieka wobec nieprzewidzianych nieszczęść ( na podstawie wyszukanych reportaży z prasy).  2. Przygotowuje materiał do tematu: <i>Polsce nobiliści literaccy</i>. Píše rozprawkę.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>Wie</b>, co to jest podmiot liryczny, obrazy poetyckie, rytm, monolog liryczny;  <b>wymienia</b> najważniejsze treści, czym jest liryka;  <b>nazywa</b> gatunki liryczne;  <b>określa</b> zasadę komunikowania się w wierszu (nadawca-wypowiedź-odbiorca);  <b>czyta</b> wiersz z odpowiednią intonacją w celu wyrażenia uczuć i przeżyć bohaterów;</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>11</p> <p>1</p>	<p>Ernest Hemingway  <i>Stary człowiek przy moście</i></p> <p>John Ronald R. Tolkien  <i>Liść, dzieło Niggle'a</i>  (fragmenty)</p> <p><b>Teoretyczne wiadomości</b>  Gatunki epickie: powieść (współczesna, podróżnicza, obyczajowa, historyczna, fantastyczno — naukowa), opowiadanie, nowela, ballada.  Pojęcia związane z epiką: fabuła utworu, narrator konkretny, abstrakcyjny, komentarz narratora, retrospekcja, punkt kulminacyjny w utworze literackim.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Świat rzeczywisty w najważniejszym gatunku epickim, w powieści.  Zapoznanie z różnymi rodzajami powieści.</p> <p>Rozdział IV  Świat lirycznego słowa</p> <p>Maria Renata Mayenowa  <i>O liryce</i>  (fragment książki <i>O sztuce czytania wierszy</i>)</p>
--	--------------------------------------	--

<p><b>wymienia</b> środki artystyczne zastosowane w wierszu;  <b>wyszukuje</b> obrazy poetyckie, środki poetyckie określające uczucia; uosobienia;  <b>objaśnia</b> symbole występujące w wierszu;  <b>układa</b> dalczy ciąg treści wiersza;</p> <p><b>analizuje</b> budowę wiersza(ilość strof, regularność sylab w wersie, układ rymów, zgodność budowy wersów ze składnią;  <b>nazywa</b> podmiot liryczny;  <b>wyszukuje</b> epitety i określa ich funkcję w wierszu;  <b>wie</b>, co to jest wiersz sylabiczny;  <b>wymienia</b> składniki obrazu poetyckiego, które mogłyby być składnikami obrazu malarskiego;  <b>określa</b> swoje uczucia po przeczytaniu treści wiersza;</p> <p><b>wie</b>, co to jest średniówka i stały akcent;  <b>rozpoznaje</b> i <b>omawia</b> funkcję środków poetyckich, wypowiada swe wrażenia;  <b>opisuje</b> obrazy poetyckie codziennym językiem, <b>porównuje</b>, <b>wyraża</b> swoją refleksję.  <b>określa</b> rym w wierszu: krzyżowy (przeplatany), dokładny i niedokładny;</p> <p><b>opisuje</b> swoimi słowami ulewę, <b>uzasadnia</b>, że ten opis budzi grozę;  <b>wyodrębnia</b> w wierszu motywy gór, nieba, wody, wiatru;  <b>wypowiada się</b> na temat, kogo może więcej zainspirować treść wiersza: malarza czy muzyka;  <b>porównuje</b> z treścią wiersza <i>Kapuśniaczek</i>, <b>zestawia</b> obrazy poetyckie i <b>wypowiada się</b> na temat artystycznego ujęcia przez poetów zjawiska przyrody jakim jest deszcz;  <b>uczy się</b> wiersza na pamięć;</p> <p><b>nazywa</b> temat wiersza;  <b>analizuje</b> budowę wiersza;  <b>formułuje</b> refleksje wiersza własnymi słowami;  <b>objaśnia</b> znaczenie słów <i>i obca i swoja</i>;</p> <p><b>nazywa</b> osobę mówiącą i adresata wiersza;  <b>wymienia</b> uczucia wyrażone przez postać</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>Teofil Lenartowicz <i>Kalina</i></p> <p>Leopold Staff <i>Gęsiarka</i></p> <p>Julian Tuwim <i>Kapuśniaczek</i></p> <p>Adam Asnyk <i>Ulewa</i></p> <p>Anna Kamieńska <i>Pastereczka</i></p> <p>Jan Twardowski <i>Do moich uczniów</i></p>
--	--	--

<p>mówiącą w wierszu;  <b>zna</b> epizody z życia autora wiersza;  <b>objaśnia</b>, do kogo skierowane jest podziękowanie;  <b>wyszukuje</b> fragment, który jest refleksją w wierszu;  <b>wdraża się</b> do zgodnego współżycia w grupie rówieśniczej, w atmosferze wzajemnej uczynności, życzliwości i właściwie rozumianego koleżeństwa  <b>wnioskuję</b>, czego uczy wiersz  <i>Podziękowanie</i>;</p> <p><b>opowiada</b> o doli wiejskiego chłopca na podstawie treści wiersza;  <b>objaśnia</b>, czego symbolem są gwiazdy;  <b>wypowiada się</b> na temat problematyki poruszonej w wierszu;  <b>uzasadnia</b>, w jakim celu napisała poetka ten wiersz;  uczy się wiersza na pamięć;</p> <p><b>wyróżnia</b> trzy części wiersza, które zawierają obrazy poetyckie wyrażające ważną myśl;  <b>opisuje</b> sytuację przedstawioną w wierszu;  <b>analizuje</b> tytuł utworu;  na podstawie swojego doświadczenia  <b>podaje przykłady</b> sytuacji, że człowiek jest samotny wśród ludzi;  <b>uczy się</b> szacunku dla starszych i gotowości niesienia pomocy potrzebującym</p> <p><b>analizuje</b> budowę wiersza;  <b>nazywa</b> środki stylistyczne, za pomocą których zostały utworzone poszczególne obrazy poetyckie;  <b>objaśnia</b> treść ostatniego wersu drugiej strofy;  <b>wypowiada się</b> na temat, czy wiersz wyraża uczucia czy <b>przekazuje</b> refleksje;</p> <p><b>wie</b>, co to jest autoironia, wiersz biały;  <b>objaśnia</b>, w czym dostrzega humor i autoironię;  <b>wymienia</b> charakterystyczne cechy wypowiedzi poetki;  <b>wybiera</b> wiersze z tomików antologii,  <b>interpretuje, wyraża</b> własne upodobania;  <b>uczy się</b> wiersza na pamięć;</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p><i>Podziękowanie</i></p> <p>Maria Konopnicka  <i>Świecą gwiazdy</i></p> <p>Tadeusz Różewicz  <i>Przepaść</i></p> <p>Czesław Miłosz  <i>Przypowieść o maku</i></p> <p>Wisława Szymborska  <i>Niektórzy lubią poezję</i></p>
--	-------------------------------------	---

<p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Rozprawka na temat: <i>O czym dowiadujemy się z lirycznego utworu?</i>  2. Opisuje wybrany tomik poezji – wybiera dwa dowolne wiersze, analizuje je i uczy się pięknie recytować.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>określa</b> pojęcie ballady.  <b>odczytuje</b> pytania narratora, <b>wyszukuje</b> fragmenty przedstawiające przypuszczenia i domysły narratora, <b>uzasadnia</b>, po co autor użył taki sposób narracji;  <b>wyodrębnia</b> w balladzie fragmenty przedstawiające tajemnicze i zagadkowe zjawiska, strofy tworzące nastrój grozy;  <b>nazywa</b> wątki nawiązujące do ludowych wierzeń;  <b>objaśnia</b>, jaki związek ma wyraz <i>zdrada</i> z treścią utworu, <b>wyszukuje</b> słowa przestrogi i tłumaczy ich sens;</p> <p><b>zna</b> treść ballady;  <b>odszukuje</b> w wierszu cechy ballady;  <b>czyta</b> z podziałem na role;  <b>wyodrębnia</b> w utworze moment największego napięcia, w którym decyduje się los bohaterów;  <b>ocenia</b> postępowanie zbrojcy;  <b>wie</b>, co to jest retrospekcja;  <b>uczy się</b> fragmentu na pamięć;</p> <p><b>opowiada</b> przebieg wydarzeń w balladzie;  <b>wyszukuje</b> słowa dialogu Marty z</p>	<p>7</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>1</p>	<p><b>Teoretyczne wiadomości</b>  Gatunki liryczne. Zasada komunikowania się w wierszu.  Podmiot liryczny.  Rymy krzyżowe, dokładne i niedokładne, wiersz sylabiczny.  Temat i motywy wiersza.  Środki poetyckie(utrwalenie).  Średniówka, stały akcent.  Autoironia, wiersz biały;  Słownictwo związane z liryką.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Zapoznanie z utworami lirycznymi.  Zamierzone stosowanie wybranych struktur i słownictwa.  Sztuka słowa.  Interpretacja głosowa w wierszu.  Recytacja.</p> <p><b>Rozdział V</b>  <b>Świat ballady</b></p> <p>Adam Mickiewicz  <i>Świtezianka</i></p> <p>Adam Mickiewicz  <i>Powrót taty</i></p> <p>Fryderyk Schiller</p>
--	-------------------------------------	--

<p>Emrodem, <b>uzasadnia</b>, dlaczego rycerz odszedł od swej damy;  <b>wyjaśnia</b>, co oznaczało kiedyś, a co oznaczają dziś zwroty <i>rzucić komuś rękawicę</i> oraz <i>podnieść rzuconą rękawicę</i>;  <b>wypowiada się</b> na temat, czy we współczesnym świecie mogą się zdarzyć sytuacje podobne do opisanej w utworze;</p> <p><b>czyta</b> balladę z podziałem na role,  <b>podkreśla głosem</b> humor utworu;  <b>wskazuje</b> w utworze słownictwo związane z hasłem <i>zbrojna wyprawa</i>;  <b>wymienia</b>, co jeszcze określa w wierszu liczba trzy;  <b>porównuje</b> balladę z innymi balladami Adama Mickiewicza;</p> <p><b>odróżnia</b> świat rzeczywisty i zmyślony w balladzie;</p> <p><b>określa</b> miejsce i czas akcji;  <b>objaśnia</b>, jakie uczucia wzbudza opisana sceneria;  <b>zestawia i porównuje</b> to, co widzi i słyszy ojciec z tym, co widzi i słyszy dziecko;  <b>określa</b> fragmenty zawierające życiowe pouczenie, nawiązujące do ludowych wierzeń.</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. W grupie układa inscenizację do ballady <i>Świtezianka</i> (ustala części narracji i dialogów, wyodrębnia sceny, wybiera postaci i omawia ich wygląd oraz zachowanie).  2. Pisze streszczenie ballady <i>Trzech Budrysów</i>.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>wie</b>, co to jest dramat i wymienia gatunki dramatu (tragedia, komedia);  <b>wymienia</b> postaci, <b>omawia</b> miejsce i czas akcji;  <b>streszcza</b> wątki utworu;  <b>charakteryzuje</b> jedną z siostr, ocenia cechy charakteru i postępowanie;</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>11</p> <p>2</p>	<p><b>Rękawiczka</b></p> <p>Adam Mickiewicz  <b>Trzech Budrysów</b></p> <p>Johann Wolfgang Goethe  <b>Król olch</b></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości</b>  Pojęcie ballady.  Rola pouczenia w balladzie.  Retrospekcja w utworze.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Ballada jako utwór powiązany z tematyką ludową i zawierający emocjonalno – etyczne pouczenie.</p> <p>Rozdział VI  <b>Od dramatu do teatru</b></p> <p>Juliusz Słowacki  <b>Balladyna</b>  (fragmenty)</p>
--	--------------------------------------	--

<p><b>zapoznaje się</b> ze znaczeniami wyrazów: <i>obiektywizm, subiektywizm</i>;</p> <p><b>porównuje</b> matczyną ocenę Balladyny ze swoim stosunkiem do głównej bohaterki;</p> <p><b>analizuje</b> treść wiersza <i>Upiór</i>, który jest swego rodzaju wstępem do dramatu;</p> <p><b>wyjaśnia</b> za co pokutuje upiór i na czym polega jego kara;</p> <p><b>opisuje</b> przebieg obrzędu ludowego i porównuje go ze współczesnymi <i>Zaduszkami</i>;</p> <p><b>odczytuje i formułuje</b> myśl wyłaniającą się z akcji dramatu;</p> <p><b>porównuje</b> winy poszczególnych duchów i dręczące ich kary, <b>wyznacza</b> relacje między winą i karą;</p> <p><b>objaśnia</b>, jaka wynika nauka moralna kończąca wystąpienia każdego ducha;</p> <p><b>zna</b> epizody z życia autora dramatu;</p> <p><b>opowiada</b> historię miłości Romea i Julii;</p> <p><b>podaje</b> swoją propozycję zmiany zakończenia utworu;</p> <p><b>zapoznaje się</b> z wersją teatralną i baletową;</p> <p><b>analizuje</b> wiersz poświęcony bohaterom dramatu;</p> <p><b>wypowiada się</b> na temat stosunku autora wiersza do Julii i Romea;</p> <p><b>uczy się</b> wiersza na pamięć;</p> <p><b>wymienia</b> głównych bohaterów przedstawionych we fragmencie utworu;</p> <p><b>wskazuje</b>, które postaci działają przeciw sobie, a które mają wspólny cel;</p> <p><b>wyjaśnia</b> znaczenie tytułu utworu;</p> <p><b>analizuje</b>, o co naprawdę toczy się spór;</p> <p><b>rozpoznaje</b> gatunek literacki – komedię,</p> <p><b>przypomina</b> sobie znaczenie pojęcia <i>intryga</i>;</p> <p><b>objaśnia</b> występujący w utworze komizm językowy, komizm postaci i sytuacji;</p> <p><b>zna</b> epizody z życia Aleksandra Fredry;</p> <p><b>porównuje</b> swoje wrażenia po wyjściu z teatru z wrażeniami przedstawionymi w wierszu;</p> <p><b>wypowiada się</b> na temat emocjonalnych przeżyć w teatrze;</p> <p><b>analizuje</b> wiersz pod względem budowy i</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>1</p>	<p>Adam Mickiewicz <i>Dziady cz. II</i></p> <p>William Shakespeare <i>Romeo i Julia</i> (fragmenty) Cyprian Norwid <i>W Weronie</i></p> <p>Aleksander Fredro <i>Zemsta</i></p> <p>Wisława Szymborska <i>Wrażenia z teatru</i></p>
---	-------------------------------------	---

<p>treści;  <b>wrasta</b> w świat struktur społecznych i kultury.  <b>uczy się</b> fragmentu wiersza na pamięć;</p> <p><b>wylicza</b> cechy różniące dramat czytany od dramatu oglądanego na scenie;  <b>omawia</b> składniki przedstawienia teatralnego, których brak w czytaniu cichym, głośnym, w czytaniu z podziałem na role;</p> <p><b>wylicza</b> rodzaje teatrów w zależności od</p> <p>rodzaju widowiska (teatr: dramatyczny, muzyczny, pantonima, balet – teatr żywego planu i teatr lalek);  <b>analizuje</b> każdy rodzaj teatru;  <b>wypowiada się</b> na podstawie swojego doświadczenia jaki teatr najbardziej lubi oglądać i dlaczego;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Wspomnienie o pierwszej zabawie w teatr wypracowanie ustne.  2. Píše rozprawkę na temat: <i>Tragiczna miłość Romea i Julii.</i></p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>uzasadnia</b>, jaką rolę spełnia film w porównaniu z książką;  <b>objaśnia</b>, która z dziedzin sztuki może dać pełne odbicie świata rzeczywistego;  <b>wymienia</b> znane dzieła literackie i ich adaptacje;</p> <p><b>objaśnia</b>, jak powstaje scenariusz;  <b>wyjaśnia</b> różnicę między scenariuszem a</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>6</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p>Maria Mazurkiewicz  <b><i>Dramat i teatr</i></b></p> <p>Stanisław Marczak-Oborski</p> <p><b><i>Kiedy mówimy teatr?</i></b>  (fragment z książki <i>Przewodnik teatralny</i>)</p> <p><b>Teoretyczne wiadomości</b>  Dramat jako rodzaj literacki – gatunki dramatu: tragedia i komedia.  Dramat szekspirowski.  Pojęcia: <i>intryga, obiektywizm, subiektywizm, komizm językowy, postaci i sytuacji</i>;  Teatr prawdziwy, telewizyjny.  <b>Kontekst opracowania tematu</b>  Zapoznanie z różnymi twórcami sztuki teatralnej: słowem, muzyką, tańcem. Pojednanie literackiego słowa z innymi dziedzinami sztuki.</p> <p>Rozdział VII  <b>Świat na ekranie</b></p> <p>Jerzy Kołodyński  <b><i>Film czy książka?</i></b></p> <p>Roman Włodek  <b><i>Ze stron na ekran, czyli o adaptacji filmowej</i></b></p>
--	--	---



<p>scenopisem i którym z nich posługują się twórcy filmu na planie;  <b>uzasadnia</b> przypisywaną utworom Henryka Sienkiewicza <i>filmowość</i>;  <b>wymienia</b> czynności konieczne w procesie produkcji filmu;</p> <p><b>wyszukuje</b> fragmenty wyjaśniające: co to jest kadr, scena, ujęcie, sekwencja;  <b>objaśnia</b>, jak można zaznaczyć w filmie granice między scenami i sekwencją;  <b>uzasadnia</b>, jak i po co rusza się kamera;</p> <p><b>wymienia</b> znane współczesne środki przekazywania informacji;  <b>wyjaśnia</b> różnicę między transmisją a interakcją;  <b>objaśnia</b> słowo <i>multimedialny</i>;  <b>uzasadnia</b>, że internauta może być jednocześnie nadawcą i odbiorcą informacji;  <b>układa</b> listę korzyści jakie daje Internet, oraz listę zagrożeń, jakie ze sobą niesie;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Układa komentarz dotyczący obsady głównych ról w wybranym filmie.  2. Czy współczesnemu człowiekowi potrzebna jest książka? — rozprawka.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>nazywa</b> postaci czas i miejsce akcji;  <b>określa</b> główny wątek utworu;  <b>opowiada</b> treść utworu, która jest oparta na rzeczywistych faktach;</p>	<p>1</p> <p>2</p> <p>4</p>	<p>Witold Bobiński  <b><i>Od „żywych fotografii” do sztuki filmowej, czyli język filmu</i></b></p> <p>Roman Włodek  <b><i>W cyfrowym świecie – epoka wielkiej komunikacji</i></b></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości</b>  Narracja w powieści i jej odpowiedniki w filmie.  Rozdział w powieści — sekwencja filmu.  Praca twórców filmu.  Etapy tworzenia adaptacji.  Język filmu: kadr, ujęcie, scena, sekwencja.  Ruchy kamery, ruch w kadrze.  Wartości książki i wartości filmu.  Elementy historii kina.  Pojęcia: <i>filmowość, multimedialny, film animowany.</i></p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Przybliżenie związku literatury z filmem; podobieństwa, różnice, zależności.</p> <p>Rozdział VIII</p> <p><b>Opracowanie lektury obowiązkowej</b>  (wybranej przez nauczyciela)</p>
--	----------------------------	--

<p><b>opisuje</b> przeżycia młodych ludzi walczących w Szarych Szeregach podczas II wojny światowej;  <b>wskazuje</b> na wielki patriotyzm i odwagę młodych bohaterów;</p> <p><b>zna</b> treść utworu, która ukazuje brutalną walkę o byt;  <b>wyszczególnia</b> w postaci planu poszczególne koleje życia głównego bohatera – psa Bucka;  <b>analizuje</b> tytuł utworu na podstawie jego treści;  <b>uzasadnia</b>, dlaczego pies zapomniał o swoich przyzwyczajeniach i dołączył do stada wilków;  <b>wypowiada się</b> na temat obrony zwierząt przed niebezpieczeństwem ze strony człowieka;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Opowiadanie odtwórcze na temat: <i>Walka młodych chłopców w Szarych Szeregach.</i>  2. Rozprawka na temat: <i>Ciężka dola Bucka.</i></p>	<p>2</p> <p>2</p>	<p>Aleksander Kamiński  <i>Kamienie na szaniec</i></p> <p>Jack London  <i>Zew krwi</i></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b>  Różnorodność tematyki utworów.  Literatura faktu.  Patriotyzm młodego pokolenia.  Ochrona zwierząt.  Zasady kulturalnej rozmowy i dyskusji.  Charakterystyka postaci.  <b>Kontekst opracowania lektury.</b>  Zapoznanie z obowiązkową lekturą dostosowaną do wieku i zainteresowań uczniów.</p>
--	-------------------	---

### Literatura przeznaczona dla opanowania pamięciowego

Leopold Staff - *Kieszeń*  
Teofil Lenartowicz – *Kalina*;  
Adam Asnyk – *Ulewa*;  
Maria Konopnicka - *Świecą gwiazdy*  
Wisława Szymborska - *Niektórzy lubią poezję*  
Adam Mickiewicz - *Powrót taty* (fragment)  
Cyprian Norwid - *W Weronie*  
Wisława Szymborska - *Wrażenia z teatru* (fragment)

### Literatura uzupełniająca (utwory przeznaczone dla samodzielnego czytania przez uczniów)

Maria Dąbrowska — *Marcin Kozera*  
Daniel Defoe — *Robinson Kruzo*  
Adam Bahdaj — *Wakacje z duchami*  
Arkady Fiedler — *Dywizjon 303*  
Małgorzata Musierowicz — *Kwiat Kalafiora, Kłameczucha*  
Edmund Niziurski — *Sposób na Alcybiadesa*

Alfred Szklarski — *Tajemnicza wyprawa Tomka*  
Dorota Terakowska — *Władca Lewawu*  
Maciej Wojtyszko — *Bromba i inni*  
Artur Conan Doyle — *Przygody Sherlocka Holmesa*  
Eric Knight — *Lassie, wróć*  
Karol May — *Skarb w Srebrnym Jeziorze*  
Thoms M. Reid — *Dolina bez wyjścia*  
Robert L. Stevenson — *Wyspa skarbów*  
Mark Twain — *Przygody Hucka*  
Jules Verne — *Piętnastoletni kapitan*  
J.K. Rowling — *Harry Potter i kamień filozoficzny*

### **Podstawowe wymagania dotyczące wiedzy i umiejętności uczniów 7 klasy**

#### ***Uczeń zna:***

- autora, tytuł i objaśnić treść przerobionych utworów;
- wydarzenia (fabułę) i bohaterów przerobionych epickich utworów;
- osobliwości kompozycji przerobionych utworów;
- podstawowe pojęcia: humor, satyra, metafora, środek artystyczny, charakter literackiego bohatera, literacki rodzaj (opowiadanie, powieść, poemat, nowela, wiersz, baśń, ballada);
- teksty, proponowane przez program dla opanowania pamięciowego.

#### ***Uczeń potrafi:***

- wydzielić w literackim utworze epizody, ważne dla charakterystyki występujących osób;
- określić ideowo-literacką rolę elementów fabuły (wystawy, początki, kulminacje i rozwiązania);
- określić w kontekście ideowo-artystyczną rolę środków poetyckich (epitetów, porównań, uosobień, metafor, środków artystycznych);
- odróżniać epickie i liryczne utwory;
- prawidłowo, płynnie, głośno czytać artystyczne, naukowo- popularne i publicystyczne teksty;
- wyraźnie czytać utwory literackie;
- opowiadać ustnie i pisemnie (streszczenie) — dokładnie, zwięźle epickie utwory lub urywki z nich;
- układać ustne i pisemne wypracowanie-rozważanie na podstawie przerobionego utworu;
- dawać charakterystykę bohaterom literackiego utworu (indywidualną i porównawczą);
- brać udział w dialogu przy omówieniu oddzielnego literackiego utworu;
- dać (ustnie i pisemnie) ocenę o przeczytany literackim utworze (motywuując swój stosunek do bohaterów i wydarzeń);
- korzystać z informacji zawartych w podręczniku i przeczytanych książkach.

**8 K L A S A**  
**(2 godziny tygodniowo — rocznie 70 godzin,**  
**czas rezerwy — 4 godziny)**

Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia	Ilość godzin	Treść materiału nauczania
<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>Nazywa</b> główną odróżniającą właściwość literatury pięknej — jej obrazowość;  <b>zwraca uwagę</b> na znaczenie sztuki słowa w moralnym i kulturalnym rozwoju człowieka;  <b>objaśnia</b>, czym odróżnia się literatura piękna od innych rodzajów sztuki (malarstwo, muzyka, rzeźba, film);  <b>rozumie</b> pojęcie światowego historyczno-literackiego procesu;</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>uzasadnia</b>, że kulturę tworzy człowiek a literatura jest częścią kultury;  <b>objaśnia</b> znaczenie znaków (symboli), liczb, za pomocą których człowiek porządkuje świat;</p> <p><b>wie</b>, co to jest mitologia, <b>rozdziela</b> typy mitów;  <b>wymienia</b> mitologów;</p> <p><b>opowiada</b> o początku antycznego świata;  <b>znajduje</b> w tekście przyczynę, która spowodowała walki synów z ojcami;  <b>określa</b> wyobrażenia o początkach świata pradawnych Greków, co budziło ich przerażenie, a co dawało nadzieję;  <b>nazywa</b> bogów greckich i ich miejsce na Olimpie;  <b>wyodrębnia</b> bogów, herosów, aoidów;</p> <p><b>opowiada</b> treść mitu;  <b>wymienia</b>, jakie były główne zasługi</p>	<p style="text-align: center;"><b>1</b></p> <p style="text-align: center;"><b>9</b></p> <p style="text-align: center;"><b>1</b></p> <p style="text-align: center;"><b>2</b></p> <p style="text-align: center;"><b>1</b></p> <p style="text-align: center;"><b>1</b></p>	<p><b>Wstęp</b></p> <p>Literatura jako sztuka słowa, jej rola w zaspokojeniu i rozwoju emocjonalno-intelektualnych potrzeb czytelnika oraz jej udział w moralno-estetycznym wychowaniu ucznia. Odróżnienie literatury pięknej od innych rodzajów sztuki.  Zapoznanie z ogólnym pojęciem światowego historyczno-literackiego procesu i umiejscowienie w nim polskiej literatury.</p> <p><b>W kręgu kultury antycznej</b></p> <p><b>Rozdział I</b>  <b>Starożytność</b></p> <p>Starożytność – źródła kultury europejskiej.</p> <p>Jan Parandowski  <b>Mitologia</b></p> <p>Hezjod  <b>Narodziny bogów (Theogonia)</b></p> <p>Michał Głowiński  <b>Mit Prometeusza</b></p>

<p>Prometeusza dla ludzkości;  <b>uzasadnia</b> tezę: dlaczego Prometeusza można nazwać twórcą cywilizacji;</p> <p><b>objaśnia</b>, co według Ajgeusa – miało być znakiem dorosłości jego syna, Tezeusza;  <b>przypomina</b> wyczyn młodego Tezeusza świadczący o jego niebywałej sile;  na podstawie tekstu <b>wnioskuje</b>, jakie relacje łączyły Kretę i Ateny pod koniec panowania Ajgeusa;  <b>objaśnia</b>, w jaki sposób pomogła bohaterowi nić, którą mu dała Ariadna;  <b>uzasadnia</b>, dlaczego święto Oschoforiów zyskało dwojaki nastrój: żałobny i radosny;  <b>wyjaśnia</b> przyczyny zwyczaju przebierania chłopców za dziewczęta podczas Oschoforiów;  <b>wyszukuje</b> zdanie potwierdzające istnienie systemu republikańskiego w Atenach;</p> <p><b>przedstawia</b> w jaki sposób wyjaśnia mit o Tezeuszu i Minotaurze R.Graves, a jak nawiązuje do niego Z.Herbert;  <b>udawadnia</b>, czego symbolem jest w micie labirynt;  <b>objaśnia</b>, jaki był stosunek poety do mitologii</p> <p><b>opowiada</b> o klątwie jaka ciążyła nad rodem Lajosa – ojca Edypa;  <b>wymienia</b> wartości i zakazy w micie o Edypie;  <b>rozważa</b>, czy Edypa można nazwać herosem;</p> <p><b>przedstawia</b> treść mitu;  <b>wymienia</b> przyczyny ukarania bohatera;  <b>układa</b> plan mitu;  <b>objaśnia</b> frazeologizm <i>syzyfowa praca</i>;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Wypracowanie na temat: Kim mógłby być współczesny Prometeusz?  2. Wybiera jedną z postaci mitologicznych, którą ukarali bogowie;  gromadzi argumenty świadczące na jej korzyść;  przygotowuje jej obronę (Rozwój mowy ustnej)</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>Robert Graves  <i>Legendy ateńskie – dzieje Tezeusza</i></p> <p>Zbigniew Herbert  <i>Historia Minotaura</i></p> <p><i>Legendy tebańskie – dzieje Edypa</i></p> <p><i>Legendy korynckie – dzieje Syzyfa</i></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b>  Mitologia, rodzaje mitów.  Bogowie, herosi aoidowie.  Mity o Prometeuszu, Tezeuszu i Minotaurze, o Edypie, o Syzyfie.  Bogowie na Olimpie.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Zapoznanie ze starożytnymi źródła kultury europejskiej, z antycznym początkiem świata, jego bogami i mitami o nich.</p>
--	-------------------------------------	--

<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>zna</b> epizody z życia Homera;  <b>wymienia</b> cechy eposu homeryckiego (zaczyna się inwokacją zawierającą apostrofę skierowaną do Muzy, akcja toczy się równoległe w dwu światach: bogów i ludzi – <i>paralelizm</i>, zawiera liczne opisy i retrospekcje sprawiające, że akcja często zatrzymuje się – <i>retardacja</i>, występuje narrator trzecioosobowy, zachowany jest styl uroczysty, występuje heksametr);  <b>określa</b> środki stylistyczne (epitety, porównania homeryckie, hiperbole);  <b>opowiada</b> o wojnie trojańskiej i jej skutkach;  <b>objaśnia</b>, do kogo zwraca się Homer w inwokacji do poematu i jak <b>określa</b> jego temat;  <b>wyszukuje</b> w tekście porównania homeryckie;  <b>określa</b> funkcję epitetów w utworze;  <b>nazywa</b> postaci w eposie i charakteryzuje je;  <b>wypisuje</b> cytaty świadczące o wpływie bogów na przebieg wojny trojańskiej;  <b>porównuje</b> cechy Achillesa ujawniające się w jego stosunku do Hektora z postawą, jaką zajął wobec jego ojca;  <b>objaśnia</b>, co w słowach i zachowaniu Priama spowodowało przemianę Achillesa;  na podstawie sceny pojedynku <b>wymienia</b> cechy charakteru rycerzy: Hektora i Achillesa;  <b>wyszukuje</b> w tekście dziesięć obrazów wyrytych na tarczy Achillesa przez Hefajstosa;  <b>opowiada</b> o życiu i obyczajach Greków;</p> <p><b>określa</b> czas i akcję utworu;  <b>wskazuje</b> na motyw wędrowny, baśniowy; dokładnie <b>opowiada</b> treść pieśni XI;  <b>wymienia</b> dusze, z którymi spotyka się główny bohater Odyseusz;  <b>wyszukuje</b> fragmenty spotkania się Odyseusza z duchem matki, <b>objaśnia</b> słowa matki Odyseusza;</p> <p>na podstawie fragmentu pieśni <b>określa</b>, kto decyduje o losie człowieka;  <b>przedstawia</b> przyszłe losy Odyseusza zapowiedziane w rozmowie bogów;  <b>wymienia</b> elementy krajobrazu na wyspie</p>	<p>12</p> <p>3</p>	<p>Rozdział II</p> <p><b>Literatura grecka</b></p> <p><b>Epika</b></p> <p>Homer  <b><i>Iliada</i></b></p> <p>Pieśń I  <b><i>Inwokacja</i></b></p> <p>Pieśń XVIII  <b><i>Tarcza Achillesa</i></b></p> <p>Pieśń XXII  <b><i>Pojedynek Achillesa z Hektorem</i></b></p> <p>Pieśń XXIV  <b><i>Priam u Achillesa</i></b></p> <p>Homer  <b><i>Odyseja</i></b></p> <p>Pieśń XI  <b><i>W krainie śmierci</i></b></p> <p><b>Pieśń V</b>  (fragmenty)</p>
---	--------------------	---

<p>Kalipso;  <b>wskazuje</b> epitety, którymi poeta określa Odyseusza;  <b>wyszukuje</b> w tekście fragmenty mówiące o cierpieniu bohatera, <b>wyjaśnia</b> przyczyny bólu króla Itaki;  <b>objaśnia</b>, jaką funkcję narracyjną pełni kontrast między opisem wyspy i opowiadaniem o odczuciach Odyseusza;</p> <p><b>określa</b>, w jakim wieku przypada rozwój liryki w Grecji;  <b>objaśnia</b> istotę poezji tyrtejskiej;  <b>wymienia</b>, kogo autor skutecznie zagrzewał do walki swymi bardzo emocjonalnymi pieśniami;  <b>wyszukuje</b> fragmenty zawierające wezwanie do walki w obronie ojczyzny;</p> <p><b>zna</b> epizody z życia poetki;  <b>wymienia</b> wszystkie cechy i atrybuty Afrodyty przedstawione w wierszu, <b>określa</b> środki poetyckie użyte w przedstawieniu cech Afrodyty;  <b>wyróżnia</b> podmiot liryczny i adresata w wierszu;</p> <p><b>opisuje</b> sytuację liryczną przedstawioną w utworze;  <b>wyjaśnia</b> sformułowania <i>nieśmiertelna i podstępna</i> Afrodyta;  <b>analizuje</b> budowę strofy wiersza;</p> <p><b>objaśnia</b>, jaką sytuację przedstawia wiersz i kto w nim się wypowiada;  <b>określa</b>, w jaki sposób autorka przedstawia uczucia i emocje;  <b>uczy się</b> na pamięć</p> <p><b>wie</b>, że od imienia poety utworzono nazwę gatunku <i>anacreontyk</i>;  <b>analizuje</b> treść krótkich wierszy – słów pieśni przeznaczonych do śpiewu w czasie uczt i zabaw dworskich;  <b>wymienia</b> cechy wierszy miłosnych i patrona tej poezji;</p> <p><b>zna</b> epizody z życia poety;  <b>wymienia</b> gatunki liryczne, które tworzył;  <b>analizuje</b> treść wiersza;  <b>wypowiada się</b> na temat ukazanej w wierszu</p>	<p>2</p>	<p><b>Liryka</b></p> <p>Tyrtajos  <i>Rzecz to piękna</i></p> <p>Safona  <i>Do Afrodyty</i></p> <p>Safona  <i>Do dziewczyny</i></p> <p>Anakreont  <i>Wybór wierszy</i></p> <p>Symonides  <i>Los</i></p>
---	----------	--

<p>bezradności człowieka wobec bogów i losu;</p> <p><b>opowiada</b> o kulcie Dionizosa, który zapoczątkował początki teatru antycznego;  <b>przedstawia</b> genezę narodzin tragedii (wielkie Dionizje) i komedii (Małe Dionizje);  <b>wymienia</b> cechy tragedii antycznej;  <b>objaśnia</b>, kiedy nastąpił rozwój teatru i dramatu antycznego;  <b>wylicza</b> najwybitniejszych twórców tragedii antycznej i nazywa tytuły ich utworów;</p> <p><b>objaśnia</b>, z jakim mitem wiąże się treść tragedii;  <b>wymienia</b> główne postaci utworu uwikłane w tragiczny konflikt;  <b>opowiada</b> treść utworu i <b>ukazuje</b> przed jakim dramatycznym wyborem staje Antygona i jaką decyzję podejmuje;  <b>określa</b>, jaką karę za nieposłuszeństwo zapowiada Kreon i jaki wyrok wydaje;  <b>argumentuje i uzasadnia</b> decyzję Kreona i Antygony;  <b>wypowiada</b> swoje stanowisko wobec konfliktu dwóch racji;</p> <p><b>analizuje</b> budowę utworu;  <b>określa</b> rolę chóru w dramacie;  <b>omawia</b> główny wątek dzieła;  <b>przedstawia</b> w punktach fabułę utworu,  <b>komentuje</b> zabarwienie emocjonalne wydarzeń;  <b>określa</b> czas i miejsce akcji;  <b>opisuje</b> charakterystyki innych niż Edyp postaci;  <b>charakteryzuje</b> Edypa, wypowiedź  <b>potwierdza</b> fragmentami z tekstu;  <b>zastanawia się</b>, na czym polegała wina Edypa;  <b>ocenia</b> bohatera jako władcę;  <b>omawia</b>, jaką rolę pełniła wyrocznia w fabule utworu;  <b>uzasadnia</b>, dlaczego poznanie prawdy kończy się dla Edypa katastrofą;</p> <p><b>wymienia</b> najważniejszych greckich filozofów antycznych (Sokrates, Platon, Arystoteles, Diogenes) i <b>objaśnia</b> ich poglądy;  <b>przedstawia</b> miejsce i rolę rodziny w modelu państwa stworzonym przez Platona;  <b>porównuje</b> wizerunek rodziny z obrazem wykreowanym w innych utworach antycznych;</p>	<p>4</p> <p>2</p>	<p><b>Dramat</b></p> <p><i>Teatr i dramaty antyczne</i></p> <p>Sofokles <i>Antygona</i></p> <p>Sofokles <i>Król Edyp</i></p> <p><b>Greccy filozofowie</b></p> <p>Platon <i>O państwie</i> (fragment księgi V) <i>Uczta</i> (fragment)</p>
--	-------------------	---



<p><b>objaśnia</b>, na czym polega, zdaniem Platona, państwo dobrze urządzone;</p> <p><b>omawia</b> symbolikę, za pomocą której Platon opisuje miłość;</p> <p><b>określa</b> cel miłości, który wskazuje Sokrates;</p> <p><b>objaśnia</b>, na czym polega przechodzenie do kolejnych etapów pojmowania piękna;</p> <p><b>wskazuje</b> w tekście definicję doskonałości etycznej;</p> <p><b>przedstawia</b> w punktach kolejne etapy rozumowania filozofa;</p> <p><b>odszukuje</b> definicję celu;</p> <p><b>cytuje</b> zdanie, w którym Arystoteles tłumaczy, czemu ludzie wybierają właściwe cele;</p> <p><b>wyjaśnia</b>, dlaczego doskonałość i niegodziwość muszą być dobrowolne;</p> <p><b>rozważa</b> moralne aspekty postępowania bohaterów <i>Iliady</i> i <i>Króla Edypa</i> z punktu widzenia <i>Etyki eudemejskiej</i>;</p> <p><b>objaśnia</b>, jakie przyczyny powstawania sztuki i tworzenia podaje Arystoteles;</p> <p><b>wymienia</b> etapy rozwoju sztuki przedstawione w <i>Poetyce</i>;</p> <p><b>porównuje</b> treść wiersza z mitem o Prometeuszu;</p> <p><b>analizuje</b> zakończenie wiersza, <b>przedstawia</b> jego wymowę;</p> <p><b>uczy się</b> wiersza na pamięć;</p> <p><b>określa</b>, kim jest tytułowy Odys i co łączy go z bohaterem Homera;</p> <p><b>wyszukuje</b> słowa, w których jest zawarta najważniejsza myśl tego wiersza;</p> <p><b>wyjaśnia</b> tytuł wiersza;</p> <p><b>określa</b>, w jaki sposób autorka <b>nawiązuje</b> do mitu trojańskiego;</p> <p><b>uzasadnia</b>, która z metafor występujących w utworze najlepiej charakteryzuje stosunek poetki do historii;</p> <p><b>przedstawia</b>, w jaki sposób Maria Pawlikowska-Jasnorzewska składa hołd Safonie;</p> <p><b>opowiada</b>, jak poetka nawiązuje do legendy o Safonie;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b> 1. Pisze notatkę prasową do gazetki szkolnej na temat: <i>Współczesny Prometeusz</i>.</p>	<p>1</p>	<p>Arystoteles <i>Etyka eudemejska</i> (fragmenty) <i>Poetyka</i> (fragment)</p> <p><b>Nawiązania do greckiej kultury antycznej.</b></p> <p>Kazimierz Wierzyński <i>Strofa o Prometeuszu</i> Leopold Staff <i>Odys</i> Wisława Szymborska <i>Spis ludności</i></p> <p>Maria Pawlikowska-Jasnorzewska <i>Róże dla Safony</i></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b> Twórcy epiki, liryki i dramatu w</p>
---	----------	--

<p>2. Przygotowuje się do dyskusji na temat: <i>Dlaczego ludzie różnych kultur i wszystkich epok potrzebują mitów?</i></p> <p>3. Rozprawka na temat: Dwie racje w <i>Antygonie</i> Sofoklesa.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>opisuje</b> dzieło Wergiliusza; <b>wskazuje</b> apostrofę zawartą w tekście <i>Inwokacji</i>, <b>porównuje</b> z eposem Homera <i>Iliadą</i> (jaką funkcję pełni w stosunku do całości utworu); na podstawie treści <b>wyjaśnia</b>, dlaczego Wergiliusz nazywa Eneasza <i>herosem trojańskim</i>; <b>sięga do źródeł</b>, <b>poszukuje</b> opowieści o Eneasz, <b>zwraca uwagę</b> na historię miłości Dydony i Eneasza; <b>opowiada</b>, do czego odwołuje się Eneas, próbując się usprawiedliwić przed Dydoną; <b>opisuje</b> reakcję Dydony na słowa Eneasza i <b>wyjaśnia</b> jej zachowanie; <b>porównuje</b> przyczyny płaczu Odyseusza i Eneasza w eposach im poświęconych;</p> <p><b>wyjaśnia</b> tytuł dzieła rzymskiego poety na podstawie treści przytoczonego fragmentu; <b>wskazuje</b> w tekście fragmenty, w których narrator niejednokrotnie zdradza własny stosunek do opisywanych zjawisk, wydarzeń i osób, <b>uzasadnia</b> swój wybór; <b>dokonuje</b> charakterystyki Kupidyna jako boga, <b>wskazuje</b> jego atrybuty oraz sfery życia, którymi się opiekował;</p> <p><b>zna</b> epizody z życia rzymskiego poety; <b>objaśnia</b>, do jakiej postawy wobec życia nakłania poeta Leukonoe; <b>wskazuje</b> w wierszu anafory i <b>wyjaśnia</b> do czego one służą; <b>uzasadnia</b>, czy zgadza się z Horacjaną sentencją: <i>Co ma być, niech będzie</i>;</p>	<p>6</p> <p>2</p> <p>2</p>	<p>epoce greckiego antyku. Pojęcia: <i>paralelizm, retardacja, heksametr, porównania homeryckie, hiperbole, poezja tyrtejska, podmiot liryczny, anakreontyk, inwokacja.</i> Greccy filozofowie antyczni i ich poglądy. Odwoływanie się pisarzy z innych epok do greckiego antyku. <b>Kontekst opracowania tematu</b> Poetyka greckiego klasycyzmu jako źródło rozróżniania rodzajów i gatunków literackich.</p> <p>Rozdział III</p> <p><b>Literatura rzymska</b> <b>Epika</b></p> <p><b>Wergiliusz</b> <i>Eneida</i> (księga I – <i>Rozbitkowie</i>) (fragment pieśni VI)</p> <p><b>Owidiusz</b> <i>Przemiany</i> (fragment pieśni I)</p> <p><b>Liryka</b></p> <p>Horacy <i>Do Leukonoe</i> <i>Do Deliusza</i> <i>Do Postuma</i> <i>Wybudowałem pomnik</i></p>
---	----------------------------	--

<p><b>wskazuje</b> w wierszu <i>Do Deliusza</i> elementy filozofii stoickiej;</p> <p><b>objaśnia</b>, jaką rolę odgrywają w utworze opisy przyrody;</p> <p><b>wyjaśnia</b>, dlaczego poeta przypomina przyjacielowi o nieuchronnej śmierci;</p> <p>w wierszu <i>Do Postuma</i> <b>rozdziela</b> motywy mitologiczne i <b>określa</b> ich rolę w utworze;</p> <p><b>objaśnia</b> Horacjańską sentencję: <i>Nie wszystkim umrę</i>;</p> <p><b>wie</b>, co to są wątki autotematyczne;</p> <p><b>wyjaśnia</b> tytuł utworu;</p> <p><b>przedstawia</b> poglądy Horacego na twórczość poetycką;</p> <p><b>określa</b>, w jaki sposób poeta poucza, jak bawi, czym wywołuje estetyczne doznania;</p> <p><b>wymienia</b> rzymskich filozofów i ich poglądy;</p> <p><b>objaśnia</b>, jaką koncepcję życia ludzkiego przekazują <i>Rozmyślenia</i> Marka Aureliusza;</p> <p><b>określa</b> stosunek stoickiego filozofa do śmierci;</p> <p><b>wyjaśnia</b> sens porównań;</p> <p><b>wyszukuje</b> fragmenty dotyczące tez, według których powinien się kierować w życiu prawdziwy mędrzec;</p> <p><b>objaśnia</b>, na czym polega poetycki dialog Grochowiaka z Horacym;</p> <p><b>wypowiada</b> się na temat różnicy poetyckiego języka Grochowiaka od języka rzymskiego mistrza;</p> <p><b>określa</b> znaczenie jakie nadał Zbigniew Herbert mitowi o <i>Apollinie i Marsjaszu</i>;</p> <p><b>wskazuje</b>, czym różni się <i>poezja</i> Apollona i Marsjasza;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b></p> <p>1. Pisze rozprawkę na temat: <i>Horacjańska refleksja nad życiem.</i></p> <p>2. Wypracowanie ( na podstawie treści <i>Eneidy</i> Wergiliusza) na temat: <i>Zniszczenie Troi.</i></p>	<p>1</p> <p>1</p>	<p><b>List do Pizonów</b></p> <p><b>Rzymscy filozofowie</b></p> <p>Marek Aureliusz <b>Rozmyślenia</b> (fragmenty)</p> <p><b>Nawiązania do rzymskiej kultury antycznej.</b></p> <p>Stanisław Grochowiak <b>Do Licy</b></p> <p>Zbigniew Herbert <b>Apollo i Marsjasz</b></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b> Wergiliusz i jego epos o mitycznych początkach Rzymu – <i>Eneida</i>. Owidiusz – opowieść o początkach świata i kolejnych etapach jego dziejów – <i>Przemiany (Metamorfozy)</i> Poezja Horacego. Pojęcia: <i>anafora, sentencje</i>. Rzymscy filozofowie antyczni i ich poglądy. Odwoływanie się pisarzy z innych epok do rzymskiego antyku.</p>
--	-------------------	---

<p><b>Uczeń:</b>  <b>dzieli</b> Biblię na dwie główne części: Stary Testament i Nowy Testament;  <b>przedstawia</b> podział ksiąg biblijnych ze względu na ich charakter;  <b>wypowiada się</b> na temat języka Biblii;  <b>wymienia</b> ważne tłumaczenia Biblii;</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>opisuje</b> hebrajskie wyobrażenie świata;</p> <p><b>wymienia</b> środki stylistyczne wykorzystane w biblijnej opowieści o stworzeniu świata;  <b>porównuje</b> biblijną opowieść o początkach z greckim mitem o powstaniu świata;  <b>wskazuje</b> odpowiednie fragmenty tekstu mówiące w jaki sposób Bóg wyraża swój stosunek do dzieła stworzenia;  <b>objaśnia</b>, jakim rzeczom Bóg nadał nazwy, a jakie pozostawił człowiekowi; <b>opowiada</b> o zesłaniu przez Boga potopu i dziejach Noego;  <b>objaśnia</b>, dlaczego budowano wieżę Babel i tłumaczy związany z nią frazeologizm;  <b>objaśnia</b>, dlaczego Bóg wystawił Abrahama na próbę;  <b>ocenia</b> postępowanie Abrahama;  <b>opowiada</b> historię patriarchów: Abrahama, Izaaka, Jakuba i Józefa;  <b>opowiada</b> o Mojżeszu jako najważniejszej osobie, która wyprowadziła swój lud z niewoli egipskiej;  <b>przedstawia</b> w punktach najważniejsze wydarzenia związane z wędrówką Izraelitów do Ziemi Obiecanej;  <b>objaśnia</b> wyrażenia: plagi egipskie, manna z nieba, krzak gorejący, palec Boży, ziemia obiecana;  <b>zwraca uwagę</b> na pośrednictwo Mojżesza z Bogiem, na zawarcie przymierza i na fundament wiary, Prawo Boże (Tora);</p>	<p>1</p> <p>4</p> <p>3</p>	<p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Twórczość złotego wieku literatury i sztuki rzymskiej.  Zasady sztuki poetyckiej Horacego jako podstawa stylu literackiego zwanego klasycyzmem.</p> <p><b>W kręgu Biblii</b></p> <p><b>Biblia – księga ksiąg</b></p> <p><b>Rozdział IV</b></p> <p><b>Stary Testament</b></p> <p><b>Księga Rodzaju</b></p> <p><i>Stworzenie świata i człowieka.  Dzieje Noego, potop.  Wieża Babel.  Abraham i jego rodzina.  Dzieje potomków Jakuba</i></p> <p><b>Księga Wyjścia</b></p> <p><i>Ucieczka Izraelitów z Egiptu.  Zawarcie przymierza na Synaju;  Dekalog.</i></p>
--	----------------------------	---

<p><b>objaśnia</b> znaczenie Dekalogu dla wiernych;</p> <p><b>wie</b>, co to jest <i>teofonia</i>;</p> <p><b>opisuje</b> postać Hioba jako człowieka bogobojnego;</p> <p><b>wyjaśnia</b>, dlaczego Bóg pozwolił szatanowi doświadczyć Hioba;</p> <p><b>wyszukuje</b> w tekście metafory związane z ciemnością i opisuje głębszy sens takiej wizji (teofonii);</p> <p><b>określa</b>, jaki jest stosunek człowieka do Boga w psalmach;</p> <p><b>dokonuje charakterystyki</b> podmiotu lirycznego psalmu;</p> <p><b>objaśnia</b>, w jakich sytuacjach człowiek zwraca się w psalmach do Boga;</p> <p><b>rozważa</b> problem grzechu i cierpienia;</p> <p><b>wypowiada się</b> na temat: <i>jaką prawdę egzystencjalną głosi Kohelet</i>;</p> <p><b>rozważa</b> słowa Koheleta: <i>Kto przysparza wiedzy – przysparza i cierpień</i>;</p> <p><b>wyszukuje</b> aforyzmy;</p> <p><b>wyróżnia</b> środki stylistyczne wykorzystane przez autora <i>Pieśni nad pieśniami</i>;</p> <p><b>wypisuje</b> porównania i <b>objaśnia</b> skąd zostały one zaczerpnięte;</p> <p><b>zwraca uwagę</b> na sposób wyrażania uczuć przez Oblubieńca i Oblubienicę;</p> <p><b>znajduje</b> w <i>Piśmie Świętym</i> fragmenty, o których wspomina Herbert;</p> <p><b>objaśnia</b>, jaką rolę odgrywa, zdaniem poety, <i>Biblia</i> w życiu człowieka;</p> <p><b>określa</b> podmiot liryczny w wierszu <i>Na wieży Babel</i> i <b>analizuje</b> treść utworu; w wierszu <i>Powrót Hioba</i> <b>wskazuje</b> nawiązania do stylu biblijnego;</p> <p><b>ustosunkowuje się</b> do tezy autorki: czy Hiob wynagrodzony przez Boga mógł być naprawdę szczęśliwy;</p> <p><b>zastanawia się</b> nad twierdzeniem poetki, że lepiej byłoby, gdyby Hiob umarł;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b></p> <p>1. Posługując się przykładami z historii, literatury i filmu pisze wypracowanie na temat: <i>Czy można ustalić granice ludzkiego poświęcenia?</i></p> <p>2. Rozprawka na temat: <i>Opowieści</i></p>	<p>1</p>	<p><b>Księga Hioba</b> (fragmenty)</p> <p><i>Księga Psalmów.</i> <i>Księga Koheleta.</i> <i>Pieśń nad pieśniami (fragment).</i> <i>Księga Izajasza</i></p> <p><b>Nawiązania do Biblii.</b></p> <p>Zbigniew Herbert <b><i>Książka</i></b></p> <p>Wisława Szymborska <b><i>Na wieży Babel</i></b></p>
--	----------	---

<p><i>biblijne o początku świata (pisemny rozwój mowy)</i></p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>wie</b>, co to jest przypowieść (parabola);  <b>wskazuje</b> w tekście miejsce, gdzie zaczyna się i gdzie kończy przypowieść Jezusa;  <b>opowiada</b> treść przypowieści, <b>wskazuje</b> na naukę wypływającą z niej;  <b>wymienia</b> osiem błogosławieństw Jezusa ogłoszonych po wejściu na górę;</p> <p><b>zastanawia się</b>, jaką prawdę o ludzkim losie może odczytać z przypowieści o miłosiernym Samarytaninie;  <b>wypowiada się</b> na temat prawdy moralnej przedstawionej w opowieści o synu marnotrawnym oraz o postawach, jakie symbolizują jej bohaterowie;  <b>porównuje</b> treść przypowieści z obrazem i określa interpretację malarza;  <b>potrafi</b> określić swoje nastawienie do życiowych prawd, które ilustrują przypowieści.</p> <p><b>objaśnia</b>, do czego nawoływał i co przedstawiał list św. Pawła, o czym pouczał?;  <b>zna</b> epizody z życia świętego Pawła;  <b>wymienia</b> wartości, które św. Paweł uważa za ważne, ale niewystarczające, jeśli nie towarzyszy im miłość;</p>	<p>3</p> <p>2</p>	<p>Anna Kamińska  <b><i>Powrót Hioba</i></b></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b>  Systematyka ksiąg biblijnych.  Dzieje początków świata i ludzkości.  Aforyzmy i frazeologizmy związane z biblią.  Pojęcia: <i>teofonia, aforyzmy, psalm, patriarchowie, monoteizm, Tora, Dekalog</i>,</p> <p>Nawiązania do <i>Biblii</i> w wierszach XX wieku.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Obecność tradycji biblijnej to jeden ze znaków wspólnoty naszego świata.</p> <p><b>Rozdział V</b></p> <p><b>Nowy Testament</b></p> <p><b><i>Ewangelia według św. Mateusza</i></b></p> <p><i>Przypowieść o siewcy</i>  <i>Przypowieść o dwóch synach</i>  <i>Kazania na Górze</i>  (fragment)</p> <p><b><i>Ewangelia według św. Łukasza</i></b>  <i>Przypowieść o miłosiernym Samarytaninie</i>  Reprodukcja obrazu Hieronima Boscha <i>Wędrowiec</i>  <i>Przypowieść o synu marnotrawnym</i></p>
---	-------------------	--

<p><b>określa</b>, jakie cechy miłości stawiają ją ponad innymi wartościami;</p> <p><b>wyszukuje</b> symbole, <b>próbuję</b> je objaśnić przy pomocy <i>Słownika symboli</i>;</p> <p><b>opowiada</b>, jakie wydarzenia, według św. Jana, będą miały miejsce u kresu dziejów;</p> <p><b>określa</b>, za pomocą jakich obrazów przedstawia Miłosz koniec świata;</p> <p><b>wskazuje</b> fragmenty wiersza nawiązujące do księgi Apokalipsy;</p> <p><b>objaśnia</b>, czym jest uzasadnione powtórzenie na końcu utworu;</p> <p><b>analizuje</b> treść wiersza;</p> <p><b>wymienia</b> zwroty nawiązujące do Biblii;</p> <p><b>objaśnia</b> nastrój w wierszu i towarzyszące uczucia tajemniczości;</p> <p><b>uczy się</b> wiersza na pamięć;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b></p> <p>1. Na podstawie obrazu Hieronima Boscha <i>Wędrowiec</i> pisze monolog wewnętrzny na temat: <i>Dokąd zmierza wędrowiec</i>.</p> <p>2. Streszcza ustnie dowolnie wybraną przypowieść.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>wymienia</b> czynniki, które zadecydowały o końcu kultury starożytnej;</p> <p><b>przedstawia</b> ramy czasowe epoki;</p>	<p>1</p> <p>13</p> <p>1</p>	<p><b>Pierwszy list św. Pawła do Koryntian</b> <i>Hymn o miłości</i></p> <p><b>Apokalipsa według św. Jana</b> (fragment)</p> <p><b>Nawiązania do Biblii.</b></p> <p>Czesław Miłosz <b>Piosenka o końcu świata</b></p> <p>Osip Mandelsztam <b>Ostatnia wieczerza</b></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b> Przypowieści w Ewangeliach św. Mateusza i Łukasza. Listy św. Pawła – apostoła dotyczące organizacji wspólnot chrześcijańskich. Ostatnia i tajemnicza księga <i>Biblii</i>, <i>Apokalipsa św. Jana</i> Nawiązania do <i>Biblii</i> w wierszach XX wieku.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b> Biblijny światopogląd, który przekracza ramy samej religii, wpływają z niego podstawowe pojęcia europejskiego rozumienia człowieka i jego istnienia w świecie.</p> <p><b>W kręgu kultury średniowiecza</b> Rozdział VI <b>Literatura światowa</b></p>
---	-----------------------------	---

<p><b>opowiada</b> o sztuce średniowiecza, <b>wyszczególnia</b> cechy stylu romańskiego i gotyckiego;</p> <p><b>opowiada</b> o szkolnictwie i <b>określa</b> nurty epoki; <b>wyróżnia</b> w dramacie średniowiecznym tematykę biblijną (misteria, mirakle, moralitety – <b>objaśnia</b> ich znaczenie);</p> <p><b>zna</b> jego epizody z życia <b>opowiada</b> o nawróceniu filozofa na podstawie fragmentów <i>Wyznania</i>; <b>wymienia</b> w punktach nauki głoszone przez filozofa; <b>wyjaśnia</b>, jak rozumie zdanie św. Augustyna: <i>Moją siłą ciężenia jest miłość moja</i>; <b>objaśnia</b>, że z teorii filozofa bierze średniowiecze swój <i>teocentryzm</i> czyli przekonanie, że Bóg jest przyczyną, ośrodkiem i celem wszystkiego; <b>wypowiada się</b> na temat głoszonego przez filozofa dualizmu świata; objaśnia teorię iluminacji;</p> <p><b>zna</b> epizody z życia filozofa; <b>przedstawia</b> dowody Tomasza z Akwinu na istnienie Boga; <b>wyszczególnia</b> w poglądach filozofa dowartościowanie rozumu ludzkiego; <b>objaśnia</b> pojęcie: <i>scholastyka</i>;</p> <p><b>objaśnia</b> średniowieczną koncepcję człowieka; <b>zna</b> pojęcie: <i>hagiografia</i>; <b>określa</b>, co to jest asceza; <b>podaje</b> schemat żywota świętego; <b>przedstawia</b> źródła średniowiecznego ideału ascezy; <b>dokonuje</b> charakterystyki średniowiecznego ascety na przykładzie św. Aleksego; <b>ocenia</b> postępowanie ascety wobec rodziców i żony;</p> <p><b>zna</b> epizody z życia św. Franciszka; <b>objaśnia</b> stosunek św. Franciszka do natury; <b>wskazuje</b> odpowiednie fragmenty podkreślające średniowieczne zamiłowanie do hierarchii i porządku; <b>porównuje</b> postawę św. Franciszka i św. Aleksego, <b>wyszukuje</b> podobieństwa i różnice; rozumie zdanie Chrystusa: <i>Kto chce pójść za</i></p>	<p>1</p> <p>3</p>	<p><b>Geneza epoki średniowiecza</b></p> <p><b>Filozofia</b></p> <p>Św. Augustyn <i>Wyznania</i> (fragmenty)</p> <p>Św. Tomasz z Akwinu <i>Summa filozoficzna</i> (fragmenty)</p> <p><b>W kręgu ideałów – święci.</b> <i>Legenda o św. Aleksym</i> (fragmenty)</p> <p><i>Kwiatki świętego Franciszka</i> (fragmenty)</p>
--	-------------------	--



<p><i>mną, niech się zaprze samego siebie;</i></p> <p><b>wymienia</b> cechy idealnego rycerza w średniowieczu;  <b>układa</b> plan wydarzeń w poznanych fragmentach;  <b>opisuje</b> stosunek Rolanda do swego miecza Durendala;  <b>przedstawia</b> obraz śmierci średniowiecznego rycerza;  <b>dokonuje</b> charakterystyki Rolanda jako wzoru rycerskiego;  <b>objaśnia</b>, jaki symboliczny sens miało przekazanie Bogu przez konającego Rolanda rycerskiej rękawicy;</p> <p><b>określa</b> pojęcie <i>toposu błędnego rycerza</i>;  <b>opowiada</b> o rycerzach Okrągłego Stołu;  <b>objaśnia</b>, co to był św. Graal ;  <b>wyjaśnia</b>, dlaczego rycerze Okrągłego Stołu poszukiwali św. Graala;</p> <p><b>opowiada</b> na czym polega tragizm losu Tristana i Izoldy;  <b>argumentuje</b>, dlaczego król Marek nie wywiera zemsty na kochankach;  <b>opisuje</b> postać Tristana, <b>porównuje</b> jego cechy z wzorcem średniowiecznego rycerza;</p> <p><b>opowiada</b> treść utworu;  <b>wskazuje</b> na pojawienie się nowego literackiego bohatera, człowieka przeciętnego;  <b>odnajduje</b> motywy związane ze śmiercią;  <b>objaśnia</b>, jak w sensie religijnym i moralnym należy rozumieć zwrot do Jezusa w ostatniej strofie;  <b>określa</b> rolę wyliczeń w poemacie;  na podstawie <i>Ballady o paniach minionego czasu</i> <b>ukazuje</b> stosunek twórców średniowiecza do sławy;  <b>wie</b>, co oznacza powiedzenie <i>memento mori</i>;</p> <p><b>wymienia</b> narratora utworu;  <b>wyjaśnia</b> sens napisu witającego grzesznika na progu Piekła;  <b>porównuje</b> wizje Piekła u Dantego z krainą zmarłych w Eneidzie;  <b>uzasadnia</b>, czemu Wergiliusz jest przewodnikiem po Piekło;  <b>wskazuje</b> miejsca, w których poeta łączy</p>	<p>3</p> <p>3</p>	<p><b>Średniowieczni rycerze</b></p> <p><i>Pieśń o Rolandzie</i> (fragmenty)</p> <p>Chrétien de Troyes <i>Percewal na zamku Graala</i></p> <p><i>Dzieje Tristana i Izoldy</i> (fragmenty)</p> <p><b>W kręgu życia i śmierci</b></p> <p>François Villon <i>Wielki testament</i> (fragmenty)</p> <p>Dante Aligheri <i>Boska komedia</i> (fragment <i>Piekło, Pieśń III</i>)</p>
--	-------------------	---

<p>motywy biblijne z mitologicznymi, <b>objaśnia</b> funkcję takiego zabiegu;  <b>przedstawia</b> cechy światopoglądu, jaki wyraża <i>Boska komedia</i>;</p> <p><b>określa</b>, w jaki sposób nawiązuje do średniowiecznej legendy dwudziestowieczna poetka;  <b>objaśnia</b>, jak autorka ocenia postawę Aleksego, a jak jego żony;  <b>wnioskuje</b>, że żonę Aleksego można nazwać „cichą bohaterką” legendy, uzasadnia swoją wypowiedź;</p> <p><b>objaśnia</b>, dlaczego autor nazywa św. Franciszka „patronem zoologów i ornitologów”;  <b>wskazuje</b> w tekście wiersza wyrazy dźwiękonaśladowcze i <b>określa</b> ich rolę;  <b>wyjaśnia</b> zakończenie utworu, <b>zastanawia się</b>, co może oznaczać milczenie natury;</p> <p><b>objaśnia</b>, jaki wpływ na wymowę wiersza ma konkretna sytuacja liryczna (pobyt w szpitalu);  <b>określa</b> uczucia wyrażone przez poetkę w wierszu;</p> <p><b>określa</b> stosunek Dantego do świata tradycji;  <b>przedstawia</b> treść wiersza i <b>objaśnia</b> z jakich elementów została skonstruowana;  <b>wyjaśnia</b> łacińską sentencję umieszczoną pod koniec wiersza;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Wypracowanie na temat: <i>Każdy z nas powinien poszukiwać swojego Graala.</i>  2. Rozprawka na temat: <i>Porównaj zaświaty Homera i Dantego.</i></p>	<p>2</p>	<p><b>Nawiązania do średniowiecza</b></p> <p>Kazimiera Iłakowiczówna  <b><i>Opowieść małżonki świętego Aleksego</i></b></p> <p>Jan Twardowski  <b><i>do świętego Franciszka</i></b></p> <p>Halina Poświatowska  <b><i>*** tutaj leży Izold jasnowłosa</i></b></p> <p>Tadeusz Różewicz  <b><i>Grób Dantego w Rawennie</i></b></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b>  Średniowiecze – epoką alegorii. Żywoty świętych. Ideał średniowiecznego rycerza. Pojęcia: <i>teocentryzm, dualizm świata, uniwersalizm, teoria iluminacji, scholastyka, asceza, hagiografia, żywot świętego, hierarchia, misteria, mirakle, moralitety.</i> Sztuka średniowiecza; styl romański i gotycki. Filozofia średniowiecza: św. Augustyn i św. Tomasz z Akwinu. Szkoły i scholastyka. Niepokoje schyłku średniowiecza – „tańce śmierci”. Dante Aligheri – arcydzieło włoskiego mistrza <i>Boska komedia</i> – synteza średniowiecznej kultury.</p>
---	----------	--

<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>wie</b>, że kronika składa się z trzech ksiąg i <b>przedstawia</b> tematykę każdej księgi; <b>zwraca uwagę</b> na język kroniki, wyszczególnia warstwę faktograficzną i emocjonalną;</p> <p><b>wymienia</b> środki językowe, za pomocą których Gall Anonim przedstawił obraz współczesnej mu Polski;</p> <p><b>dokonuje charakterystyki</b> Bolesława Krzywoustego;</p> <p><b>ocenia</b> stosunek autora do Bolesława Krzywoustego;</p> <p><b>określa budowę</b> i tematykę kroniki;</p> <p><b>odnajduje</b> we fragmencie elementy żywota świętego dotyczące świętego Stanisława;</p> <p><b>wyszukuje</b> fragmenty mające charakter sentencji moralnych;</p> <p><b>zwraca uwagę</b> na sposób prowadzenia narracji, na język i zaangażowanie piszącego w to, co opisuje;</p> <p><b>charakteryzuje</b> tematykę kronik;</p> <p><b>określa</b>, jaką funkcję pełniły średniowieczne kroniki i uzasadnia, dlaczego weszły do narodowej tradycji, mimo że pisane były po łacinie;</p> <p><b>opowiada</b> opowieść rycerską <i>Historię o Wisławie, Walterze i Helgundzie</i>;</p> <p><b>wie</b>, że dzieło Jana Długosza składa się z 12 ksiąg, w których zawarte są historyczne wydarzenia od najdawniejszych czasów do współczesnych autorowi, czyli do panowania Kazimierza Jagiellończyka;</p> <p><b>objaśnia</b>, jaką funkcję pełniły średniowieczne kroniki i dlaczego weszły do narodowej tradycji, mimo że pisane były po łacinie;</p>	<p>14</p> <p>4</p>	<p><b>Kontekst opracowania tematu</b> Średniowieczna epoka to historia Europy między V a XV stuleciem, rozdzielająca okresy: starożytny i nowożytny. Teocentryzm i uniwersalizm jako główne przesłanki epoki.</p> <p>Rozdział VII <b>Literatura polska</b></p> <p><b>Literatura świecka – historiografia, czyli dziejopisarstwo.</b></p> <p>Gall Anonim (XIIw.) <b>Kronika</b> (fragmenty)</p> <p>Wincenty Kadłubek (ok.1150-1223) <b>Kronika polska</b> (fragmenty)</p> <p>Janko z Czarnkowa (przełom XIII/XIV wieku) <b>Kronika wielkopolska</b></p>
--	--------------------	--

<p><b>uzasadnia</b> wartość <i>Roczników</i> dla następnych pokoleń;</p> <p><b>określa</b>, jakie cechy średniowiecznego myślenia dostrzega w utworze;  <b>wypisuje</b> z wiersza antytezy i paradoksy i podkreśla ich znaczenie;  <b>wymienia</b> archaizmy czyli formy językowe (fonetyczne, fleksyjne, składniowe, leksykalne);  <b>zapoznaje się</b> ze współczesną wersją tekstu pieśni;</p> <p><b>podkreśla</b> znaczenie pieśni dla narodu polskiego i wymienia gdzie ją śpiewano;  <b>określa</b>, kim jest podmiot liryczny w wierszu;  <b>przedstawia</b> schemat kompozycyjny utworu;  <b>opisuje</b> teologiczne tło utworu: kto jest rozdawcą łask, kto prosi, kto się wstawia, jest przedmiotem prośby;  <b>uczy się</b> słów pieśni na pamięć;  <b>określa</b>, w jakim stylu zostały napisane;  <b>wymienia</b> walory kompozycji kazań;  <b>objaśnia</b>, rodzaj literacki i środki artystyczne utworu;</p> <p><b>omawia</b> język utworu;  <b>przedstawia</b> treść wybranego kazania;  <b>wyróżnia</b> sposób zwracania się autora do słuchaczy;  <b>określa</b> podmiot wypowiedzi oraz sytuację liryczną;  <b>ustala</b>, kto jest adresatem słów Maryi,  <b>zauważa</b>, jak zmienia się język wypowiedzi w zależności od zmiany adresata;</p> <p><b>wynotowuje</b> z utworu wszystkie wydarzenia z życia Maryi o których ona wspomina, <b>układa</b> je w kolejności chronologicznej;  <b>zastanawia się</b> nad celowością kompozycji utworu;  <b>porównuje</b> literacki obraz cierpień Maryi z ich przedstawieniami ikonograficznymi;  <b>uczy się</b> fragmentu na pamięć;</p> <p><b>określa</b> bohatera dialogu;  <b>objaśnia</b>, dlaczego Polikarp pragnie spotkać się ze Śmiercią;  <b>porównuje</b> poetycki wizerunek Śmierci z ujęciami ikonograficznymi;</p>	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>	<p><b>Jan Długosz (XVw.)</b>  <b>Roczniki</b>  (fragmenty)</p> <p><b>Najstarsze zabytki</b>  <b>piśmiennictwa polskiego</b></p> <p><b>Bogurodzica</b></p> <p>(przełom XIII/XIV wieku)  <b>Kazania świętokrzyskie</b></p> <p>(koniec XIV wieku)  <b>Kazania gnieźnieńskie</b></p> <p><b>Literatura religijna</b></p> <p><b>Lament świętokrzyski</b>  (czyli <i>Żale Matki Boskiej pod krzyżem,</i>  czyli <i>Posłuchajcie, bracia miła...</i>)</p>
--	----------------------------	---

<p><b>omawia</b> przebieg rozmowy Mistrza ze Śmiercią;  <b>wymienia</b>, jak Śmierć przedstawia poszczególne grupy społeczne;  <b>wskazuje</b> elementy czarnego humoru w utworze;  <b>uzasadnia</b>, na czym polega dydaktyczny, a na czym satyryczny charakter utworu;</p> <p>na podstawie poznanego fragmentu <b>formuluje</b> zalecenie dotyczące właściwego zachowania się przy stole;  <b>wymienia</b> argumenty użyte przez autora w celu uzasadnienia, że „rycerz ma czić żeńską twarz”;  <b>uczy się</b> fragmentu na pamięć;  <b>wyszukuje</b> w wierszu archaizmy;  <b>wskazuje</b> środki poetyckie, za pomocą których są przedstawieni kmiecie;  <b>wypisuje</b> fragmenty, w których ujawnia swoją postawę podmiot liryczny;  <b>sprawdza</b>, czy określenia chłopci i kmiecie są synonimiczne;  <b>wyjaśnia</b>, na czym polega humor tego utworu;</p> <p><b>wypisuje</b> z wiersza określenia Matki Bożej i <b>wyjaśnia</b>, co je łączy;  <b>uzasadnia</b>, dlaczego autor nigdy nie zwraca się do Maryi wprost;  <b>wskazuje</b> w wierszu kontrasty i objaśnia ich rolę;  <b>analizuje</b> tytuł wiersza;  <b>wyszukuje</b> w wierszu aluzje do średniowiecznej pieśni;</p> <p><b>wyszukuje</b> w wierszu aluzji do <i>Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i>;  <b>objaśnia</b>, kto w obu utworach jest inicjatorem dialogu, a kto jego rozmówcą;  <b>porównuje</b> dociekania Polikarpa i Pani Gość;  <b>interpretuje</b> puentę dialogu;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Wypracowanie na tema: <i>Średniowieczny ideał władcy na podstawie „Kroniki” Galla Anonima.</i>  2. Ustna wypowiedź na temat: „<i>Bogurodzica</i>” jako arcydzieło średniowiecznej liryki polskiej.</p>	<p>2</p> <p>2</p>	<p><b>Motyw śmierci w literaturze</b></p> <p><i>Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i></p> <p><b>Literatura świecka</b></p> <p>Przeclaw Słota  <i>O zachowaniu się przy stole</i>  <i>(Pieśń o chlebowym stole)</i></p> <p>Przeclaw Słota  <i>Satyra na leniwych chłopów</i></p> <p><b>Nawiązania do średniowiecza</b></p> <p>Krzysztof Kamil Baczyński  <i>Modlitwa do Bogurodzicy</i></p> <p>Miron Białoszewski  <i>Wywiad</i></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b>  Historiografia, czyli dziejopisarstwo (kroniki przedstawiające najstarsze historie z dziejów państwa polskiego). Pierwsze utwory napisane w języku polskim – <i>Bogurodzica</i>.</p>
---	-------------------	---

<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>określa</b> wybrany mit jako gatunek literacki;  <b>opisuje</b> bohatera, zaznacza z jakiego środowiska pochodzi;  <b>przedstawia</b> problematykę utworu;  <b>wyszukuje</b> w tekście pouczenie;  <b>uzasadnia</b> wymowę mitu;</p> <p><b>określa</b> akcję utworu;  <b>objaśnia</b> symboliczny sens liczby trzy;  <b>nazywa</b> tematykę poematu;  <b>tłumaczy</b> zwrot <i>dantejskie sceny</i>;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Pisemne streszczenie jednego z wybranych mitów.</p> <p>2. Wypracowanie na temat: <i>Wędrowka jako metafora życia w „Boskiej komedii” Dantego.</i></p>	<p>4</p> <p>2</p> <p>2</p>	<p>Pojęcia: <i>warstwa faktograficzna i emocjonalna, antyteza, plankt, paradoks, roczniki, savoir-vivre.</i>  Liryka maryjna. Utwory świeckie.  Pierwszy polski <i>savoir-vivre</i> – autor Przeclaw Słota.  Schyłek epoki – utwory związane z obrazem śmierci.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Epoka średniowiecza w Polsce ma charakter religijny, autorzy przeważnie duchowni, często pochodzenia obcego. Średniowiecze jako czas triumfu chrześcijaństwa, które od tamtej pory stanowi podstawę kultury europejskiej.</p> <p>Rozdział VIII</p> <p><b>Opracowanie lektury obowiązkowej</b>  (wybranej przez nauczyciela)</p> <p><b>Jan Parandowski</b>  <i>Mitologia</i></p> <p>Dante Aligheri  <i>Boska komedia</i></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b>  Mitologia to zbiór mitów – opowieści o bogach i herosach, stanowiące podstawę religii ludów starożytnych.  Mity opisują rzeczywistość i panujący w niej porządek, sięgają do początków świata, otwierają historię ludzkości, dają wzorce postępowania, wyjaśniają niezrozumiałe zjawiska przyrody.</p>
---	----------------------------	--

	<p>Synteza średniowiecza zawarta w dziele Dantego - <i>Boska komedia</i>. Czas i miejsce akcji. Motyw wędrowny przez zaświaty. Wergiliusz – przewodnikiem po Piekło i Czyśćcu, ukochana Beatrycze po Raju. Piekło jest miejscem umieszczenia osobistych wrogów Dantego, przeciwników politycznych, dostojników świeckich i kościelnych.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b> Mitologia grecka i rzymska są źródłem kultury europejskiej. Motywy mitologiczne pojawiają się w literaturze i sztuce od czasów starożytnych po współczesne. Zawierają prawdy ogólne i uniwersalne. <i>Boska komedia</i> – suma wiedzy Dantego z różnych dziedzin; jest dziełem niezwykle bogatym w symbole i alegorie, jest o życiu, które jest wędrówką człowieka do Dobra i Miłości.</p>
--	--

### Literatura przeznaczona dla opanowania pamięciowego

Safona - *Do dziewczyny*  
Kazimierz Wierzyński - *Strofa o Prometeuszu*  
Horacy - *Wybudowałem pomnik*  
Zbigniew Herbert - *Apollo i Marsjasz* (fragment)  
Osip Mandelsztam - *Ostatnia wieczerza*  
Autor nieznany - *Bogurodzica*  
Przeclaw Słota - *O zachowaniu się przy stole* (fragment)  
Autor nieznany - *Lament świętokrzyski* (fragment)

### Literatura uzupełniająca

(utwory przeznaczone dla samodzielnego czytania przez uczniów)

Jan Parandowski — *Mitologia* (wybrane mity)  
Homer — *Iliada, Odyseja*  
Wergiliusz — *Eneida* (fragmenty)  
Tyrtajos — *Liryki* (wybrane)  
Safona — *Liryki* (wybrane)  
Anakreont — *Liryki* (wybrane)  
Symonides — *Liryki* (wybrane)  
Horacy — *Pieśni* (wybrane)  
Sofokles — *Antygona, Król Edyp*  
*Biblia* — *Stary Testament* (Księgi — fragmenty),

*Nowy Testament — Przypowieści (wybór), z Listów św. Pawła (wybrane fragmenty), z Apokalipsy św. Jana (wybrane fragmenty)*  
*A.Gall — Kronika Polska (fragmenty)*  
*Legenda o św. Aleksym (fragmenty)*  
*Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią (fragmenty)*  
*Pieśń o Rolandzie*  
*Dzieje Tristiana i Izoldy*  
*Dante Alighieri — Boska komedia (fragmenty)*  
*Przeclaw Słota — O zachowaniu się przy stole, Satyra na leniwych chłopów*

### **Podstawowe wymagania dotyczące wiedzy i umiejętności uczniów 8 klasy**

#### ***Uczeń zna:***

- każdą podaną przez program epokę literacką, jej tło historyczne, główne nurty i cechy;
- ważne momenty z biografii pisarzy poznanych epok;
- autora, tytuł i sens tytułu utworu;
- podstawowe tematy i osobliwości kompozycji przerobionych utworów;
- wydarzenia (fabułę) i bohaterów poznanych literackich utworów (bohaterów i wzajemnie powiązane wydarzenia, wątki);
- podstawowe pojęcia: literacki obraz, temat, idea, fabuła, kompozycja utworu, rodzaje i gatunki literatury; humor i satyra; antyteza, podtekst;
- charakterystyczne cechy dramatycznych, lirycznych i epickich utworów;
- teksty, proponowane przez program do opanowania pamięciowego.

#### ***Uczeń potrafi:***

- odróżniać utwór literatury pięknej od utworu naukowo-popularnego i publicystycznego;
- określać ideową rolę elementów fabuły, kompozycji (autorska charakterystyka, postępowanie i portret bohaterów, pejzaż itd.);
- określać ideowo-artystyczną rolę obrazowo-ekspresyjnych środków językowych;
- komentować fragmenty (epizody, sceny) literackiego tekstu z wyrażeniem osobistego stosunku do przedstawionego obrazu;
- scharakteryzować bohatera utworu, określać stosunek autora do bohatera;
- porównywać bohaterów w celu ujawnienia autorskiego stosunku do nich;
- odróżniać utwory epickie, liryczne, liryko-epickie i dramatyczne;
- prawidłowo, płynnie, głośno czytać artystyczne, naukowo-popularne i publicystyczne teksty;
- wyraźnie czytać utwory literackie;
- opowiadać ustnie i pisemnie (streszczenie) — dokładnie, zwięźle i wyborczo-epickie utwory lub fragmenty z nich;
- układać ustne i pisemne wypracowanie-rozważanie na podstawie przerobionego utworu;
- dawać rozszerzoną odpowiedź na pytanie, scharakteryzować (indywidualnie, porównawczo i grupowo) bohaterów literackiego utworu;
- brać udział w dialogu przy omówieniu oddzielnego literackiego utworu;
- układać plan własnej ustnej i pisemnej wypowiedzi;
- układać (ustnie i pisemnie) opinię (recenzję) o przeczytanym literackim utworze, o dziełach innych rodzajów sztuki (motywując swój stosunek do bohaterów i wydarzeń);
- korzystać z informacji wypisów, literackich i naukowo-popularnych wydawnictw, a także ze szkolnych słowników literackich terminów.



**9 K L A S A**  
**(2 godziny tygodniowo — rocznie 70 godzin,**  
**czas rezerwowy — 2,5 godziny)**

Państwowe wymagania dotyczące poziomu gólnokształcącego przygotowania ucznia	Ilość godzin	Treść materiału nauczania
<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>Odkrywa</b> znaczenie literatury w rozwoju społeczeństwa i człowieka;  <b>objaśnia</b>, na czym polega specyfika literatury pięknej, jakie ona ma znaczenie dla duchowego i moralnego wychowania ludzi, w rozwoju ich czytelniczych i estetycznych upodobań i potrzeb;  <b>rozumie</b> sens pojęcia „światowego procesu literackiego” i umiejscowienia w nim literatury polskiej.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>podaje</b> ramy czasowe epoki i analizuje terminy: <i>renesans i odrodzenie</i>;  <b>opowiada</b> o przedstawicielach sztuki renesansu (Leonardo da Vinci, Michał Anioł, Tycjan, Rafael Santi);  <b>nazywa</b> główny prąd renesansu – <i>humanizm</i> i <b>objaśnia</b> stwierdzenie Terencjusza: <i>Człowiekiem jestem i nic, co ludzkie, nie jest mi obce</i> oraz pojęcie <i>antropocentryzm</i>;  <b>wymienia</b> przedstawicieli reformacji (Marcin Luter, Jan Kalwin, Arianie), objaśnia ich poglądy;  <b>nazywa</b> myślicieli europejskich, którzy mieli duży wpływ na kształtowanie epoki: Erazm z Rotterdamu (irenizm), Niccolo Machiavelli (makjavelizm), Tomasz Morus (utopia) i objaśnia ich idee ;</p> <p><b>zna</b> epizody z życia poety;</p>	<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">10</p> <p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">7</p>	<p><b>Wstęp</b></p> <p>Znaczenie literatury dla rozwoju społeczeństwa i w życiu człowieka. W dziełach literatury pięknej spotykamy się ze specyfiką sztuki słowa, jego obrazowością, estetyką i emocjonalnością. Zapoznanie z ogólnym pojęciem światowego literackiego procesu i umiejscowienie w nim polskiej literatury.</p> <p><b>W kręgu kultury renesansu</b></p> <p><b>Rozdział I</b></p> <p><b>Renesans w Europie</b></p> <p><b>Geneza epoki renesansu</b></p> <p><b>Twórcy literatury renesansu w Europie</b></p> <p>Francesco Petrarca</p>

<p><b>omawia</b> budowę sonetów;  <b>określa</b> ich podmiot liryczny, kim jest bohater liryczny, a kim adresat;  <b>wymienia</b>, cechy Laury, które eksponuje podmiot sonetu XC, <b>wskazuje</b> środki poetyckie, których autor użył do przedstawienia jej urody;  <b>zauważa</b> w sonecie zabiegi poetyckie pozwalające na dokonanie idealizacji Laury;  <b>wyróżnia</b> przykłady przesady w wyrażaniu uczuć i <b>określa</b> ich funkcję;  <b>objaśnia</b>, jakimi figurami stylistycznymi posługuje się autor w sonecie CXXXII, chcąc oddać złożoność przeżyć zakochanego;  <b>wyszukuje</b> przykłady paradoksów w sonecie CXXXII i <b>omawia</b> ich funkcję;  <b>określa</b>, na czym polega sztuka utworów Petrarcki;  <b>uczy się</b> na pamięć <i>Sonet XC</i>;</p> <p><b>wie</b>, że Giovanni Boccaccio jest twórcą nowożytnej nowelistyki;  <b>przedstawia</b> historię powstania i tematykę głównego jego dzieła <i>Dekameron</i>;  <b>dokonuje charakterystyki</b> bohaterów noweli, <b>wskazuje</b> bohaterów pierwszoplanowych, drugoplanowych i pojawiających się epizodycznie;  <b>układa</b> plan fabuły utworu i <b>zaznacza</b>, które z nich tworzą akcję noweli;  <b>objaśnia</b>, jaką rolę w przebiegu fabuły odgrywa motyw sokoła;  <b>wskazuje</b> punkt kulminacyjny akcji w utworze;  <b> tłumaczy</b> pojęcie: <i>teoria sokoła</i>;</p> <p><b>określa</b> stosunek poetki do mitu <i>Utopii</i> i <b>przedstawia</b> sposób ujawnienia go przez autorkę;  <b>zwraca uwagę</b> na opis wyspy w wierszu, <b>określa</b>, co łączy metafory zastosowane przez poetkę;  <b>uzasadnia</b>, dlaczego na wyspie Utopii ślady ludzkich stóp wiodą wyłącznie do morza, a wyspa jest bezludna;</p> <p><b>wyjaśnia</b> sens pytań stawianych przez poetkę i <b>określa</b> do kogo są skierowane;  <b>objaśnia</b> tytuł wiersza;</p>	<p>1</p>	<p><i>Sonet XC</i>  <i>Sonet CXXXII</i></p> <p>Giovanni Boccaccio  <i>Dekameron</i>  (fragment – <i>Sokół</i>)</p> <p><b>Nawiązania do kultury renesansu</b></p> <p>Wisława Szymborska  <i>Utopia</i></p> <p>Tadeusz Różewicz  <i>Głosy niepotrzebnych ludzi</i></p>
---	----------	--

<p><b>wyszukuje</b> w treści wiersza hasła epoki renesansu;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Wypracowanie na temat: <i>Nowy bohater i nowe tematy literatury renesansowej.</i>  2. Ustne streszczenie wybranej noweli Giovanniego Boccaccio.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>objaśnia</b>, na jakie podobieństwo między losem zagrożonej ojczyzny a sytuacją tonącego okrętu oraz między zachowaniem obywateli a postępowaniem załogi statku zwraca uwagę kaznodzieja;  <b>wymienia</b> figury retoryczne, które zastosował w swoim kazaniu Piotr Skarga;  <b>wyjaśnia</b> sens porównania Rzeczypospolitej do okrętu;</p> <p><b>zna</b> biografię Mikołaja Reja;  <b>przedstawia</b> charakterystykę postaci występujących w utworze i <b>określa</b> środowiska jakie reprezentują;  <b>objaśnia</b> konsekwencje literackie wynikające z wyboru formy dialogu;</p>	<p>10</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p><b>Teoretyczne wiadomości.</b>  Ramy czasowe epoki.  Sztuka renesansu.  Reformacja i jej wpływ na odnowę Kościoła.  Myśliciele europejscy - Erazm z Rotterdamu, Niccolo Machiavelli, Tomasz Morus.  Pojęcia: <i>renesans i odrodzenie, humanizm, antropocentryzm, reformacja, protestantyzm, irenizm, makjavelizm, utopia, sokola teoria,</i>  Przedstawiciele literatury europejskiego renesansu: Francesco Petrarca, Giovanni Boccaccio.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  W epoce renesansu odrodzenie się człowieka, podkreślenie szczególnej godności osoby ludzkiej i wartości jej ziemskiego, doczesnego bytowania.</p> <p><b>Rozdział II</b>  <b>Odrodzenie w Polsce</b></p> <p><b>Przestrogi dla Rzeczypospolitej</b></p> <p>Piotr Skarga  <b>Kazania sejmowe</b>  <i>(Kazanie wtóre - fragmenty)</i></p> <p><b>Sylwetka twórcza Mikołaja Reja</b></p> <p>Mikołaj Rej  <b>Krótką rozprawą między trzema osobami, Panem, Wójtem a Plebanem, którzy i swe, i innych ludzi przygody wyczytają, a także i</b></p>
---	-----------------------------	--

<p><b>wyszukuje</b> informacje o kontekście historycznym powstania utworu Mikołaja Reja;</p> <p><b>wypisuje</b> zarzuty, które Pan, Pleban, i Wójt nawzajem sobie stawiają;</p> <p><b>przedstawia</b> argumenty, za pomocą których każdy z nich się broni;</p> <p><b>uzasadnia</b>, jakie poglądy reformatorów Kościoła znalazły echo w utworze;</p> <p><b>omawia</b> cechy charakterystyczne poetyki utworu, <b>zwraca uwagę</b> na wersyfikację i rymy;</p> <p><b>zna</b> biografię Jana Kochanowskiego;</p> <p><b>zapoznaje się</b> z definicją fraszki jako gatunku literackiego;</p> <p><b>określa</b> tematykę fraszek;</p> <p><b>zwraca uwagę</b> na język tych krótkich utworów (celne użycie słów, umiejętność budowania puenty, osiągnięcie efektu humorystycznego lub nastroju powagi), <b>wskazuje</b> przykłady;</p> <p><b>przedstawia</b> elementy kompozycji poszczególnych fraszek;</p> <p><b>omawia</b> wartości, którym hołduje podmiot liryczny;</p> <p><b>objaśnia</b>, do jakiej starożytnej maksymy łączącej pogodne nastawienie ze zdrowiem ciała nawiązuje fraszka <i>Na zdrowie</i>;</p> <p><b>określa</b>, kim jest podmiot liryczny fraszki <i>Na dom w Czarnolesie</i>;</p> <p><b>zwraca uwagę</b> na refleksję, którą formułuje poeta we fraszce <i>O żywocie ludzkim</i>;</p> <p><b>objaśnia</b>, dlaczego głównego bohatera fraszki <i>O kaznodziei</i> można nazwać hipokrytą i <b>określa</b>, na czym polega złośliwość podmiotu lirycznego;</p> <p><b>wskazuje</b> atrybuty przypisane przez poetę Miłości we fraszce jej poświęconej,</p> <p><b>odczytuje</b> jej symbolikę;</p> <p><b>uczy się</b> na pamięć (dwie fraszki do wyboru);</p> <p><b>odszukuje</b> aluzje mitologiczne zawarte w utworze i <b>określa</b> ich funkcje;</p> <p><b>uzasadnia</b>, że utwór wymiennie nazywany jest pieśnią lub hymnem;</p> <p><b>omawia</b> budowę wiersza (typ strof, system wersyfikacyjny);</p> <p><b>wskazuje</b> zabiegi rytmizujące, <b>określa</b> rodzaje występujących rymów;</p>	<p>6</p>	<p><b><i>zbytki, i pożytki dzisiejszego świata</i></b> (fragmenty)</p> <p><b>Sylwetka twórcza Jana Kochanowskiego</b></p> <p>Jan Kochanowski <b><i>Fraszki</i></b> <i>Do miłości</i> <i>Na zdrowie</i> <i>Na dom w Czarnolesie</i> <i>O żywocie ludzkim</i> <i>O kaznodziei</i></p> <p>Jan Kochanowski <b><i>Czego chcesz od nas, Panie</i></b></p>
---	----------	---

<p><b>wyszczególnia</b> podmiot liryczny wiersza i <b> tłumaczy</b> charakter jego wypowiedzi;  <b>określa</b>, co jest podmiotem poetyckiego opisu i jakie są cechy świata opisanego w hymnie;  <b>uzasadnia</b> opinię, że twórca świata pokazany w pieśni <i>Czego chcesz od nas, Panie</i> to Bóg – Artysta;  <b>porównuje</b> prośby zanoszone do Boga w hymnie Kochanowskiego i <i>Bogurodzicy</i>;</p> <p><b>określa</b> zwrot stylistyczny umieszczony w pierwszym wersie <i>Pieśni XII – Wsi spokojna, wsi wesola...</i>;  <b>wskazuje</b> na podmiot liryczny pieśni;  <b>określa</b> rolę jaką odgrywają rymy i wersyfikacja;  <b>przedstawia</b> cechy wsi polskiej w utworze Kochanowskiego, <b>wypisuje</b> obrazy i epitety;  <b>wymienia</b> środki artystyczne, za pomocą których autor dokonuje idealizacji wsi;  <b>określa</b> nastrój utworu;  <b>zastanawia się</b> na tym, jaka postawa filozoficzno-światopoglądowa bliska renesansowym humanistom może kryć się za takim obrazem wsi, <b>uzasadnia</b> swoją wypowiedź;</p> <p><b>zna</b> definicję gatunku literackiego – trenu;  <b>określa</b> podmiot liryczny i bohatera całego cyklu <i>Trenów</i>;  <b>wynotowuje</b> określenia śmierci (epitety, metafory, peryfrazy) i <b>śledzi</b>, jak się zmienia ich charakter, nacechowanie w różnych częściach cyklu;  <b>wskazuje</b> w <i>Trenie I</i> sposoby ukazania żalu i smutku ojca po śmierci córki;  <b>określa</b>, na czym polega siła poetyckiego przekazu uczuć w <i>Trenie VIII</i>;  <b>objaśnia</b>, przy pomocy jakich środków artystycznych jest przedstawiona Mądrość w <i>Trenie IX</i>;  <b>znajduje</b> argumenty popierające tezę, że przełomowy dla cyklu jest <i>Tren X</i>, <b>wskazuje</b> na oznaki kryzysu światopoglądowego;  <b>analizuje</b> dwa ostatnie wersy <i>Trenu XI</i>, <b>określa</b> ich sens;  <b>objaśnia</b>, na czym polega przełamanie zwątpienia dokonujące się w <i>Trenie XVIII</i>;  <b>wymienia</b> argumenty, które na rzecz</p>		<p>Jan Kochanowski  <b><i>Pieśń świętojańska o Sobótce</i></b>  (fragmenty)</p> <p>Jan Kochanowski  <b><i>Treny</i></b>  (fragmenty – treny I, VIII, IX, X, XI, XVIII, XIX)</p>
--	--	---

<p>pocieszenia przedstawia matka poety ukazująca mu się we śnie w <i>Trenie XIX</i>;  <b>rozumie</b>, na czym polega istota kryzysu światopoglądowego poety;  <b>uczy się</b> na pamięć – <i>Tren VIII</i>;</p> <p><b>wskazuje, nazywa</b> środki poetyckie użyte w wierszu i <b>omawia</b> ich funkcję;  <b>opisuje</b> swoimi słowami obrazy poetyckie ukazane w wierszu;  <b>objaśnia</b> sens słowa <i>sen</i> we frazie <i>Siano pachnie snem</i> i dlaczego jest ona powtórzona w wierszu;  <b>określa</b>, na czym polega idylliczność utworu Czechowicza;  <b>porównuje</b> sposoby przedstawiania wiejskiego pejzażu przez Kochanowskiego i Czechowicza, <b>wskazuje</b> różnice;  <b>wyszukuje</b> w utworach obu poetów sygnały stylizacji ludowej;</p> <p><b>określa</b> podmiot wypowiadający się w wierszu;  <b>znajduje</b> formy językowe zbliżające utwór Bolesława Leśmiana do tradycji renesansu;  <b>wymienia</b> uczucia trapiące Urszulę i <b>porównuje</b> je do uczuć ojca w <i>Trenach</i>;  <b>objaśnia</b>, w jaki sposób w wierszu został ukazany Bóg;</p> <p><b>wskazuje</b> w utworze paradoksy;  <b>określa</b> puentę utworu;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Wypracowanie na temat: <i>Tradycja czarnoleska w poezji polskiej XX wieku.</i>  2. Rozprawka na temat: <i>Pochwała wsi w utworach pisarzy renesansu.</i></p>	<p>1</p>	<p><b>Nawiązania do kultury renesansu</b></p> <p>Józef Czechowicz  <i>Na wsi</i></p> <p>Bolesław Leśmian  <i>Urszula Kochanowska</i></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b>  Kształtowanie się nowego modelu państwa, pisarze polityczni (Andrzej Frycz Modrzewski, Piotr Skarga, Biernat z Lublina).  Mikołaj Rej i jego twórczość.  Ojciec literatury polskiej – Jan Kochanowski i jego twórczość.  Pojęcia: <i>retoryka, figury retoryczne, fraszka, hipokryta, zabiegi rytmizujące, treny, stylizacja ludowa.</i>  Nawiązania literackie pisarzy innych epok do utworów epoki renesansu.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b></p>
--	----------	---

<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>objaśnia</b> nazwę epoki;  <b>opisuje</b> sztukę baroku, <b>analizuje</b> treść wybranych obrazów wielkich przedstawicieli malarstwa epoki baroku - Rembrandta i Petera Paula Rubensa;  <b>wymienia</b> filozofów epoki (Gordiano Bruno, Kartezjusz Pascal) i ich poglądy filozoficzne;</p> <p><b>zna</b> epizody z życia Williama Szekspira;  <b>wypowiada się</b> o tym, jak Hamlet ocenia ludzkie życie i jaki ma stosunek do rozumu;  <b>zastanawia się</b>, dlaczego bohater nie wybiera od razu śmierci;  <b>rozważa myśl</b>, czy wiedza daje nam odwagę w zmaganiu się z przeciwnościami losu, czy też – przeciwnie, napawa nas lękiem;  <b>komentuje</b> słynne zdanie z monologu Hamleta: <i>Świadomość wszystkich nas przemienia w tchórzy</i>;  <b>dokonuje charakterystyki</b> Hamleta na podstawie jego słynnego monologu;  <b>określa</b> stosunek Makbeta do życia;  <b>uzasadnia</b>, dlaczego bohater nie lęka się już niczego;  <b>odnajduje</b> w monologu Makbeta symbole przemijania;  <b>uczy się</b> na pamięć monologu Hamleta;</p> <p><b>zna</b> epizody z życia Moliera, <b>wie</b>, że jest geniuszem komedii;  <b>określa</b>, jaką funkcję w przytoczonej scenie pełni powtarzane przez Orgona pytanie <i>A Tartuffe?</i> oraz słowo <i>biedaczek</i>;  przed pojawieniem się głównego komicznego bohatera na scenie, wiemy o nim dużo z ust innych występujących w sztuce osób,  <b>uzasadnia</b> w jakim stopniu sceny z udziałem Tartuffe potwierdzają trafność tych ocen albo zaskakują widza nowym obliczem tej postaci;</p>	<p>9</p> <p>1</p> <p>7</p>	<p>Wpływ filozofii i ideologii renesansu na upowszechnienie języka polskiego jako języka literatury. Twórczość ojca literatury polskiej – Jana Kochanowskiego.</p> <p><b>W kręgu kultury baroku</b></p> <p>Rozdział III  <b>Barok w Europie</b></p> <p><b>Geneza epoki baroku</b></p> <p><b>Twórcy literatury baroku w Europie</b></p> <p>William Szekspir  <b>Hamlet</b>  (fragment - <i>Monolog Hamleta</i>)  <b>Makbet</b>  (fragment - <i>Monolog Makbeta</i>)</p> <p>Molier  <b>Świętoszek</b>  (fragment)</p>
--	----------------------------	---

<p><b>wyszukuje</b> przykłady komicznych sytuacji w <i>Świętoszku</i> i wyjaśnia na czym polega istota ich komizmu;</p> <p><b>objaśnia</b>, jakie cechy Orgona i pani sprawiły, że dali się zwieść Tartuuffe'owi;</p> <p><b>określa</b>, jaką rolę w komedii odgrywa służąca Doryna; ;</p> <p><b>objaśnia</b>, jaki grzech współczesności szczególnie drażni pisarza;</p> <p><b>uzasadnia</b>, dlaczego Moliere użył w sztuce, jak sam pisze , <i>najjaskrawszych farb</i>;</p> <p><b>wypowiada się</b> na temat znaczenia problemu poruszanego w komedii Moliera, czy może być on nadal aktualny;</p> <p><b>porównuje</b> świętoszka z osobą naprawdę religijną;</p> <p><b>objaśnia</b>, w jakim świecie żyje Don Kichote – realnym czy fantastycznym, <b>uzasadnia</b> swoją wypowiedź;</p> <p><b>opisuje</b> sylwetkę bohatera;</p> <p><b>określa</b> postawę życiową zwaną <i>donkiszoterią</i>;</p> <p><b>ocenia</b> postawę głównego bohatera;</p> <p><b>wypowiada się</b> na temat, czy zdarzają się dziś współcześni Don Kichoci, <b>uzasadnia</b> swą wypowiedź;</p> <p>na podstawie zamieszczonej reprodukcji w podręczniku i innych obrazów <b>wymienia</b> główne cechy malarstwa Rubensa;</p> <p><b>objaśnia</b>, jak komentuje malarstwo Rubensa poetka i jak ocenia kanon piękna stworzony przez malarza;;</p> <p><b>wskazuje</b> w wierszu paradoksy i <b>objaśnia</b> je;</p> <p><b>zastanawia się</b> nad różnymi sensami sformułowania <i>narodziny i śmierć Boga</i>;</p> <p><b>określa</b>, jaką pełnią funkcje odniesienia biblijne ( cytaty, parafrazy, motywy);</p> <p><b>wypowiada się</b> na temat relacji podmiotu lirycznego i Boga, w układzie dziecko – ojciec na podstawie występującego w wierszu zwrotu: <i>Ojczy</i>;</p> <p><b>uzasadnia</b>, na czym polega dramat człowieka ukazany w utworze;</p> <p><b>dokonyuje charakterystyki</b> światopoglądu podmiotu lirycznego;</p>	<p>1</p>	<p>Miguel de Cervantes <b><i>Don Kichote</i></b> (fragment – rozdział I)</p> <p><b>Nawiązania do kultury baroku</b></p> <p>Wisława Szymborska <b><i>Kobiety Rubensa</i></b></p> <p>Tadeusz Różewicz <b><i>bez</i></b></p>
--	----------	---



<p><b>porównuje</b> wiersz Tadeusza Różewicza z utworami poetów barokowych, <b>wskazuje</b> podobieństwo i różnice;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Pisze charakterystykę Świętoszka na podstawie utworu Moliera <i>Świętoszek</i> (pisemny rozwój mowy)  2. Ustnie streszcza I rozdział utworu Miguela de Cervantesa - <i>Don Kichote</i>.</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>poddaje</b> analizie tytuły sonetów i <b>wskazuje</b> ich wspólne cechy;  <b>analizuje</b> budowę sonetu i środki artystyczne, <b>porównuje</b> je do sonetów Petrarcki;  <b>wskazuje</b> w <i>Soneci III</i> epitety i metafory charakteryzujące Maryję, <b>określa</b>, czego dotyczy prośba;  <b>porównuje</b> <i>Sonet III</i> z <i>Bogurodzicą</i>;  <b>wyjaśnia</b>, na czym polega dramatyczny charakter egzystencji człowieka ukazany w <i>Sonecie IV</i>;</p>	<p>9</p> <p>1</p>	<p><b>Teoretyczne wiadomości.</b>  Geneza powstania epoki.  Sztuka baroku ( malarze: Caravaggio, Rembrandt, El Greco, Peter Paul Rubens).  Filozofowie epoki (Gordiano Bruno, Kartezjusz Pascal) i ich poglądy filozoficzne;  Pojęcia: <i>barok, konceptyzm, dowcip, marinizm, sensualizm, kontrast, sztuka manieryzmu, donkiszoteria</i>,  Przedstawiciele literatury barokowej i ich twórczość (Molier, Miguel de Cervantes, William Szekspir, Pierre Corneille, Jean Racine, La Fontaine)  Integracja sztuki słowa z malarstwem.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Utwory oparte na zaskakującym pomysłem (konceptie), towarzyszący dowcip kończy się w utworze lietrackim puentą zawierającą zwykle jakiś paradoks.  Sztuka baroku przeciwstawia się prostym prawdom renesansu; nie podziwia się już świata , lecz raczej dziwi się mu.</p> <p>Rozdział IV  <b>Barok w Polsce</b></p> <p><b>Twórcy literatury baroku w Polsce</b></p> <p>Mikołaj Sęp Szarzyński  Sonet III, <i>Do Najświętszej Panny</i>  Sonet IV, <i>O wojnie naszej, którą więdziemy z szatanem, światem i ciałem</i>  Sonet V, <i>O nietrwalej miłości rzeczy świata tego</i></p>
---	-------------------	--

<p><b>objaśnia</b>, jakie rodzaje miłości są przedstawione w <i>Sonecie V</i>  <b>określa</b>, jak rozumie peryfrazę <i>wieczna i prawa piękność</i>;  <b>dokonuje charakterystyki</b> światopoglądu religijnego Sępa Szarzyńskiego;  <b>uczy się</b> na pamięć <i>Sonetu III Do Najświętszej Panny</i></p> <p><b>objaśnia</b>, w jaki sposób charakteryzuje poeta w wierszu czas;  <b>wskazuje</b> w utworze antytezy i <b>uzasadnia</b>, w jakim celu zostały one zastosowane;  <b>wyjaśnia</b> symbole ludzkiego życia i co je łączy;</p> <p><b>określa</b>, czym zdaniem autora jest terażniejszość;  <b>wyjaśnia</b> puentę utworu;</p> <p><b>wskazuje</b> koncepty, wokół których Morsztyn buduje swoje wiersze;  <b>wypisuje</b> środki poetyckie stosowane przez autora i <b>określa</b> ich funkcje;  <b>omawia</b> obrazy poetyckie w wierszach;  <b>wypowiada się</b> na temat, w jaki sposób poeta osiąga w swoich wierszach efekt humorystyczny;</p> <p><b>wie</b>, co to jest sarmatyzm;  <b>opisuje</b> wizerunek szlachcica – sarmaty;  <b>przedstawia</b> sarmacki przepych, <b>mówi</b> o portrecie trumiennym;  <b>wskazuje</b> fragmenty charakterystyczne dla literatury batalistycznej;  w punktach <b>przedstawia</b> konstrukcję mowy Chodkiewicza;  <b>wymienia</b> argumenty, którymi posługuje się hetman;  <b>wskazuje</b> sformułowania, w których mówca ujawnia swoje emocje lub stara się wpłynąć na emocje słuchaczy;  <b>wyszukuje</b> w utworze odwołania do Boga i <b>określa</b>, jaką funkcję one pełnią w mowie Chodkiewicza;  <b>wyjaśnia</b> na podstawie odpowiednich słowników znaczenie toposu <i>antemurale christianitatis</i> (przedmurze chrześcijaństwa) w kulturze polskiej i <b>uzasadnia</b>, w jakim celu zostaje on przywołany przez autora;</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>2</p>	<p>Daniel Naborowski  <b>Krótkość żywota</b></p> <p>Jan Andrzej Morsztyn  <b>Niestatek</b>  <b>Do trupa</b></p> <p><b>W kręgu sarmatyzmu polskiego</b>  Wacław Potocki  <b>Transakcja wojny chocimskiej</b>  (fragmenty)</p>
---	----------------------------	--

<p><b>określa</b> w wierszu podmiot liryczny;  <b>charakteryzuje</b> sytuację siedemnastowiecznej Polski;  <b>przedstawia</b> przyczyny chaosu wewnętrznego w państwie, które opisuje autor;  <b>wyjaśnia</b> znaczenie słowa <i>nierząd</i> w kontekście tego wiersza;  <b>wskazuje</b> w wierszu sygnały emocji ujawnianych przez podmiot liryczny,  <b>nazywa</b> je;</p> <p><b>omawia</b> budowę utworu;  <b>odwołuje się</b> do wiedzy historycznej,  <b>rozważa</b> kwestię obiektywizmu tego wiersza;  <b>wyszukuje</b> w słowniku znaczenie pojęcia <i>pamflet</i> i uzasadnia, że wiersz Wacława Potockiego jest pamfletem na siedemnastowieczną Polskę;</p> <p><b>zna</b>, definicję pamiętnika jako gatunku literackiego, <b>wyszukuje</b> jego cechy w dziele Paska;  <b>analizuje</b> kompozycję tekstu, <b>wskazuje</b> elementy humorystyczne;  <b>opisuje</b> osobowość Paska, przedstawiciela polskiej sarmackiej szlachty (<b>zwraca uwagę</b> na sposób jego myślenia, wartości, którym hołduje, obyczajowość, poczucie humoru);  <b>zastanawia się</b>, które z cech osobowości sarmackiej możemy spotkać we współczesnej Polsce;</p> <p><b>określa</b> temat wiersza;  <b>wskazuje</b> w nim elementy barokowe;  <b>objaśnia</b>, do jakiego utworu odwołuje się ten sonet;  <b>określa</b> cel gry literackiej, którą podejmuje współczesny poeta;  <b>wypowiada się</b> na temat, jaką funkcję w wierszu pełni brutalność opisu i brzydota;  <b>określa</b> adresata puenty i <b>dokonuje</b> jej interpretacji;</p> <p><b>określa</b> stosunek współczesnego poety do sarmackiej przeszłości narodu;  <b>zwraca uwagę</b> na słownictwo wiersza;</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>	<p>Wacław Potocki  <i>Nierządem Polska stoi</i></p> <p>Jan Chryzostom Pasek  <i>Pamiętniki</i></p> <p><b>Nawiązania do kultury baroku</b></p> <p>Jarosław Marek Rymkiewicz  <i>Na trupa</i></p> <p>Ernest Bryl  <i>Portret sarmacki</i></p>
--	----------------------------	---

<p><b>objaśnia</b>, jak wygląda, zdaniem poety, współczesność widziana na tle sarmackiej tradycji.</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Wypracowanie na temat: <i>Świetny i nieświatny świat poetów baroku</i>.  2. Przygotowuje się do dyskusji na temat: <i>Sąd nad sarmatyzmem</i> (gromadzi argumenty).</p> <p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>podaje</b> granice czasowe epoki i wydarzenia historyczne;  <b> tłumaczy</b> nazwę epoki — epoka, w której uwierzono w rozum, epoka krytycyzmu wobec zjawisk i instytucji;  <b> objaśnia</b> pojęcia: oświeceniowy, wolnomyśliciel, oświeceniowy liberynt.  <b>wymienia</b> postawy człowieka oświeconego i objaśnia ich znaczenie (krytycyzm, racjonalizm, humanizm, empiryzm, sensualizm, deizm, ateizm).  <b>zna</b> nurty epoki oświecenia (klasycyzm, sentymentalizm, rokoko).  <b>opowiada</b> o encyklopedystach francuskich i ich dziele.  <b>wymienia</b> nazwiska europejskich filozofów epoki oświecenia i objaśnia ich poglądy</p>	<p>10</p> <p>2</p>	<p><b>Teoretyczne wiadomości.</b>  Poezja intelektu. Poezja kryzysu kultury. Poezja Jana Andrzeja Morsztyna – przedstawiciela marinizmu w Polsce.</p> <p>Sarmatyzm – literatura sarmacka.  Pojęcia: <i>elipsa, oksymoron, inwersja, antytezy, sarmatyzm, portret trumienny, pamflet, toposu, przedmurze chrześcijaństwa</i>,  Nawiązania literackie pisarzy innych epok do utworów epoki baroku.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Przybliżenie dzieła barokowego, które zadziwia swoimi ozdobami i przepychem ale jednocześnie przedstawia zagubionego człowieka, nie wierzącego w trwałość życia doczesnego, wierzącego w życie po śmierci.</p> <p><b>W kręgu kultury oświecenia</b></p> <p>Rozdział V  <b>Oświecenie w Europie</b></p> <p><b>Charakterystyka epoki na tle historycznym</b></p>
--	--------------------	--

<p>zawarte w powiastkach filozoficznych (John Locke – <i>Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego</i>, Wolter – <i>Kandyd</i>);  <b>objaśnia</b>, czym charakteryzowała się literatura rokoka;</p> <p><b>wie</b>, że Jean-Jacques Rousseau jest przedstawicielem europejskiego nurtu sentymentalizmu we Francji;  <b>objaśnia</b>, w jaki sposób bohater utworu pan Saint-Preux wyraża swoje uczucia i <b>zwraca uwagę</b> na środki stylistyczne wykorzystane w liście;  <b>tłumaczy</b>, dlaczego <i>czuła dusza</i>, to według zakochanego, <i>złowieszczy upominek nieba</i>;  <b>określa</b>, na czym polega krytyka miasta zawarta w liście z Paryża i co zarzuca mieszkańcom miasta Saint-Preux;  <b>ocenia</b> postawę Julii, czy ona buntuje się przeciwko swojemu losowi, w czym znajduje pocieszenie;  <b>objaśnia</b>, jaki jest stosunek do rozumu i racjonalnych argumentów;  <b>charakteryzuje</b> język miłości (słowa powtarzające się w listach, po jakie środki stylistyczne sięgają zakochani);  <b>komentuje</b> w kontekście <i>Nowej Heloizy</i> zdanie Rousseau: <i>Odkąd najdalej posunięta nierówność zdlawiła naturalne uczucia, za występki i nieszczęścia dzieci odpowiada niegodny despotyzm ojców</i>;  <b>ustosunkowuje się</b> do zdania Rousseau, że <i>człowiek jest z natury dobry</i>.  <b>ocenia</b> zasadę pedagogiki sentymentalnej głoszącą, że trzeba pielęgnować w człowieku spontaniczność zachowań;</p>	<p>3</p>	<p><b>Przedstawiciel francuskiego sentymentalizmu</b></p> <p>Jean-Jacques Rousseau  <i>Nowa Heloiza</i>  (fragmenty)</p>
<p><b>zna</b> epizody z życia Johanna Wolfganga Goethe;  <b>opisuje</b> formę narracyjną powieści i <b>wskazuje</b> konsekwencje jej wyboru;  <b>nazywa</b> nadawcę i adresata listów;  <b>podaje</b> przyczyny, dla których Werter opuszcza dom;  <b>wymienia</b> informacje o Szarlocie, które miał Werter przed bezpośrednim spotkaniem z nią;  <b>opisuje</b> okoliczności, w których rodzi się uczucie między Szarlotą a Werterem;  <b>dokonyuje charakterystyki</b> Szarlotty i</p>	<p>3</p>	<p><b>Najwybitniejszy przedstawiciel niemieckiego klasycyzmu</b></p> <p>Johann Wolfgang Goethe  <i>Cierpienia młodego Wertera</i>  (fragmenty)</p>

<p>Alberta;  <b>przedstawia</b> kontekst społeczny akcji powieści;  <b>śledzi</b> motyw samobójstwa w utworze;  <b>wyszukuje</b> w tekście fragmenty, w których bohaterowie wyrażają poglądy znamienne dla epoki oświecenia;  <b>przedstawia</b> motywy, którymi bohater kieruje się w działaniu;  <b>charakteryzuje i ocenia</b> postępowanie Wertera;  <b>uczy się</b> na pamięć fragmentu prozy z danego utworu;</p> <p><b>określa</b>, kto jest bohaterem wiersza;  <b>objaśnia</b> rolę jaką odgrywają w utworze czasowniki: <i>wierzę, twierdzę, jestem tego pewna</i>;  <b>zastanawia się</b>, jaką cenę może zapłacić ktoś, kto zdecydował zabrać swoje odkrycie do grobu;  <b>wyjaśnia</b> puentę utworu;</p> <p><b>wyjaśnia</b>, jak Czesław Miłosz odczytuje Podróż Guliwera;  <b>ustosunkowuje się</b> do słów poety: <i>Rzecz ludzka nie jest zakończona. Kto dziejów doskonałość uzna, bezbronną śmiercią niechaj skona.</i></p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b>  1. Pisemny rozwój mowy – streszczenie fragmentu utworu Jonathana Swifta <i>Podróż Guliwera</i>.  2. Przeczytaj powiastkę filozoficzną Woltera <i>Kandyd</i>- przygotuj argumenty do obrony jednego ze sądów na temat: Czy człowiek powinien być optymistą, pesymistą czy też realistą?</p>	<p>2</p>	<p><b>Nawiązania do kultury oświecenia</b></p> <p>Wisława Szymborska  <b>Odkrycie</b></p> <p>Czesław Miłosz  <b>Do Jonathana Swifta</b></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b>  Pojęcie i myśl oświecenia.  Filozofowie (David Hume, Immanuel Kant, Wolter) i ich poglądy.  Francuscy encyklopedyści.  Sztuka epoki – rokoko.  Nurty epoki oświecenia: klasycyzm, sentymentalizm, rokoko.  Europejscy przedstawiciele epoki oświecenia: Daniel Defoe, Jonathan Swift, Johann Wolfgang Goethe, fryderyk Schiller, Laurence Stern.  Pojęcia: <i>oświeceniowy, wolnomyśliciel, oświeceniowy liberynt, krytycyzm, racjonalizm, humanizm, empiryzm, deizm, ateizm, sensualizm,</i>  Nawiązania literackie pisarzy innych epok do utworów epoki oświecenia.</p>
--	----------	--

<p><b>Uczeń:</b></p> <p><b>charakteryzuje</b> epokę na tle historii Polski;  <b>określa</b> granice chronologiczne epoki oświecenia w Polsce;  <b>wymienia</b> wydarzenia kulturalne: powstanie Teatru Narodowego w Warszawie, obiady czwartkowe, rozwój prasy („<i>Monitor</i>”), powstanie klubu politycznego Kuźnicy Kołłątajowskiej.  <b>wyszczególnia</b> zmiany w oświacie: powstanie Collegium Nobilium, Szkoły Rycerskiej, Komisji Edukacji Narodowej, Towarzystwa do Książ Elementarnych, Towarzystwa Przyjaciół Nauk.  <b>wymienia</b> działaczy kulturalnych i politycznych (Andrzej i Józef Załuscy, Stanisław Leszczyński, Stanisław Konarski, Stanisław Staszic, Hugo Kołłątaj) oraz ich zasługi dla Polski;  <b>opowiada</b> o krytyce sarmackiej przeszłości przez Ursyna Niemcewicza w utworze <i>Powrót posła</i>;  <b>określa</b>, w jaki sposób twórcy teatru polskiego włączali się w dzieło reformy państwa (Wojciech Bogusławski, Ursyn Niemcewicz, Franciszek Zabłocki);  <b>wyszczególnia</b> zasługi króla Stanisława Augusta jako mecenasa sztuki;</p> <p><b>zaznacza</b> peryfrazy; <b>wyjaśnia</b>, jaką rolę odgrywają w utworze;  <b>zaznacza</b> fragmenty wiersza mówiące, w jaki sposób autor wyraża swój entuzjazm dla mocy ludzkiego rozumu, o jakich nowych wynalazkach i odkryciach wspomina poeta;  <b>objaśnia</b>, które z określeń najlepiej charakteryzuje tonację wiersza: <i>patos</i>, <i>powaga</i>, <i>ironia</i>;</p>	<p>13</p> <p>2</p> <p>2</p>	<p><b>Kontekst opracowania tematu</b>  Przybliżenie epoki oświecenia jako wieku rozumu i filozofów oraz ogromnych przemian.  Zapoznanie z utworami wybitnych pisarzy europejskich, którzy tworzyli w epoce oświecenia.</p> <p>Rozdział VI  <b>Oświecenie w Polsce</b></p> <p><b>Geneza polskiego oświecenia</b></p> <p><b>Ojciec polskiego klasycyzmu.</b></p> <p>Adam Naruszewicz  <i>Balon</i></p>
--	-----------------------------	--

<p><b>uzasadnia</b>, że utwór Naruszewicza przynależy do gatunku ody;</p> <p><b>zna</b>, definicję gatunku literackiego: satyra;  <b>określa</b> stosunek autora do <i>chudego literata</i>;  <b>opisuje</b>, na czym polegał kontrast między sławą <i>chudego literata</i> a jego sytuacją materialną;  <b>wymienia</b> przyczyny ubóstwa, które bohater sam podaje w utworze;</p> <p><b>wymienia</b> bohaterów utworu i <b>określa</b> czas i miejsce akcji poematu;  <b>opowiada</b> tragiczną treść utworu;  <b>uzasadnia</b>, że utwór ten jest poematem alegorycznym;  <b>objaśnia</b> styl i język utworu;  <b>określa</b>, że <i>Myszeida</i> jest <i>czystą igraszką wesołego dowcipu</i> i <b>uzasadnia</b> swoją wypowiedź;</p> <p><b>wie</b>, co to jest <i>poemat heroikomiczny</i>;  <b>przedstawia</b> charakterystyczne cechy stylu;  <b>wskazuje</b> dzieła, do których Krasicki nawiązuje w tym utworze;  <b>omawia</b> sposób, dzięki któremu autor osiąga efekt humorystyczny;  <b>objaśnia</b>, na czym polega mechanizm tworzenia parodii; określa, co najbardziej zaskakuje w utworze i czemu to służy;  <b>omawia</b> istotę gry (zabawy) autora z czytelnikiem;  <b>odczytuje</b> utwór jako satyrę i <b>objaśnia</b>, kto i dlaczego jest ośmieszany;  <b>wskazuje</b> fragmenty, w których autor jest szczególnie złośliwy;  <b>wyszukuje</b> miejsca, w których narrator zwraca się bezpośrednio do czytelników i <b>komentuje</b> daną sytuację;</p> <p><b>omawia</b> budowę satyry;  <b>objaśnia</b>, kto się w niej wypowiada i jaki efekt został osiągnięty przez to, że dialogu nie komentuje narrator;  <b>przedstawia</b> poglądy bohatera i <b>określa</b> stosunek do nich autora satyry;  <b>wskazuje</b> w tekście sygnały ironii i gdzie ją dostrzega;  <b>odszukuje</b> w tekście echa racjonalistycznych poglądów autora;</p>	<p>6</p>	<p>Adam Naruszewicz  <b><i>Chudy literat</i></b></p> <p><b>Najbardziej wszechstronny twórca polskiego oświecenia</b></p> <p>Ignacy Krasicki  <b><i>Myszeida</i></b>  (fragmenty)</p> <p>Ignacy Krasicki  <b><i>Monachomachia czyli Wojna mnichów</i></b>  (fragmenty)</p> <p>Ignacy Krasicki  <b><i>Pijaństwo</i></b></p>
---	----------	---



<p><b>nazywa</b> przesłanie tej satyry;  <b>określa</b>, jaka ocena moralna zachowań bohaterów wynika z utworu;  <b>przedstawia</b> schemat narracyjny przeczytanych bajek;  <b>objaśnia</b>, na czym polega klasycystyczny charakter bajek (budowa, konstrukcja zdań, dobór słów);  <b>omawia</b> rolę paradoksu w bajkach, <b>wskazuje</b> przykłady;  <b>określa</b> cechy bohaterów bajek;  <b>wypowiada się</b> na temat, na czym polega alegoryczność kreacji postaci;  <b>omawia</b> sposoby uzyskiwania efektu humorystycznego w tych utworach;  <b>przedstawia</b> morały wynikające z przeczytanych bajek Krasickiego;  <b>określa</b> światopogląd wyrażony w bajkach;  <b>objaśnia</b>, na czym polega dydaktyzm bajek;  <b>uczy się</b> bajki na pamięć (do wyboru);</p> <p><b>wie</b>, że jest to pierwsza polska powieść, w której autor wykorzystał próbę połączenia powieści obyczajowej, utopijnej i awnaturniczej;  <b>wskazuje</b> cechy utopijne w naukach mędrca Xaoo;  <b>objaśnia</b>, od czego mędrzec radzi rozpocząć kształtowanie szczęśliwego społeczeństwa;  <b>określa</b> system polityczny wyspy Nipu;</p> <p><b>dokonuje charakterystyki</b> podmiotu lirycznego;</p> <p><b>wskazuje</b> adresata wiersza i podmiot opisu;  <b>omawia</b> funkcję paralelizmu w budowie kolejnych strof, <b>objaśnia</b> na czym ona polega;  <b>wskazuje</b> kontrast i paradoksy w wierszu,  <b>objaśnia</b> jaką rolę one odgrywają;  <b>interpretuje</b> tytułową tęskność;  <b>wskazuje</b> nawiązania do liryki ludowej;  <b>określa</b> uczucia wyrażone w wierszu;  <b>wypowiada się</b> na temat: dlaczego Karpińskiego nazywamy przedstawicielem polskiego sentymentalizmu i <b>udowodnia</b> swoją wypowiedź;</p>	<p>2</p>	<p>Ignacy Krasicki  <b>Bajki</b>  <i>Wstęp do bajek</i>  <i>Hipokryt</i>  <i>Lew pokorny</i>  <i>Wół minister</i>  <i>Malarze</i></p> <p>Ignacy Krasicki  <b>Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki</b>  (fragementy)</p> <p><b>Nurt sentymentalny w polskiej poezji</b></p> <p>Franciszek Karpiński  <b>Do Justyny. Tęskność na wiosnę</b></p>
--	----------	---

<p><b>objaśnia</b>, jakie środki stylistyczne wykorzystał autor w pierwszej strofie i dlaczego sięgnął po te właśnie figury poetyckie;</p> <p><b>określa</b> rolę zdań wykrzyknikowych, zapytań w utworze oraz jaką funkcję pełnią ostatnie wersy wszystkich strof;</p> <p><b>omawia</b> stosunek sentymentalnego poety do Boga;</p> <p><b>wypowiada się</b>, czy pieśń zawiera jakies elementy dydaktyczne;</p> <p><b>uczy się</b> utworu na pamięć;</p> <p><b>omawia</b>, za pomocą jakich środków poetyckich zostali opisani w wierszu <i>straszni mieszkańcy</i>, jaką rolę odgrywa epitet <i>straszni</i>;</p> <p><b>opisuje</b> sposoby, za pomocą których podmiot liryczny wiersza kieruje emocjonalny stosunek czytelnika do mieszczan;</p> <p>na podstawie wiersza <b>wymienia</b> cechy mieszczan;</p> <p><b>wypowiada się</b>, na czym polega śmieszność, a na czym groza przedstawionego w wierszu świata;</p> <p><b>wskazuje</b> w utworze przykłady charakterystycznej dla satyry jednostronności w ukazywaniu opisywanej rzeczywistości;</p> <p><b>porównuje</b> utwory Krasickiego z wierszem Tuwima, <b>wskazuje</b> sposoby ukazywania negatywnych zjawisk społecznych przez obu autorów;</p> <p><b>wypowiada się</b> na temat, jaka wizja człowieka, stosunków międzyludzkich i społeczeństwa wyłania się z utworów Krasickiego i Tuwima;</p> <p><b>wskazuje</b> elementy typowe dla bajki;</p> <p><b>omawia</b> cechy humoru w tym utworze;</p> <p><b>przedstawia</b> logikę i błąd w rozumowaniu wilka;</p> <p><b>omawia</b>, na czym polega ironia w bajce Herberta;</p> <p><b>opisuje</b> konstrukcję świata przedstawionego w bajce;</p> <p><b>interpretuje</b> puentę bajki: <i>Nie poświęcajcie się dla moratu</i>;</p> <p><b>Praca twórcza ucznia.</b> 1. Wypracowanie na temat: <i>Jakie idee</i></p>	<p>1</p>	<p>Franciszek Karpiński <i>Pieśń o narodzeniu Pańskim</i></p> <p><b>Nawiązania do kultury oświecenia</b></p> <p>Julian Tuwim <i>Mieszkańcy</i></p> <p>Zbigniew Herbert <i>Wilk i owieczka</i></p> <p><b>Teoretyczne wiadomości.</b> Geneza epoki oświecenia w Polsce. Reforma szkolnictwa (Szkoła Rycerska, Komisja Edukacji Narodowej, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, Towarzystwo Przyjaciół Nauk). Działacze kulturalni i polityczni (Andrzej i</p>
---	----------	--

<p><i>głoszone w epoce oświecenia uważasz za nadal aktualne i dlaczego?</i></p> <p>2. Rozprawka na temat: <i>Dlaczego nazwano Franciszka Karpińskiego poetą serca?</i></p>	<p>Józef Załuscy, Stanisław Leszczyński, Stanisław Konarski, Stanisław Staszic, Hugo Kołłątaj) oraz ich zasługi dla Polski.</p> <p>Zasługi króla Stanisława Augusta jako mecenasa sztuki</p> <p>Wydarzenia kulturalne: powstanie Teatru Narodowego w Warszawie, obiady czwartkowe, rozwój prasy („<i>Monitor</i>”), powstanie klubu politycznego Kuźnicy Kołłątajowskiej.</p> <p>Twórcy teatru polskiego włączają się w dzieło reformy państwa (Wojciech Bogusławski, Ursyn Niemcewicz, Franciszek Zabłocki).</p> <p>Twórczość przedstawicieli klasycyzmu w Polsce – Adam Naruszewicz, Ignacy Krasicki, Stanisław Trembecki.</p> <p>Nurt sentymentalny w polskiej poezji</p> <p>- Franciszek Karpiński, Franciszek Dionizy Kniaźnin.</p> <p>Pojęcia: <i>entuzjazm, tonacja wiersza, oda, satyra, palinodia, poemat alegoryczny, poemat heroikomiczny, dydaktyzm bajek,</i></p> <p>Nawiązania literackie pisarzy innych epok do utworów epoki oświecenia.</p> <p><b>Kontekst opracowania tematu</b></p> <p>Rozwój kultury polskiej w epoce oświecenia w opozycji do tradycji sarmackiej i ideologii kontrreformacyjnej pod wpływem filozoficznej i społecznej myśli zachodnioeuropejskiej, której podłożem był racjonalizm i empiryzm. Wiara w rozum i doświadczenie miała doprowadzić do stworzenia idealnego systemu społecznego, sprawiedliwego i wolnego od wszelkich przesądów. Dominacja klasycyzmu i sentymentalizmu w treści utworów pisarzy epoki oświecenia w Polsce..</p>
--	---



<p><b>Praca twórcza ucznia.</b></p> <p>1. Pisze rozprawkę na temat: W kontekście dramatu Jana Kochanowskiego <i>Odprawa posłów greckich</i> rozważ, czy i w jakim stopniu władca ma prawo do prywatności.</p> <p>2. Rozwój mowy ustnej – Charakterystyka Harpagona na podstawie utworu Moliera <i>Skąpiec</i>.</p>		<p><b>Kontekst opracowania tematu</b></p> <p>Pogłębienie znajomości rodzaju literackiego - dramatu.</p>
--	--	---

### Literatura przeznaczona dla opanowania pamięciowego

Francesco Petrarca - *Sonet XC*  
Jan Kochanowski – *Fraszki* (dwie fraszki do wyboru)  
Jan Kochanowski – *Tren VIII*  
Mikołaj Sęp Szarzyński - *Sonet III, Do Najświętszej Panny*  
William Szekspir – *Hamlet* (fragment - *Monolog Hamleta*)  
Johann Wolfgang Goethe - *Cierpienia młodego Wertera* (fragment prozy)  
Ignacy Krasicki – *Bajki* (jedna do wyboru)  
Franciszek Karpiński - *Pieśń o narodzeniu Pańskim*

### Literatura uzupełniająca (utwory przeznaczone dla samodzielnego czytania przez uczniów)

Giovanni Boccaccio — *Dekameron* (nowele wybrane)  
Erazm z Rotterdamu — *Pochwała głupoty* (fragmenty)  
Ariosta — *Orland szalony*  
Szekspir — *Makbet*  
Niccolo Machiavelli — *Ksiązę* (fragmenty)  
Michel de Montaigne — *Próby* (fragmenty)  
Torguato Tasso — *Jerozolima wyzwolona* (fragmenty)  
Francesco Petrarka — *Sonety do Laury* (wybrane)  
Mikołaj Rej — *Krótką rozprawa między trzema osobami, Panem, Wójtem a Plebanem*  
Jan Kochanowski — *Treny, Odprawa posłów greckich, Pieśni* (wybrane), *Fraszki* (wybrane)  
Piotr Skarga — *Kazania sejmowe* (wybrane)  
Szymon Szymonowicz — *Żeńcy*  
Andrzej Frycz Modrzewski — *O poprawie Rzeczypospolitej*  
Miguel Cervantes — *Don Kichot*  
Molier — *Świętoszek*  
John Milton — *Raj utracony* (fragmenty)  
Jan Andrzej Morsztyn — *Wybór wierszy* (wybrane)  
Daniel Naborowski — *Wybór wierszy* (wybrane)  
Jan Chryzostom Pasek — *Pamiętniki* (fragmenty)  
Wacław Potocki — *Transakcja wojny chocimskiej*  
Wolter — *Kandyd*  
Jan Jakub Rousseau — *Nowa Heloiza*  
Ignacy Krasicki — *Monachomachia, Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki, Bajki*(wybór), *Satyry* (wybór)  
Adam Naruszewicz — *Chudy literat*  
J.U.Niemcewicz — *Powrót posła*  
Franciszek Zabłocki — *Fircyk w zalotach*

Franciszek Karpiński — *Laura i Filon*  
Stanisław Staszic — *Przestrogi dla Polski* (fragmenty)  
Wojciech Bogusławski — *Krakowiacy i górale* (fragmenty)

### **Podstawowe wymagania dotyczące wiedzy i umiejętności uczniów 9 klasy**

#### ***Uczeń zna:***

- każdą podaną przez program epokę literacką, jej tło historyczne, główne nurty i cechy;
- ważne momenty z biografii pisarzy poznanych epok;
- fabułę, właściwości kompozycji, rodzaj i gatunek poznanych utworów literackich;
- podstawowe cechy pojęć literacki obraz, literatura piękna, humor, satyra;
- głównych i wielkich twórców epok i ich dzieła;
- teksty przeznaczone przez program do opanowania pamięciowego.

#### ***Uczeń potrafi:***

- prawidłowo, biegle czytać głośno literackie, publicystyczne i literacko-krytyczne teksty;
- wyraźnie czytać literackie utwory;
- wypowiadać się ustnie i pisemnie (streszczać) - dokładnie, wyborczo i ściśle - epickie utwory lub ich fragmenty;
- komentować urywki (epizody, sceny) literackiego tekstu z wyrażeniem własnego stosunku do nich;
- analizować utwory zgodnie z proponowanym zadaniem;
- określać poznane utwory pod względem rodzaju literackiego (epika, liryka, dramat);
- określać ideowo - artystyczną rolę elementów fabuły, kompozycji, systemu obrazów literackich i językowych środków artystycznych;
- podkreślać rolę bohatera w ideowej treści utworu i autorskiego stosunku do bohatera;
- uzasadniać swój stosunek do utworu i bohatera;
- brać udział w dialogu podczas omawiania oddzielnego utworu literackiego;
- ułożyć plan własnej ustnej i pisemnej wypowiedzi;
- przygotować wypracowanie, rozprawkę, streszczenie lub referat na literacki temat na podstawie jednego lub kilku źródeł.

Робоча група з модернізації навчальної програми для 5-9-х класів з інтегрованого курсу «Література» (польська та зарубіжна) для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням польською мовою:

1. Лебедь Регіна Клеменсівна учитель польської мови і літератури середньої загальноосвітньої школи № 10 м. Львова ім. святої Марії Магдалени, голова робочої групи
2. Ільчук Віолетта Тадеушівна учитель польської мови і літератури Львівської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 24 ім. М.Конопницької
3. Зьобер Галина Іванівна учитель польської мови і літератури Мостиської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 3 Мостиського району
4. Кінаш Ельжбета Едвардівна учитель польської мови і літератури Стрілецького навчально-виховного комплексу Мостиського району